

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 565
Παρασκευή
25 Νοεμβρίου 1994
Δρχ. 400

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΧΑΛΙΦΗΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΧΑΛΙΦΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΜΑΡΑΣΜΟ;

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ
ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ /
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

•
35ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΡΧΙΣΑΝ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ

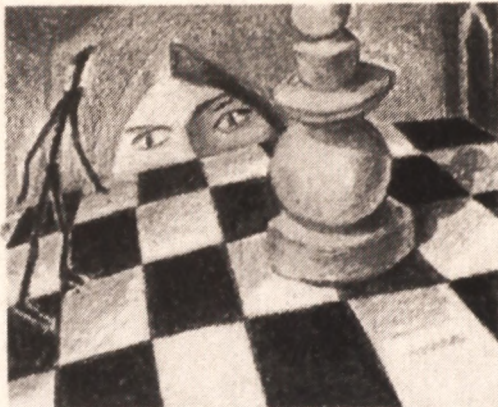
ΕΛΦΙΝΙ

ΤΡΙΑ
ΧΡΟΝΙΑ
ΔΕΛΦΙΝΙ

ΑΡΤΟΥΡΟ
ΠΕΡΕΘ-ΡΕΒΕΡΤΕ

Ο πίνακας της Φλάνδρας

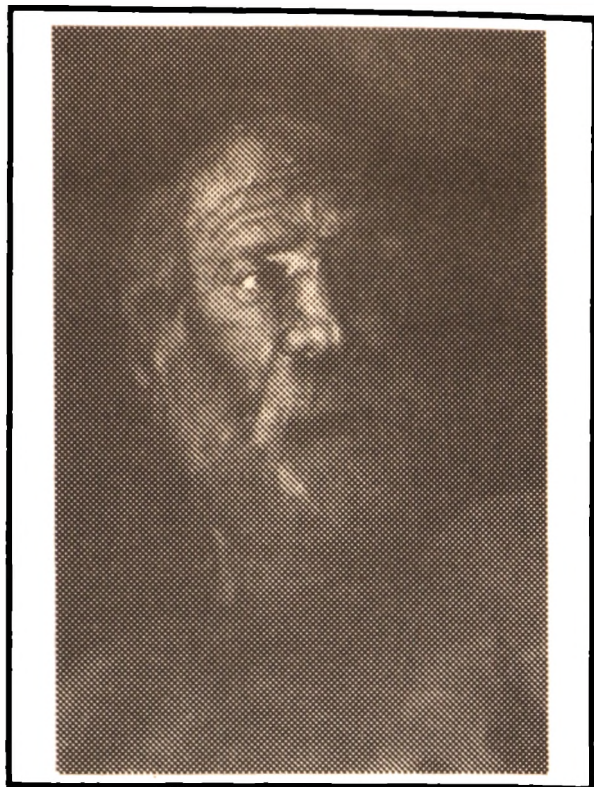
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Β. ΓΚΕΚΑ- Ε. ΒΙΒΑΝΚΟΣ

ΕΛΦΙΝΙ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια συντηρήτρια έργων τέχνης,
ένας ομοφυλόφιλος αντικέρ και ένας εκκεντρι-
κός σκακιστής ενώνουν τις δυνάμεις τους
για να λύσουν το αίνιγμα που κρύβει
ένας πίνακας του 15ου αιώνα.
Ένα συναρπαστικό παιχνίδι παγίδων και
ανατροπών συνταιριασμένο με
διαβολική επιδεξιότητα

13 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 1994: ΠΟΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ;

Σπασμωδικές οι κινήσεις του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης, να συγκρατήσει τον πληθωρισμό αλλιά και να απορροφήσει το μάξιμουμ από τις εισροές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο μεταξύ, ποιος πληρώνει το βαρκάρη; Και ποιες πολιτικές αναταράξεις φέρει αυτή η οικονομική πολιτική; Γράφει ο Κώστας Τσαλούγλου.

16 ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΧΑΛΙΦΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΧΑΛΙΦΗ

Το σκηνικό του μεταπαπανδρεϊκού πολιτικού κλίματος στήνεται εντατικά. Πολλοί συνωστίζονται... Ποιοι είναι οι ιζνογκούντ; Γράφει ο Τάσος Παππάς. 18

ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ... Δώδεκα ή έξι μίλια. Κορώνες εθναμυντορικές ή πολιτική ουσίας; Γράφουν ο Σωτήρης Ντάλης και, από την Τουρκία, ο Αλή Ταρτάνογλου. 20

ΚΑΙ ΤΩΡΑ, ΡΑΒΑΣΑΚΙΑ Ο Φίλιππος Βασιλείου φτάνει ως το ΥΠΕΧΩΔΕ για να μην πάνε στράφι οι καταγγελίες του! 44

ΚΑΝΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ; ΚΑΝΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ; Τι συνέβη στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης; Πού πάει ο κινηματογράφος μας; Γράφουν οι κριτικοί του ΑΝΤΙ Δημήτρης Χαρίτος και Ηλίας Κανέλλης.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ5
Πολιτική γεωιογραφία

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ6
Αντήνωρ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ10

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ.....12
Γιώργος Φιλιδισάκος

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 27

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ..38
Γ. Αρκουλή

20-2142
Άκης Μπογιατζής

ΔΙΑΛΟΓΟΣ40

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ24

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ43

Εξώφυλλο: από το τέμπλο του Κ. Κατζουράκη.

Ο ζωγράφος Κυριάκος Κατζουράκης με το τέμπλο, τη νέα του δουλειά, ξεκάνει ένα μεγάλο οδοιπορικό στα Βαλκάνια και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Με την ευκαιρία δίνει μια συνέντευξη-ποταμό στο ΑΝΤΙ, όπου καταθέτει απόψεις όπως η παρακάτω: «Το θέμα είναι πού δίνει βάρος το κράτος. Δώσανε φέτος στο Μέγαρο Μουσικής 1,5 δισ. και σ' όλο το υπόλοιπο θέατρο γύρω στα 300. Μιλάμε για 30 θέατρα, που έχουν πολιτική να κάνουν επιλογή και απ' αυτά. Αυτή τη στιγμή, το θέατρο έχει φύγει από ένα, δύο σημεία και έχουν γίνει 10. Δώσε κίνητρο να γίνουν άλλα δέκα και άλλα δέκα, όσο μπορείς περισσότερα... Αντ' αυτού, δίνουν περσόνια ποσά στο Μέγαρο. Το ίδιο κάνουν και με τη ζωγραφική. Συγκεντρώνονται όλα τα πράγματα σ' ένα σημείο κι αρχίζουν οι μεγάλες βλέψεις. Λένε ότι μπορούν να μαζέψουν 500 εκατ. για ν' αγοράσουν τον «Άγιο Πέτρο», ενώ φυσικά δεν μπορούν. Αλλά, ας υποθέσουμε ότι τα βρίσκουν και τον παίρνουν τον «Άγιο Πέτρο». Και τι έγινε; Το επόμενο βήμα θα είναι άλλα 500 εκατ. για ν' αγοραστεί άλλος ένας πίνακας; ΣΕΛ. 50-55

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 565 • Παρασκευή 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1994 • Δρχ. 400
ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάνος Κωνσταντόπουλος - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολλ., Ετήσια: 60 δολλ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολλ., ετήσια 70 δολλ. ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 400, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 600 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας: Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτοή και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

ΚΑΘΕ φορά που εκδηλώνονται διαφωνίες εντός των κομμάτων και εκφράζονται επωνύμως και δημοσίως, χαρακτηρίζονται συλλήβδην ως “ανταρσίες”.

ΟΤΑΝ δεν πρόκειται για προσωπικές ιδιοτροπίες ή εκβιασμούς διαφόρων τύπων για προσωπικό όφελος, ο χαρακτηρισμός αυτός όχι μόνο υποβαθμίζει το φαινόμενο αλλά και είναι βαθύτατα υποτιμητικός για την ίδια τη δημόσια ζωή. Διότι παίρνει ως δεδομένο το γεγονός ότι οι εκλεγμένοι εθνικοί αντιπρόσωποι οφείλουν να συμπεριφέρονται ως αγέλη ή στο όνομα κάποιας κοιμματικής πειθαρχίας να σιωπούν, αφήνοντας στο σκότος την ευρύτερη παραταξιακή αλλά και εν γένει την κοινή γνώμη για τις απόψεις, τις ιδέες τους, το πολιτικό τους στίγμα, και, γιατί όχι, τις νόμιμες πολιτικές τους φιλοδοξίες.

ΛΑΤΡΕΥΕΙ ο λαός τους πολιτικούς άνδρες με την “ισχυρή πυγμή” που πειθαρχούν τους διαφωνούντες με οποιονδήποτε τρόπο και έτσι μπορούν —υποτίθεται— να κυβερνήσουν ή να ασκήσουν πολιτική κατά τον ορθό τρόπο.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ, φυσικά, περί μεγάλης πλάνης. Διότι, ιδιαίτερα σήμερα, οι διαφωνίες που έχουν ξεσπάσει τόσο εντός του ΠΑΣΟΚ όσο και εντός της Νέας Δημοκρατίας (η οποία έχει ήδη γνωρίσει τη διάσπαση με τη δημιουργία της Πολιτικής Άνοιξης) έχουν πολλαπλές αιτίες. Εκπηγάζουν από την κρίση και την αναξιοπιστία της πολιτικής και των πολιτικών· από την αφυδάτωση των κομμάτων ως παραγωγών ιδεών και δυνάμεων με στενούς δεσμούς με το λαϊκό αίσθημα και τις ανάγκες των πολιτών· με την αποστέωση και την αρτηριοσκλήρωση των κοιμματικών δομών και του σφικτού εναγκαλισμού της κοιμματικής πειθαρχίας – μια άλλη αδυσώπητη και καταστροφική μορφή της τυραννίας της πλειοψηφίας.

ΕΚΠΗΓΑΖΟΥΝ, τέλος, από την αγωνία –γνήσια ή όχι δεν μας ενδιαφέρει, αρκεί που είναι πολιτική και εκδηλώνεται δημόσια– για την πολιτική πορεία του τόπου, την κυβερνητική πολιτική, τις επιπτώσεις στον κοινωνικό και πολιτικό ιστό.

ΟΙ ΦΩΝΕΣ αυτές, είτε άναρθρες είτε περισσότερο αρθρωμένες και συγκροτημένες, προσπαθούν να υποδείξουν δημόσια εναλλακτικές λύσεις απέναντι στα δεδομένα, τα ισχύοντα και τα ακολουθούμενα. Το αν έχουν δίκιο ή όχι είναι άλλο θέμα. Αυτό το κρίνουν οι πολίτες. Όμως, φαίνεται ότι η κατάκτηση και αυτού του δικαιώματος της δημόσιας έκφρασης πολιτικών απόψεων, διαφωνιών και κριτικής ενοχλεί και ελάχιστα γίνεται αποδεκτή τόσο από τις κοιμματικές ηγεσίες όσο και από τις κοιμματικές δομές. Η επικείμενη σύνοδος της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ και οι εξελίξεις στη Ν. Δ. θα δείξουν κατά πόσο η ανεκτικότητα και ο σεβασμός της διαφωνίας μπορούν να αποτελέσουν συστατικά και αναπόσπαστα μέρη του δημοσίου βίου και του πολιτικού μας συστήματος.

ΠΡΟΣ το παρόν οι ίδιοι πολίτες και η μη κοιμματική γνώμη θα πρέπει να στηρίζουν με πάθος το δικαίωμα αυτών των πολιτών, ιδιαίτερα των σοβαρών, να εκφράζονται δημόσια. Είναι το μόνο στήριγμα που έχουν και το μόνο αποτρεπτικό έναντι των κοιμματικών μηχανισμών.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ πράγματι στο κατώφλι μιας νέας εποχής. Και τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει τις επερχόμενες αλλαγές.

ΑΝΤΙ

ΕΓΩ ΠΑΙΔΙΑ
ΠΑΡ ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑ... ΟΠΟΤΕ ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΙ '89
ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΕ ΠΟΙΟΣ ΑΠΟ 'ΣΑΣ
ΘΑ ΕΓΧΕΙΡΙΣΤΕΙ!...

H.H.G.

13-11-94

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Τέλος εποχής;

ΤΕΛΙΚΑ, βλάπτουν ή δεν βλάπτουν οι «4» τη... Συρία; «Συρία», βέβαια, είναι το ΠΑΣΟΚ, η κυβέρνηση, ο ίδιος ο κ. Α. Παπανδρέου (θυμάσθε το περίφημο «*L'état c'est moi*», λίγο μετά το Χέρφιλντ...), αλλά και λογής παρατρεχάμενοι της εξουσίας, αβοκάτοι, εργολάβοι, μανδαρίνοι – της «πολιτικής οι φασουλήδες», για να θυμηθούμε τον Κωστή Παλαμά... Και ο μεν «πρόεδρος του κινήματος» –που ρωτήθηκε σχετικά– απάντησε ως διευθυντής κολλεγίου Οίωνασκόπων: Αν οι «συναντήσεις» (διάβαζε τα σούρτα-φέρτα των Σημίτη, Πάγκαλου, Αυγερινού και Βάσως Παπανδρέου) «δεν βλάπτουν το κίνημα, (τότε) είναι ευπρόσδεκτες»... Αν, αντιθέτως, το βλάπτουν, «δεν είναι ευπρόσδεκτες».

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν δήλωσε ο αρχηγός. Όμως, πίσω από τους χαμηλούς αυτούς τόνους (κάτι σαν «ολύμπια αταραξία»), «ο Ανδρέας –μας πληροφορεί η Ελευθεροτυπία– είναι έξω φρενών»! Πρώτον, διότι, με την «ανταρσία» τους, οι «4» στην ουσία αμφισβητούν την αρχηγία του, αφού, έτσι είτε αλλιώς, μπήκαμε στην «μετα-ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ εποχή». Δεύτερον, και σπουδαιότερο, διότι ο αρχηγός συνδέει την ανταρσία αυτή με το δημοσίευμα των Φαϊνάνσιαλ Τάιμς (κλονισμένη υγεία, αλλαγή βαλβίδας τον Ιανουάριο στο Ωνάσειο, κ.λπ.), αλλά και με τις δόλιες παρεμβάσεις «ισχυρών οικονομικών και πολιτικών κύκλων, ξένων και ντόπιων», – κύκλων που απηχούν (φευ!) απόψεις του Φόρεϊν Όφφισ και του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Συμπέρασμα: Άγγλοι, Αμερικανοί, ισχυροί οικονομικοί κύκλοι (δικοί μας και ξένοι) επείγονται ν' απαλλαγούν από τον Ανδρέα Παπανδρέου, με στόχο «ν' αποσταθεροποιήσουν και τη δημόσια ζωή, και τον τόπο, και την κυβέρνηση, και το ΠΑΣΟΚ». Όσο για το ρόλο των

«4», ο αρχηγός μπορεί να μη λέει, αλλά σημείωσε ότι, τις μέρες αυτές σκονταν, στο Λονδίνο, πολλά στελίων των δύο μεγάλων κομμάτων, όπως σω Παπανδρέου, Κ. Σημίτης, Θ. Πίλος, Α. Ανδριανόπουλος, Γ. Πικρασσάς, κ.ά.

Βαλβίδα και φαντασία

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ των Φαϊν Τάιμς διέψευσε κατηγορηματικά τον υπουργό Υγείας και θεραπόντων πρωθυπουργό, κ. Δ. Κρεμασί. Όλα όσα γράφονται –δήλωσε– «βγαίνουν μόνο στη φαντασία των συγγραφέων των αθλιότητων». Αλλά η Α.Π. –που εμφανίζεται τώρα ως η κριτική νείδηση του ΠΑΣΟΚ, κ.λπ.– δεν νταί. «Η κυβέρνηση –γράφει– έχει νωση να καλέσει πέντε-έξι καθηγητές, όχι τους γιατρούς που τον παραθούν) και να ενημερώσουν υπεύθι κόσμο, αν η κατάσταση της υγείας Ανδρέα του επιτρέπει ν' ασκεί, χωδύνο της υγείας του, τα καθήκοντά. Για να ενισχύσει, μάλιστα, την της, επικαλείται όχι μόνο το προηνο Παπάγου («επί Συναγερμού μαν ότι κυβερνάει ο Παπάγος, εένα χρόνο τουλάχιστον, ήταν ετοιμτος»...) αλλά και επαναλαμβάνει στή ροκαμβολική ιστορία περί Φεκης, η οποία «δεν δίστασε να βάλκρό τον βασιλιά Παύλο μέσα στηντές της και να πάει βόλτα στο Τομανο, προκειμένου να εξαπατή κόσμο»...

Περί «Λικβινταρισμού», κ.λπ.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τα θέματα υγείας όερώτημα που απασχολεί μέλη καχη του ΠΑΣΟΚ είναι «τι θα πει οας» στην Κεντρική Επιτροπή τουτος (την ερχόμενη Τρίτη), ακριφώς θα τοποθετηθεί απέναντι στ

των «4»... Θυμάσθε τους «λικβινταρισ-
ές» της Ρωσίας, στην τετραετία 1907-
10; Ήθελαν –αναφέρει η πάλαι ποτέ
Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια»...
... *να διαλύσουν το επαναστατικό Σοσιαλ-
μοκρατικό Κόμμα και να δημιουργή-
ουν ένα δυτικοευρωπαϊκού τύπου ρε-
φομιστικό κόμμα*»... Κάτι ανάλογο προ-
σπούν σήμερα στους «4» οι «μπιστι-
ώ» του Ανδρέα: «Θέλετε να διαλύσετε
ΠΑΣΟΚ ή –αν αυτό δεν είναι δυνατόν–
δημιουργήστε –μέσω Βρυξελλών– ένα
κεντροδεξιό κόμμα»... Φυσικά, αν
... άλλοι οι καιροί, η κ. Βάσω Παπαν-
δρέου και οι κ. Σημίτης, Πάγκαλος και
... γερινός θα είχαν ήδη διαγραφεί από
... κόμμα... Έλα, όμως, που οι καιροί εί-
... δύσκολοι, ο νέος προϋπολογισμός εί-
... και αυτός «προϋπολογισμός λιτότη-
...», οι εργαζόμενοι δεν βλέπουν διαφο-
... μεταξύ πολιτικής ΠΑΣΟΚ και πολιτι-
... Νέας Δημοκρατίας και η βαβούρα
... κόσμου ολοένα μεγαλώνει. Πώς να
... χωρήσεις σε διαγραφές;
ΜΦΩΝΑ με όλες τις πληροφορίες, η
... καμμή Τσοχατζόπουλου» είναι ότι τη
... χη κατά των «λικβινταριστών», στην
... ντρική Επιτροπή, «δεν πρέπει να την
... σει ο πρόεδρος» (που πρέπει να το
... ξει μακρόθυμος, συμφιλιωτικός, εγ-
... πτής της ενότητας του κόμματος,
... π.), αλλά κορυφαία, νομοταγή και δυ-
... μικά στελέχη του κινήματος... Ποια εί-
... όμως, ποια μπορεί να είναι τα στελέ-
... αυτά; Μια δήλωση έκανε, ως εκπρό-
... της «κομματικής νομιμότητας» ο
... ρυφαίος» κ.Γερ. Αρσένης», («επιχει-
... ται –είπε– να ξαναπαιχθεί το παιχνίδι
... '89»...) και αντιμετώπισε την οργή
... κάδων κεντροεπιτρόπων: Αυτός θα
... παγγελλει την κίνηση των «4» – αυτός
... το 1985, «έφτιαξε δικό του κόμμα,
... ραψε βιβλίο, χτύπησε το ΠΑΣΟΚ και
... λυσε τον πρόεδρο;»... Ήδη, ορισμένα
... ελέχη του ΠΑΣΟΚ άρχισαν να ξανα-
... αβάζουν το βιβλίο Πολιτική κατάθεση
... Μάκη Αρσένη (εκδόσεις Οδυσσέας,
... ήνα 1987) και να υπογραμμίζουν πα-
... γράφους, όπως: «... Έχει φανεί στην
... ρεία του ΠΑΣΟΚ ότι οι άνθρωποι οι
... ποίοι καλούνται να υπηρετήσουν για
... πτερη ή και τρίτη φορά την ηγεσία,
... πού πρώτα απομακρύνθηκαν και τα-
... κώθηκαν, αποδεχόμενοι αυτόν τον κα-
... να, χάνουν την αξιοπιστία τους σε πολι-

τικό επίπεδο» (σελ. 238)

ΚΑΙ ΟΙ «4» πώς θ' αντιδράσουν; Επιχει-
ρήματα ασφαλώς διαθέτουν. Και μαχητι-
κότητα, για ν' απαντήσουν στην κριτική
που τους γίνεται (ή θα τους γίνει). Και
στην περίπτωση επιβολής κυρώσεων;
Στο σχέδιο εισήγησης του Εκτελεστικού
Γραφείου του ΠΑΣΟΚ προς την Κεντρι-
κή Επιτροπή, όπως το δημοσίευσε η Κα-
θημερινή, γίνεται λόγος για «αναστολή
της ιδιότητας του μέλους μέχρι ένα εξά-
μηνο», κ.λπ. Μόνο που ο λόγος αφορού-
σε τα «διπλά ψηφοδέλτια» του ΠΑΣΟΚ
στις δημοτικές εκλογές, και όχι την... κί-
νηση των «4». Καλού-κακού, πάντως, η
Ελευθεροτυπία συμβουλεύει ότι οι όποι-
ες συζητήσεις, ζυμώσεις ή διεργασίες
στα κόμματα, πρέπει να γίνονται «χωρίς
την απειλή κυρώσεων».

ΤΙ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝ, όμως, αυτά τα
κλειστού κύκλου γεύματα (ή «δείπνιοι»)
με αμφιτρύονες πότε την κ. Βάσω Πα-
πανδρέου και πότε την κ. Ντόρα Μπακο-
γιάννη; Τι σημαίνουν κάποιες πρώτες
συγκλίσεις ή συναινήσεις, μεταξύ στελε-
χών του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρα-
τίας; Ορισμένα στελέχη της Ν.Δ. (όπως
λ.χ. ο κ. Μ. Παπακωνσταντίνου ή ο κ. Στ
Δήμας) δεν αποκλείουν τη δημιουργία
κάποιου νέου κόμματος, σε αντίθεση με
τον κ. Στ Μάνο, που δηλώνει ότι αυτό
που έχει ανάγκη ο τόπος δεν είναι κά-
ποιο νέο κόμμα, αλλά μια «συγκροτημέ-
νη αντιμετώπιση των προβλημάτων».
Όπως και αν έχει το πράγμα, είναι πολύ
νωρίς για να αρχίσουν οι εικοτολογίες
γύρω από το ενδεχόμενο αυτό.

ΤΟ ΜΟΝΟ βέβαιο, πάντως, είναι ότι,
για πρώτη φορά (με αφορμή το Ελληνοα-
μερικανικό Συνέδριο) στελέχη του
ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας εμ-
φανίσθηκαν να συμπλέουν πάνω σε θέ-
ματα όπως είναι ο προσδιορισμός προτε-
ραιότητων στη χάραξη της εξωτερικής
μας πολιτικής (διάβαζε «να κλείσουμε το
ταχύτερο τα εθνικά μας μέτωπα στο Βορ-
ρά»), η ανάληψη οικονομικών πρωτο-
βουλιών στα Βαλκάνια, η αναζήτηση νέ-
ων διεθνών ερεισμάτων, κ.ά.

ΟΣΟ ΓΙΑ ΤΗ στάση της Αριστεράς απέ-
ναντι στους «4», οι εκτιμήσεις διαφέ-
ρουν. Για το ΚΚΕ, τα πράγματα είναι σα-
φή: Η άρχουσα τάξη και τα γνωστά διε-
θνή κέντρα θέλουν να διαμορφώσουν
ένα συναινετικό σχήμα, το οποίο να μπο-

ρεί, «ευκολότερα, ομαλότερα, να προω-
θήσει τη γενικότερη αντιλαϊκή πολιτική».
Κατά την εκτίμηση του Συνασπισμού,
αντιθέτως, οι τελευταίες κινήσεις ηγετι-
κών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, δοκιμαζόμε-
νες στην πράξη και υπό ορισμένες προϋ-
ποθέσεις, «μπορεί να αποδειχθεί πως κι-
νούνται σε θετική κατεύθυνση». Qui
vinit, venga!

Ιρλανδοί, Πορτογάλοι

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν σε επίπεδο
εσωτερικών κομματικών διεργασιών,
ένας επίτροπος της Ευρωπαϊκής Ένω-
σης, ο βρετανός Μπρους Μίλαν, περα-
στικός από την Αθήνα, αισθάνθηκε την
ανάγκη να μας θυμίσει μερικά πολύ
απλά πράγματα: Ότι δεν μπορέσαμε να
παρακολουθήσουμε τα βήματα ούτε της
Ισπανίας, ούτε της Πορτογαλίας, ούτε
της Ιρλανδίας – κι ως είναι επίσης φτωχές
χώρες... Ότι σε θέματα όπως είναι οι τη-
λεπικοινωνίες και το οδικό δίκτυο δεν
έχουμε υποδομές (κι ύστερα θέλουμε να
«μετοχοποιήσουμε» τον ΟΤΕ!), ότι ναι
μεν η Ελλάδα είναι αυτή που είναι, πλην
θα μπορούσε, με κάποια μεγαλύτερη
προσπάθεια, να βελτιώσει την οικονομία
της, κ.λπ.

ΥΠΑΡΧΕΙ, όμως, και ο προϋπολογισμός,
ο οποίος κατατέθηκε, προχθές Τετάρτη,
σε παμηγυρική συνεδρίαση του υπουργι-
κού συμβουλίου. [Κάποιοι συνάδελφοι,
που παθαίνονται με τους αριθμούς, μέ-
τρησαν και έγραψαν ότι, από τον Οκτώ-
βριο του '93 μέχρι σήμερα, έγιναν πέντε
(αρ. 5), όλες κι όλες, συνεδριάσεις! Πώς
ο τόπος αυτός να μην πάει μπροστά;
Έχουμε πρωθυπουργό ή «επίτιμο πρω-
θυπουργό», όπως υποστηρίζει ο κ. Μ.
Έβερτ;]

ΟΣΟ ΓΙ' ΑΥΤΟ καθεαυτό τον προϋπολο-
γισμό, το μόνο που μπορεί να πει κανείς
από τώρα, είναι ότι δεν ανταποκρίνεται
στις απαιτήσεις του προγράμματος σύ-
γκλισης. Αυτό μπορεί να μην το παραδέ-
χεται η κυβέρνηση, αλλά δεν είναι λίγοι
οι οικονομικοί εκείνοι αναλυτές που επι-
μένουν ότι, στις αρχές του καλοκαιριού,
η κυβέρνηση θα υποχρεωθεί, εκ των
πραγμάτων, να τον αναθεωρήσει.
Άλλως, η περικοπή κονδυλίων του δεύτε-
ρου πακέτου Ντελόρ... Η συνέχεια επί
της οθόνης!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Δεν γνωρίζουμε ακόμα τις λεπτομέρειες του προϋπολογισμού που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο την περασμένη Τετάρτη. Όμως, γνωρίζουμε τις περισπούδαστες δηλώσεις ότι θα προστατευθεί το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων. Το πόσο αναμένεται να προστατευθεί το δείχνουν ήδη οι απεργειακές κινητοποιήσεις της φιλο-πασοκικής ΑΔΕ-ΔΥ και οι αντιδράσεις άλλων φορέων. Και έπεται η συνέχεια. Και εδώ οι επιλογές είναι ελάχιστες και οι επιπτώσεις επώδυνες για πολλά λαϊκά στρώματα. Το έχουμε τονίσει επανειλημμένως από τις στήλες αυτές. Το πρόβλημα δεν είναι αν πρέπει να γίνουν θυσίες. Είναι αναγκαίες. Το θέμα είναι πώς επιμερίζονται στα κοινωνικά στρώματα και αν με τις θυσίες αυτές υπάρχει πράγματι στο τέλος του τούνελ φως. Τόσα χρόνια, δυστυχώς, φως δεν είδαμε, αλλά πάντα το επερχόμενο τραίνο που ισοπεδώνει όλα και κατόπιν φτου κι απ' την αρχή.

Από το 1985 προσπαθούμε, εμπαίζοντας την Κοινότητα, να εφαρμόσουμε κάποιο συνεπές πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης και μετά του Μάαστριχτ σύγκλισης. Και αφού για ένα διάστημα κάτι πάει να γίνει μετά, όλα ανατρέπονται για να ξεκινήσουμε πάλι απ' την αρχή και από χειρότερες θέσεις.

Αν η ιστορία επαναληφθεί και πάλι, τότε πράγματι θα είναι το τέλος της ιστορίας, της δικής μας.

N. K.

ΠΕΡΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ...

Στις αρχές Νοεμβρίου “παίχθηκε” στην Ολομέλεια της Βουλής μια κωμωδία που θυμίζει “ηθογραφία”.

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης ονομαστικής ψηφοφορίας επί του άρθρου 2 του νομοσχεδίου για τη μετοχοποίηση του ΟΤΕ, που προκάλεσε η αξιωματική αντιπολίτευση, 12 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ — ο καθένας για τους δικούς του λόγους — αποστασιοποιήθηκαν από την επίσημη κυβερνητική

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η Ελληνική Εταιρεία Πολιτικής Επιστήμης διοργανώνει στις 7-9 Δεκεμβρίου στην Αθήνα το Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο, με θέμα «Είκοσι χρόνια Δημοκρατίας. Όψεις και προοπτικές της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας στην ευρωπαϊκή προοπτική» υπό την αιγίδα της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Η διεξαγωγή του συνεδρίου συμπίπτει με τη συμπλήρωση είκοσι χρόνων από την κρουση της στρατιωτικής δικτατορίας και από την εκκίνηση της σύνθετης διαδικασίας μεταπολίτευσης που, τελικά, οδήγησε στην εγκαθίδρυση της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας.

Η μετάβαση στη Δημοκρατία στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία, στα μέσα της δεκαετίας του 1970, αποτέλεσε την απαρχή μιας ευρύτερης διαδικασίας εκδημοκρατισμού η οποία, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις που ακολούθησαν στην Ανατολική Ευρώπη, ανέδειξε τη δημοκρατία ως το κυρίαρχο υπόδειγμα πολιτειακής οργάνωσης στο τέλος του 20ού αιώνα.

Η επικράτηση της δημοκρατίας έναντι άλλων υποδειγμάτων πολιτειακής οργάνωσης εξαλείφει, αλλά αντιθέτως συντηρεί, ερωτήματα για την ποιότητα και το περιεχόμενο δημοκρατικών πολιτικών μορφών, στο πλαίσιο των οποίων θα αναπτυχθούν στο μέλλον οι σύγχρονες κοινωνίες. Απ' αυτή την άποψη, το κεντρικό ζητούμενο της ευρύτερης διαδικασίας του εκδημοκρατισμού δεν είναι απλώς η εγκαθίδρυση της δημοκρατίας, αλλά το κοινωνικό περιεχόμενο και, πάνω από όλα, η ποιότητα της δημοκρατίας.

Το πρόγραμμα του συνεδρίου έχει ως εξής: Την Τετάρτη 7.12, στην πρωινή συνεδρίαση με θέμα «Η ποιότητα της σύγχρονης δημοκρατίας», εισηγήσεις θα κάνουν οι Josep M. Maravall, N. Διαμαντούρος, Claus Offe και Costa Esping-Andersen, και στην απογευματινή, με θέμα «Κόμματα και εκλογές», οι Χρ. Βερναρδάκης, Γ. Μαυρή, Γ. Μοσχονά, Διαμαντόπουλος, Δ. Χαραλάμπης, Δ. Δημητράκος και Γ. Παπαδημητρίου. Την Πέμπτη 8.12, στην πρωινή συνεδρίαση με θέμα «Κοινωνία, κράτος και πολιτικές ταυτότητες» και στην απογευματινή «Εξωτερική πολιτική» και εισηγητές οι Στ. Αλεξανδρόπουλος, Στέλιος Μπαρλούκου, Δ. Σωτηρόπουλος, Ν. Μαραντζίδης, Γ. Υφαντόπουλος, Στ. Μπάλιας, Γ. Κωργιάδου και οι Α. Μοσχονά, Θ. Μόκος, Χ. Τσαρδανίδης, Α. Ηρακλείδης, Χ. Παπαδημητρίου, αντίστοιχα. Το συνέδριο θα ολοκληρωθεί την Παρασκευή το απόγευμα με συζήτηση στοτρογγυλής τραπέζης.

γραμμή. Το αστείο είναι ότι το άρθρο που αφορούσε τα υπέρογκα τιμολόγια του Οργανισμού το καταψήφισε ο Αλέξανδρος Δαμανίδης που προέρχεται από το χώρο των δικηγόρων, ενώ οι υπόλοιποι 11 βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος, η πλειοψηφία των οποίων αναδείχθηκε από το συνδικαλιστικό κίνημα, δήλωσαν απλώς «παρών».

Η στάση ειδικά των Γιάννη Κουράκη και Δημήτρη Πιπεργιά μόνο δημοκοπική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, αφού ο μεν πρώτος εξακολουθεί να “κρατά” το σκήπτρο του προέδρου του Εργατικού Κέντρου Ηρακλείου Κρήτης, ενώ ο δεύτερος μετέχει ως σύνεδρος στο εκλογο-απολογιστικό συνέδριο που διεξάγεται στο συνδικατικό της ΔΕΗ, αν και έχει παραιτηθεί από την επιχείρηση εδώ και περίπου ένα χρόνο.

Και οι δύο, εκμεταλλευόμενοι τη παρξία του ασυμβίβαστου, έχουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν όχι μόνο τις αποφασίσεις του Κοινοβουλίου, αλλά και τη λειτουργία του δικαιοδοτικού χώρου, τον οποίο χειρίζονται ως υπόβαθρο προς επίρροή της πολιτικής τους θέσης.

Εξόφθαλμη είναι, επίσης, και η πωλητική του νομάρχη Φωκίδας Τάσου Ιλίδη, ο οποίος διατηρεί ταυτόχρονα τη θέση του μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Τεχνικών ΔΕ.

Στοιχειώδης ηθική δεοντολογία απαιτείται και στους τρεις την απομάκρυνση από το συνδικαλιστικό εργατικό κίνημα και το ίδιο θα έπρεπε ύστερα από καιρό να είχε φροντίσει για την “απομάκρυνση” όλων των “ξένων” σωμάτων.

ΦΕΛΟΥΜΕ ΚΑΤΙ ΑΚΟΜΗ

Η σημερινή Θεσσαλονίκη μοιάζει να έχει κερδίσει εν μέρει την ιστορική της μνήμη. Αναλαμβάνουν να ξυπνήσουν τα 133 μέτρα του διδακτικού προσώπικου του Αριστελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σπείνοντας ένα μνημείο αφιερωμένο επί κατοχής μαρτύριο των Εβραίων πολιτών τους. Το μνημείο πρέπει να φέρει, σύμφωνα με την πρόταση, στο χώρο του Πανεπιστημίου για να θυμίζει στους αυτούς που χάθηκαν άδικα, αλλά όλους τους Εβραίους που εξακολουθούν να μοιράζονται και σήμερα ακόμη τη γη αυτής της πόλης.

Το μνημείο σημαίνει ιστορία και ιστορία σημαίνει γνώση

Γ. Ρ.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΤΑΛΑΠΙΩΡΙΑ

Η Ολυμπιακή βρίσκεται σε κρίση. Ήταν πάντα κοινό μυστικό ότι ο επιδοτούμενος κόσμος αερομεταφορέας θα έφθανε κάποτε σε οριακό σημείο. Ήρθε η ώρα της κρίσεως. Στην περίπτωση της Ολυμπιακής πρέπει να σταθμιστεί σοβαρά το γενικό δημόσιο συμφέρον και να παραμερι-

στούν τα πολιτικο-συντεχνιακά συμφέροντα και οι αντιδράσεις τους. Ουδείς χαίρεται όταν εργαζόμενοι χάνουν τη δουλειά τους ή εξαναγκάζονται να αποχωρήσουν· αλλά προέχει η σωτηρία της εταιρείας. Είναι ανώφελο να ψάξει κανείς για το ποιος φταίει. Διαδοχικές κυβερνήσεις εδώ και πολλά χρόνια επωμίζονται το βάρος αυτό.

Αλλά σε κάθε δεδομένη στιγμή προέχει η ανάληψη της πολιτικής λύσης που θα εξυγιάνει την εταιρεία, θα την καταστήσει βιώσιμη και ανταγωνιστική, μεταφέροντας, έτσι κι αλλιώς, τα υπάρχοντα βάρη και πάλι στις πλάτες των φορολογουμένων. Διαφορετικά σε λίγο η Ολυμπιακή δεν θα υπάρχει. Αυτή είναι η επιλογή.

Β. Κ.

• Νεαρός ληστής βενζινάδικου, αφού έδεσε και φίμωσε τον υπάλληλο της νυκτερινής βάρδιας, αποφάσισε πως η λεία -100.00 δραχμές- ήταν πενιχρή. Γι' αυτό, κλείδωσε τον άτυχο στην αποθήκη και δούλεψε στο πόδι του ως το πρωί. Φυσικά, φεύγοντας, συναποκόμισε και την είσπραξη.

• Χαιρετίζουμε το θάρρος του υποαπασχολούμενου προλετάριου που απαλλοιρίωσε δυναμικά μια θέση εργασίας.

• Τι βροντοχτυπάς τα ζάρια, όσοι είναι παλικάρια, τη ζωή τους την περνούν στις σκαλωσιές».

• Τι βροντοχτυπάς τις χάντρες, η δουλειά κάνει τους άντρες, το σφυρί, το

πλοφόρι, το μυστρί».

• Κι οι μάνικες.

• Και πώς θα τη βγάλει ο Ανδριανόπουλος; Τουλάχιστον ο Παλαιοκρασσάς έχει τις καβάζες του.

• Επικίνδυνο πράγμα οι άνεργοι πολιτικοί.

• Επικανδυνέστεροι όμως οι εργαζόμενοι - ονόματα στα Μέσα Μαζικής Εξημέρωσης.

• Δεν τον μπορώ, βιολογικώς, τον Χατζηνικολάου, μου ρίχνει το πεκά (pH) της επιδερμίδας μου.

• Στο δελτίο των 8.30 της Πέμπτης 17 Νοεμβρίου, ενώ στην οθόνη βλέπαμε καμιά πεννηνταριά νεαρούς να βρίσκονται μπροστά στην πύλη του -υπό κατάληψη-

Πολυτεχνείου, ο Νίκος άφησε να κυλήσει η ερώτηση απ' το στόμα του σαν κομπολόι με βοτσαλάκια: «Δη-λα-δή, αυτοί, που βλέ-που-με τώ-ρα είναι οι α-να-ρχι-κοί;»

• Όχι, είναι εξωγήινα τέρατα απ' τον Αλδεβαράν που άναψαν φωτιές για να ψήσουν τα βρέφη των γυνών, τα οποία αποτελούν και την μοναδική τροφή τους.

• Ένα, δύο, τρία, πολλά Πολυτεχνεία ή τρία, δύο, ένα ANTENNA;

• Αντίκουστο: παρόλο που έκανα μετά μανίας ζάπινγκ, ο Αντρέας δεν χανόταν απ' την οθόνη.

• Δεν έχω τίποτε εναντίον των εργαζομένων πολιτών της τρίτης ηλικίας, αρκεί να

παραμένουν στον κόσμο τους και να μην επεμβαίνουν στον δικό μου.

• Αλλά και κάποια τζόβενα όμως...

• Ελέγχεται ως ανακριβής η πληροφορία ότι ο Λαλιώτης αποφάσισε να μεταστεγάσει τους πλημυροπαθείς στο Μέγαρο Μουσικής.

• Αντίθετα, η πληροφορία πως ο Γιάννης Λάιτσης διέθεσε τη θαλαμηγό του για τα πηγαιν'έλα των δικαιούχων των αποζημιώσεων απ' την Καρδίτσα στην Αθήνα, δεν έχει διαψευστεί ακόμα.

• Και βέβαια είμαι προβοκάτορας.

Ο ΠΡΟΒΟΚΑΤΟΡΑΣ

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

Η ευρωπαϊκή αγορά

Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν έχουν καμιά απολύτως διάθεση να διαταράξουν τις σχέσεις της αγοράς στο χώρο των ΜΜΕ.

Παρόλο που μιλούν για κάποιους «κανόνες» σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα «εγγυνώνται μια καλή και πολιτικά "ουδέτερη" επικοινωνία από τη μεριά του κράτους προς τους πολίτες», αποφεύγουν ουσιαστικά να τοποθετούν στα καίρια προβλήματα: την κρίση των δημοκρατικών θεσμών, τη συμμετοχή και τον έλεγχό τους από τους πολίτες, τις διεργασίες στις επιμέρους εθνικές αγορές, τη διαφάνεια και τις συγκεντροποιήσεις που παρατηρούνται στην ιδιοκτησία των ΜΜΕ.

Οι γενικές κατευθύνσεις της συνάντησης των υπεεθύνων των κρατικών ραδιοτηλεοράσεων των 12 στη Βενετία περιορίστηκαν δυστυχώς σε επιμέρους θέματα προγραμματισμού κύκλων θεματικών εκπομπών για το ευρύ κοινό, όπως λ.χ. η υγεία, η ασφάλεια, το AIDS, η φορολογία, η πρόνοια, οι εκλογές, η ένωση της Ευρώπης κ.λπ.

Πάντως, από ό,τι φαίνεται, οι τελευταίες εξελίξεις στο χώρο των ΜΜΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν προκαλέσει ανησυχίες στη Διεύθυνση Πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως φάνηκε και από την τοποθέτηση της Colette

Flesh, η οποία υπογράμμισε την ανάγκη για διαφάνεια, συνέπεια, προσέγγιση των πολιτών και καθαρότητα του λεξιλογίου των κρατικών ραδιοτηλεοπτικών μέσων.

Δεδομένης της άσχημης κατάστασης στην οποία βρισκόμαστε, άτοπη υπήρξε η ελληνική τοποθέτηση, η οποία κατά τη διάρκεια της συζήτησης που αφορούσε τις σχέσεις ανάμεσα στις κυβερνήσεις και τα ΜΜΕ, πρότεινε να κατοχυρωθεί το δικαίωμα των κρατικών ΜΜΕ να συζητούν και να επεξεργάζονται αυτόνομες θέσεις απέναντι στα άλλα ΜΜΕ και κυρίως την τηλεόραση.

Η συζήτηση των 12 υπευθύνων δεν έθιξε περαιτέρω προβλήματα. Τίποτε δεν ακούστηκε για την ισπανική RTVE και την ελληνική ET που λειτουργούν με τεράστια παθητικά, την παράνομη λειτουργία 372 (!) τηλεοπτικών σταθμών στην Ισπανία, την είσοδο στην αγορά των ΜΜΕ των διάφορων εθνικών τηλεφωνικών οργανισμών οι οποίοι μέσα από ανεξέλεγκτες νομοθετικά διαδικασίες, αποτελούν στην ουσία μερικούς από τους μεγαλύτερους επενδυτές στον τηλεοπτικό χώρο.

Η γερμανική Deutsch Telekom μπήκε πρόσφατα στον ισπανικό συνεταιρισμό Cometa με την εταιρεία Prisa, της *El Pais*, και την Tisa, της

La Vanguardia, για να δημιουργήσει τη δεύτερη εταιρεία κινητής τηλεφωνίας στην Ισπανία. Από την άλλη μεριά, η σύμπραξή της με τις γερμανικές εταιρείες των αντιδραστικών **Kirch** και **Bertelsmann** για τη δημιουργία αλληλοεπιδρώσας τηλεόρασης άρχισε να απασχολεί τον αντιμονοπωλιακό γερμανικό οργανισμό, ο οποίος την κατηγορεί για αλλοίωση των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Η France Telecom μπήκε στον μεγαλύτερο γαλλικό επικοινωνιακό όμιλο Havas, μαζί με τη Line Cinema Corporation που ελέγχεται από την αμερικανική Turner Broadcasting System, για να παραγάγει αλληλοεπιδρούμενα παιχνίδια και να εμπορευματοποιήσει προγράμματα multimedia. Στη Γαλλία, ο αντιδραστικός Bertelsmann που ελέγχει και τη γερμανική Ufa (η οποία παράγει κινηματογραφικές ταινίες), έκλεισε μια τριαντάχρονη συνεργασία με το γαλλικό κανάλι Canal + προκειμένου να επεκταθούν στην ευρωπαϊκή αγορά. Τέλος, στην Ιταλία, πέρα από το χάος που έχει δημιουργήσει ο **Μπερλουσκόνι**, η Olivetti (η οποία ελέγχει τη *Repubblica* και το *Espresso*), ανέλαβε από το κράτος ένα μεγάλο μέρος της κινητής τηλεφωνίας.

Η είσοδος στις χρηματιστηριακές αγορές, κυρίως του Λονδίνου, των εταιρειών που διαχειρίζονται τους διάφορους τηλεπικοινωνιακούς δο-

ρυφόρους με έναν τρομικό αριθμό καναλιών, δεν είναι σίγουρο ότι θα αποδοτή την επιθυμητή διαφάνεια χώρο της έμμεσης ιδιοσίας. Ήδη η λουξεμβουργική εταιρεία *Société Européenne des Satellites*, ελέγχει 50 κανάλια στην πρώτη διαμέσου του δορυφωρου Astra, δήλωσε ότι θα στο χρηματιστήριο. Στη Ιταλία, ο **Murdoch** ετοιμάται να βάλει στη δορυφορική τηλεόραση, Sky, ακπέντε κανάλια, ενώ το Ιαποφάσισε να ανταγωνισθαι διεθνώς το CNN εκπέμπονσε 24ωρη βάση δελτία ειδήσεων.

Μέσα σε αυτό το ανεξέλεγκτο πανδαιμόνιο και η Ισπανία αρχίζει να κάνει πρώτα της δειλά βήματα. Στην Ισπανία, η Ενωμένη Αγορά παρουσίασε ένα σχίσμα: ο αντιμονοπωλιακός νόμος απαιτεί διαφάνεια στην ιδιοκτησία των ΜΜΕ· στη Βρετανία, οι Εργατικοί μήνυσαν Murdoch στην επιτροπή νοπωλιών, θέτοντας στην ημερησία διάταξη το πρόβλημα της συγκέντρωσης ιδιοκτησίας στα ΜΜΕ. Στη Γερμανία SPD κατήγγειλε Murdoch, που απέκτησε TV Fox, και τον αντιδραστή Kirch, που κατ' ουσίαν έχει τον εκδοτικό όμιλο Springer, ενώ στην Ιταλία Προγκρεσσίστι, περνώντας στην επίθεση, πρότειναν Βουλή έναν αρκετά πολύτιμο διακανονισμό σχετικά την ιδιοκτησία των ΜΜΕ.

Αργύρης Παναγόπου

Το ένζυμο και το κίνημα

του Κώστα Θεολόγου

Πέρασαν κιόλας 21 χρόνια, από τον Νοέμβριο του 1973, από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, που το είχαν καταλάβει οι «αναρχοκομμουνιστές» και τα «φρικιά» της εποχής. Ήρθε η μεταπολίτευση, η σύνδεση με την ΕΟΚ μέσω της δεξιάς Δ., οι πορείες της επετείου του Πολυτεχνείου μέχρι την αμερικανική πρεσβεία ήσαν μεγαλειώδεις, ειρηνικές μα ηχηρότατες σε ύψος και ένταση συνθημάτων, με χαρακτηριστικά αντιαμερικανικά γνωρίσματα...

Το μεταξύ, το φοιτητικό κίνημα έφθινε, αγωνιούσαν οι φοιτητικές νεολαίες να ξαναγίνουν φιτίλια αγώνων και λαμπάδες φωτός στο λαό, αλλά ματαιώως. Τόσο το εργατικό όσο και το αγροτικό κίνημα, μέσω του εκσυγχρονισμού (modernisation) της κοινωνίας και της αλλαγής του τρόπου της καθημερινότητας, άρχισε να φανερώνει και στις πόλεις και στην ύπαιθρο. Τα τρακτέρ γίνανε θηρία υποδύναμης, τα φτηνιάρικα ντάτσουν από λαμαρινοκαρότσες ήσαν τετρακινήτρια (4wd) αγροτικά, με ψηλό σασί, σπαστό κροστικό, τεράστια ελαστικά να κρατάνε στην ασφάλτο - καθώς ριζούν με ιλιγγιώδη ταχύτητα από το σκυλάδικο στο χωριό. Εξαπονομή, μικροαστισμός, νεόπλουτη αισθητική και νοοτροπία. Το 1981 ήρθε η Αλλαγή, το σοσιαλιστικό ευαγγέλιο του δημοκρατικού και αριστερού ΠΑΣΟΚ, κι ένα ραντεβού με την Ιστορία που τότε δεν έγινε, τουλάχιστον ως συνευρέσεις.

Το ΠΑΣΟΚ είχε την ατυχία να κρατάει το ηνία της διακυβέρνησης της χώρας κατά τη δεκαετία που η Ελλάς ευδαιμονούσε, ανεκάπτε συλλογικά τις γλύκες της ανάπτυξης και της κοινής ομπρέλας στους συνευρωπαϊούς λαούς, ανεκάλυπτε, εκτός από τα φαγάδικα και τα παρείστικα ταβερνάκια, και τα αναπτυξιακά μπαράκια στους γιαποτυπάδες και τους ιδεολόγους-θεωρητικούς του αλκοόλ με τις θεογόμενες - άλλοτε ντεκόρ, κι άλλοτε αντικείμενα πόσης μιας χαμένης εφηβείας και νιότης σε συνδικαλιστικές διεκδικήσεις, ανεκάλυπτε τη «Φαινομενολογία» ως στάση ζωής, ανεκάπτε το επιφανειακόν, το φαίνεσθαι, το show, το show of και τη show biz.

Από το Πολυτεχνείο τσίκωνε την ατμόσφαιρα το επαναστατικό σουβλάκι, θύμιζε γήπεδο και λούνα πάρκ το μαλλί της γριάς, γεννάς σεβασμός για τα κορμάκια στην καγκελόπορτα που έριχναν οι ερπύστριες, ουδεμία συγκίνηση στην ατμόσφαιρα για τις ατρίχιαστικές εκκλήσεις, που μας καθηλώνουν ακόμη και σήμερα. «Επανάσταση Λαέ, Επανάσταση Λαέ!», «αδέρφια μας, στρατιώτες, αδέρφια μας, στρατιώτες», αλλά κι οι στρατιώτες υπάκουαν στους ένστολους χειριστές της χούντας.

Το Πολυτεχνείο έγινε σώου, έγινε λαϊκή πανήγυρις. Από την παρσία και τα ούτως ειπείν αναρχοκομμουνιστικά φρικιά, από τις σοσιαλιστές και κομμουνιστές προήχθη η επιχείρησης του να φανερώνεται, του σώου, ήτοι η επίδειξις του προ εικοσαετίας παρελθόντος.

Της γενεάς του Πολυτεχνείου επαναστάτες εαυτοί μετεξελίχθησαν ομοίως σε πολυτεχνίτες εαυτούληδες, τώρα πλέον προκλιμα-

κτηριακοί αλλήθωροι με μεταξωτά πουκάμισα -χωρίς φεύ! επιδέξια κορμιά- που σκαρφαλώνουν μονάχα στη δερμάτινη πολυθρόνα τους ενώπιον του P.C. τους, να καταστρώσουν τα επαναστατικά σχέδια και οράματα των επόμενων δημοσίων έργων, που θα αναλάβουν ως εργολήπτες, ή τα επόμενα δημόσια αξιώματα, για τα οποία θεωρούν ότι ήγγικεν επιτέλους η ώρα και γι' αυτούς.

Συνελόντι ειπείν: έχουμε ανάγκη από φρικιά και αναρχοκομμούνια, από αυτά όμως που ανήκουν «στην Ελλάδα που αντιστέκεται και στην Ελλάδα που επιμένει, κι όποιος δεν καταλαβαίνει δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει...».

Έχουμε ανάγκη από ένζυμα νιότης που γράφουν στα παλαιά των υποδημάτων τους τα ισχύοντα περί σοβαροφάνειας και κοινωνικής αποδοχής και προτάσσουν τα άτριχα στήθη τους σε τεθωρακισμένους μηχανισμούς άσκησης οποιασδήποτε εξουσίας.

Μας λείπουν οι ψυχικές δομές αντίστασης και οι καταλύτες, που κάποτε πότιζαν τα νιάτα, ενώ τώρα τα ένζυμα έγιναν ένδυμα με γραβάτα, για τ' αγόρια, και γίνανε Ciao Αρένα σε τηλεοπτικά ταυροκαθάψια θηλέων για λάγνες λήψεις μπουτιών-μπουκιών και σε χώρο για τον σεξουαλικά νοτιοβαλκάνιο ακόμη έλληνα.

Λείπουν οι ανυπόδητοι ανεστανάρηδες που θα πατήσουν τα αναμμένα κάρβουνα στις όποιες χασαποταβέρνες των απολαύσεων και της πάρεσης σε κάθε είδους νεοελληνικές εκδηλώσεις.

Λείπουν τα φρικιά, αυτοί οι σαλοί, που κάποτε ήσαν δακτυλοδεικτούμενοι, επειδή διέφεραν και ενδυματολογικώς από το κατεστημένο κοστούμι της κοινωνίας.

Τα φρικιά τώρα βρίσκονται στα media, ως λύκοι με προβιά, ως μούρες clean cut σε ανφάς και προφίλ, ως χαμούρες των Times ανεκδιήγητες, ως βαμπίρ που πίνουν το αίμα των άλλων, όσο υπάρχουν συνάνθρωποι που τους το προσφέρουν, ως εισηγητές των κόλπων τους για αλλιώτικα, αντί για αλλοιωτικά, ως Ηρακλής Πουαρό του μυστηρίου του ανθρώπινου πόνου και της λησμονημένες υπάρξεως, των ανεξιχνίαστων εγκλημάτων και των σατανικών τελετών...

Οι ίδιοι τους μετεξελίχθησαν σε «Τεθωρακισμένα Εγώ», που ρίχνουν καθημερινά τις ξύλινες καγκελόπορτες της ιδιωτικής ζωής της μοναξιάς και της οδύνης των συνανθρώπων μας, οι οποίοι δεν μετέχουν κάποιας ευδαιμονικής καθημερινότητας.

Έχουμε ανάγκη από τους νέους που θα προβούν σε ρήξη d' avant garde (πρωτοποριακή) με τις δομές της οικογένειας, της εργασίας, της εκπαίδευσης και της πολιτικής, και τούτο είναι επιτακτικό, ώστε να έχει νόημα στις μέρες μας το Πολυτεχνείο που ζει μόνο του, ερήμην ημών, εφόσον ουδείς προβαίνει σε ρήξη με την οικογένεια, αυτός που διαρρηγνύει τη σχέση του με την εργασία είναι απλώς τεμπέλης και χαύνος, εκείνος που κάνει κίνημα στο σχολείο του είναι επαναστάτης χωρίς αιτία, κι αυτός που έρχεται σε ρήξη με την πολιτική και τις δομές της είναι διοπτροφόρος με εγγλέζικο κασμίρ κοστούμι -ή Αρμάνι- και θυμίζει πάρα πολύ -στο σκηνοθετικό ύψος- τον κ. Αντώνη Σαμαρά ή τον κ. Ανδρέα Ανδριανόπουλο.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ του Γιώργου Φιδελόπουλου

ΚΑΛΑ, ΔΕΝ ΕΙΠΕΣ
ΟΤΙ ΘΑ ΜΑΓΕΙΡΕΥΕΣ
ΕΣΥ;

ΣΑΣ
ΛΥΠΗΘΗΚΑ
...

ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΡΡΕΥΣΟΥΜΕ ΑΥΤΟ
ΜΕ ΤΙΣ ΠΙΤΣΕΣ! ΞΕΡΕΤΕ ΤΩΡΑ,
ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΔΕΣ ΚΑΙ ΕΤΣΙ...

ΣΟΣΤΟΣ!

ΘΑ ΣΤΡΕΨΟΥΜΕ
ΛΑΓΕΝΑ ΛΟΥΜΛΑΝΑΛΙ
ΜΕΤΑ;

ΣΓΑ-ΣΓΑ...

ΠΡΟΤΑ ΝΑ
ΔΟΥΜΕ ΤΙ ΘΑ
ΠΟΥΜΕ ΟΤΙ ΣΥ-
ΖΗΤΗΣΑΜΕ.

Ε, ΚΑΛΑ ΤΩΡΑ...
ΚΡΙΣΗ, ΑΝΑΝΕΩΣΗ,
ΕΥΡΩ ΠΗ, ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ,
ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.
ΤΕΤΟΙΑ... ΑΡΡ

ΚΑΙ ΤΙ ΘΑ
ΠΟΥΜΕ ΟΤΙ
ΣΥΜΦΩΝΗ-
ΣΑΜΕ;

Τ.ΠΟΤΕ! ΛΟΡΟΙΔΟ
ΕΙΣΑΙ; ΘΕΣ ΝΑ ΠΙΑ-
ΣΟΥΝΕ ΜΕΤΑ ΝΑ ΜΑΣ
ΡΟΤΑΝΕ;

ΝΑ ΠΟΥΜΕ ΟΤΙ
ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΥ-
ΡΕΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙ-
ΠΕΔΑ!

ΜΠΡΑΒΟ!
ΚΟΤΖΑΜ ΚΟΜΜΑ,
ΚΑΠΟΙΟΣ ΘΑ 'ΧΕΙ
ΚΑΜΜΙΑ ΙΔΕΑ!

Από τον στάσιμο πληθωρισμό στον οικονομικό μαρασμό

του Κώστα Τσαλόγλου

Η συζήτηση στη Βουλή του προϋπολογισμού του προσεχούς έτους ένα μόνο ουσιαστικό περιεχόμενο θα όφειλε να έχει: Να καταδεικτεί και να γίνει πλήρως κατανοητό από τον ελληνικό λαό, ότι, από χρόνο σε χρόνο, εξαιτίας της ασκούμενης πολιτικής, η αρνητική σχέση ανάμεσα στα δημόσια οικονομικά, από τη μία πλευρά, της ελληνικής κοινωνίας και των συμφερόντων του συνόλου της εθνικής οικονομίας, από την άλλη, γίνεται όλο και πιο

πειλητική, χωρίς τίποτε να προοιωνίζεται βελτίωση εξελίξεων. Για τη χώρα μας, η περίοδος του μακρόχρονου στασιμοληθωρισμού, έληξε, παραχωρώντας τη θέση της στο αμέσως χειρότερο καθεστώς. Στο καθεστώς του κοινωνικο-οικονομικού μαρασμού! Είναι το ακριβώς αντίθετο από ό,τι συμβαίνει στον προηγμένο κόσμο.

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ των λεγόμενων «ελαστικών» δαπανών του προϋπολογισμού –στις οποίες, εκτός από μισθούς, συντάξεις, παιδεία, κοινωνικές παροχές, επιδοτήσεις, και... φανερά κονδύλια περιλαμβάνονται, πλέον, και οι δημόσιες επενδύσεις– δεν αξίζει ιδιαίτερης προσοχής. Περικοπτόνται όλες, ώστε να μη συνιστά διορθωτική επέμβαση η προσπάθεια αναδιάταξης των περικοπτόμενων ποσών. Το χρέος της «γενικής κυβέρνησης» –κατά την επίσημη ορολογία– θα είναι μεγαλύτερο κατά τρία τρισεκατομμύρια διακόσια δισεκατομμύρια δραχμές. Πώς, λοιπόν, να υπάρξουν περιθώρια διατήρησης ενός σταθερού, έστω, ποσοστού των κοινωνικών δαπανών και για επενδύσεις;

Οι αριθμοί που τροφοδοτούν τις παραπά-

νω εκτιμήσεις αλιεύονται από την “εικόνα” των δημοσιονομικών και εθνικοοικονομικών εξελίξεων, την οποία προσέφερε η σημερινή κυβέρνηση στην αρμόδια Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) τον περασμένο Σεπτέμβριο, με τη μορφή Προγράμματος Σύγκλισης. Από τότε που καταρτίστηκε, ωστόσο, αυτό το Πρόγραμμα, τα πράγματα χειροτέρεψαν. Πόσο ακριβώς, θα το καταδείξει η σύγκριση των “μεγεθών” με τα αντίστοιχα “μεγέθη” του νέου προϋπολογισμού. Από τώρα, πάντως, μπορούν να γίνουν εκτιμήσεις, με βάση όσα επίσημα έχουν ανακοινωθεί.

Στον προϋπολογισμό του 1995, όπως και σε αυτόν του τρέχοντος έτους, έχει προβλεφθεί έσοδο 150 δισ. δραχμών από “μετοχοποιήσεις”. Τα 150 δισ. αυτά δεν ει-

σπράχθηκαν εφέτος, αφού η κυβέρνηση δεν κατάφερε να πουλήσει τις μετοχές του ΟΤΕ. Δεν θα εισπραχθούν ούτε στο επόμενο δωδεκάμηνο, αφού η κυβέρνηση συμφώνησε με τη γνώμη των "σοσιαλιστών" του κόμματος, οι εισπράξεις από τη μετοχοποίηση του ΟΤΕ, ή οποιασδήποτε άλλης δημόσιας επιχείρησης, να μην χρησιμοποιηθούν για κάλυψη των δανειακών αναγκών του προϋπολογισμού, αλλά να διατεθούν προς «εκσυγχρονισμό» των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Ο νέος προϋπολογισμός, άρα, ξεκινάει την αποστολή του με χαμηλότερο επίπεδο εσόδων κατά 300 δισ. δραχμές, ή, κατά μια άλλη διατύπωση, με ακάλυπτες ίσου ύψους δαπάνες, προγραμματισμένες για τα δύο τούτα χρόνια.

Τα έσοδα του νέου προϋπολογισμού θα είναι -σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σύγκλισης- αυξημένα κατά 1,3 τρισεκατομμύρια δραχμές έναντι των πραγματοποιήσεων του 1994. Με δεδομένη τη μεταφορά στο 1995 των δαπανών που δεν εκάλυψαν τα ανείσπρακτα 150 δισ. του 1994, και την ΜΗ είσπραξη άλλων τόσων δι-σεκατομμυρίων στο προσεχές δωδεκάμηνο, το σύνολο του 1,3 τρισ. των αυξημένων εσόδων πρέπει να προέλθει από φόρους. Είναι πιθανό; Κάθε άλλο.

ΜΕ ΒΑΡΚΑ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ

Το προβλεπόμενο για το 1995 ποσό αυξημένων εσόδων (1,3 τρισ.) αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 60% της ονομαστικής αύξησης, εντός του 1995, του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος - σύμφωνα, πάντα, με το Πρόγραμμα Σύγκλισης. Αλλά, όταν η δημόσια και ιδιωτική κατανάλωση, όπως υποστηρίζουν οι αρμόδιοι, θα είναι του χρόνου στα ίδια επίπεδα με εφέτος· όταν οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις θα είναι μικρότερες και από αυτές του 1993· όταν η καθυστέρηση κατασκευής των ποικίλων έργων υποδομής (δρόμοι, λιμάνια, γέφυρες, εκτροπές ποταμών, αεροδρόμια κ.λπ.) συμπαρασύρουν την καθυστέρηση εισαγωγής στην ελληνική αγορά σημαντικών κεφαλαίων από τα Ταμεία της

Ε.Ε.· και όταν η καταναλωτική ικανότητα του συνόλου, σχεδόν, των εργαζομένων θα έχει μειωθεί κατά πέντε ή έξι μονάδες σε σχέση με τον πληθωρισμό, από ποιες πηγές «φορολογητέας ύλης» θα αντληθούν τα χίλια τριακόσια δισεκατομμύρια; Στο εφετινό δωδεκάμηνο, με ελαφρώς καλύτερες συνθήκες δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης, δεν απορροφήθηκε από τον προϋπολογισμό ούτε το 22% των επιπλέον φορολογικών εσόδων που είχε προβλεφθεί. Θα τριπλασιαστεί η σύμβαση των φόρων του χρόνου;

Το υπουργείο Οικονομικών ευελπιστεί ότι η υποχρέωση ρύθμισης των ανεξέλεγκτων, ως τώρα, φορολογικών υποθέσεων, και η φορολόγηση, με τη διαδικασία των αντικειμενικών κριτηρίων κ.λπ., των εισοδημάτων που φοροδιαφεύγαν, θα πολλαπλασιάσει την απόδοση της άμεσης φορο-

λεσμάτων του φοροεισπρακτικού μισμού του κράτους.

Η αποτυχία, επομένως, της πρόθεσης σμευτικής έναντι της Ε.Ε.- σχηματ «πρωτογενούς πλεονάσματος» στον πολογισμό του 1995 ύψους 879 δισ. μών, από το συνδυασμό αυξημένων δαπανών και μειωμένων δαπανών στη διατήρησή του, υποχρεώνει στη μέγιστη μείωση των δαπανών, αφού τα έσοδα θα επαληθεύσουν τις αισιόδοξες εσείς. Ποιες δαπάνες, όμως, έχουν περιαιτέρω περικοπών; Κατά και κύριο λόγο οι επιδοτήσεις των σίων επιχειρήσεων και οργανισμών ανάκρουσμα αυτών των περικοπών αποφασισμένη αύξηση κατά 40% τηλεφωνικών τιμολογίων. Η δημόσια νομία δεν έχει πια την ευχέρεια επ-σης των προσφερόμενων από τις επι-

σεις «κοινή- λειας» υπηρ- σαν ένα «κοινωνικο- σθού» των ε- μένων, που- τίωνε το ε- ζωής τους. Τ- λόγια, σ- όλων των- σίων επιχει- θα αναπρο- στούν, εφ'- προσδευτικ- έχει σ-

Το πρόβλημα της αναζήτησης εσόδων για την αντιμετώπιση των ετήσιων αναγκών του κράτους, δεν είναι πρόβλημα οικονομικής σκέψης, αλλά πολιτικής συνείδησης και εθνικών επιλογών.

λογίας, ενώ οι έλεγχοι για τον ΦΠΑ θα διευρύνουν τις εισπράξεις και από την έμμεση φορολογία.

Οι φιλόδοξες προσδοκίες δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν. Και μόνο το γεγονός ότι θα επιδιωχθεί η "αφαίρεση" από την "αγορά" των δύο τρίτων, περίπου, της ονομαστικής αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, προδιαγράφει την αποτυχία του εγχειρήματος. Με το υπολειπόμενο ένα τρίτο του επιπλέον ονομαστικού εθνικού εισοδήματος, είναι αδύνατος ο επανασχηματισμός της απαραίτητης για την παραγωγή και τις εμπορικές συναλλαγές "ρευστότητας". Η "αγορά", επομένως, και αν ακόμα εξοικονομήσει μέρος των οφειλών της, δεν θα προσφέρεται ως μηχανισμός δημιουργίας νέων εισοδημάτων, ικανών να τροφοδοτήσουν Δημόσιο με τα επιπλέον τρισεκατομμύρια που διεκδικεί. Και όλα αυτά, πέρα από την ιστορική βεβαιωμένη διάσταση προθέσεων και αποτε-

ώστε να απαλλαγεί ο κρατικός προ- γισμός από την ευθύνη κάλυψης λειμμάτων τους. Η ίδια αναθεώρηση οικονομικών πρακτικών που ίσχυαν- ρα θα γίνει και για τις λεγόμενες φοροαπαλλαγές.

Τι επιπτώσεις θα έχουν όλα τα εθνική οικονομία και στην κοινωνία είναι δύσκολο να επισημανθούν.

Οι αναπροσαρμογές των τιμολο- επιχειρήσεων «κοινής ωφέλειας» να- νάξουν τον πληθωρισμό σε επίπεδ- τρικά αντίθετα από εκείνα που υπ- το Πρόγραμμα Σύγκλισης. Στο «Π- μα» ο προβλεπόμενος για το 199- ρισμός είναι 7,9% έναντι 10,8%. Όταν, όμως, κανένας από τους ντες διαμόρφωσης του εφετινού- σμού δεν έχει εξαφανιστεί, αλλά- τουργήσει ανεμπόδιστος και το- δωδεκάμηνο, με πρόσθετο πληθ- παράγοντα τις ανατιμήσεις των τ-

των τελών, της ενέργειας, των μεταφορών, των αντικειμενικών κριτηρίων για τις οικονομίες, των τελών κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, των καυσίμων κ.λπ., είναι δυνατό υπάρξει αντιστροφή των ανατιμητικών πιέσεων και όχι επιτάχυνση των πληθωρικών εξελίξεων;

Εν το πεδίο της εθνικο-οικονομικής δραστηριότητας, καθώς επίσης και στις νομισματικές ισοτιμίες της δραχμής, η επιτάχυνση του πληθωρισμού θα έχει τις διατακτικές και αποθαρρυντικές κάθε επενδυτικής πρόθεσης συνέπειές της. Η δημοσιονομική πολιτική, επομένως, με την έμφαση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που γέννησε το υπέρογκο χρέος, μέσω της κατάλειψης από το κράτος της αναπτυχίας του υποχρέωσης και της απίσχνασης της εσωτερικής οικονομικής ζωής, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα συμφέροντα εθνικής οικονομίας.

1 ΘΕΜΑ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Εν το κοινωνικό πεδίο, τις συνέπειες της αποκλεισμένης πολιτικής δεν χρειάζεται να είναι κανείς κοινωνιολόγος για να τις αντιληφθεί.

Εν το επίπεδο διαβίωσης των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων υποβαθμίζεται περαιτέρω, ενώ, την ίδια ώρα, ο πλουτισμός των δανειστών του Δημοσίου καθιερώνεται ως το μοναδικό αποτέλεσμα της “κοινωνικής” πολιτικής του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος. Η έξαρση της πληθωρικότητας, ο εθισμός της κοινωνίας στις καθημερινές ληστείες, ωσάν να οφείλονται για θεσμοθετημένη πλέον διακρίση... ανακατανομής του εισοδήματος, είναι τα φυσιολογικά σύνδρομα της χρόνιας κατάρρευσης του κράτους-πρό-

βλ. σημείο που βρίσκονται τα εθνικά μας προβλήματα, γίνεται φανερό ότι το δημοσιονομικό μας πρόβλημα, το πρόβλημα της εξάντλησης εσόδων για την αντιμετώπιση των επίσημων αναγκών του κράτους, δεν είναι πρόβλημα οικονομικής σκέψης, αλλά πρόβλημα συνείδησης και εθνικών επιλο-

γών. Η σημερινή κυβέρνηση, πειθαρχώντας τον πάθος της κομματικής οργάνωσης από οποιαδήποτε προέρχεται για διαιώνιση της εξουσίας, ενσωματώνει την οικονομική της πολιτική κάθε μέρα, προσφέροντας για διαφύλαξη του συνδικαλιστικά οργανωμένου ψηφοδοτικού της μηχανισμού. Αυτός ο μηχανισμός, όμως,

φορέας της συντηρητικότερης ενοριακής νοοτροπίας, η οποία εκτόπισε από τη συνδικαλιστική του συμπεριφορά όποια διάσταση ευρύτερου κοινωνικού συμφέροντος, εθελουφλεί μπροστά στην εντελώς διάφορη πραγματικότητα από εκείνη που εξέθρεψε τις περί κράτους-πρόνοιας και κράτους-επιχειρηματία αντιλήψεις του.

Πριν από μερικά χρόνια, ακόμη ο δημόσιος τομέας λειτουργούσε ως χώρος υποδοχής όλων εκείνων που δεν μπορούσαν να απορροφηθούν –ή δεν το ήθελαν– από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, γιατί πίστευαν ότι ως δημόσιοι υπάλληλοι εξασφάλιζαν το εισοδηματικό τους μέλλον πολύ πιο άνετα από οπουδήποτε αλλού. Τώρα, οι απασχολούμενοι στη Δημόσιο αγωνιούν για το αν θα διατηρήσουν ή όχι τη θέση τους, παρακολουθώντας, ανίκανοι να αντιδράσουν, την έμπρακτη... μεταμέλεια του κράτους να θεωρήσει εαυτό αντίπαλο της οικονομίας της αγοράς, πρόθυμο, άρα, να προσφέρει εργασία στο μεγαλύτερο τμήμα του ικανού για εργασία αστικού πληθυσμού.

Για την τύχη των ανέργων που πολλαπλασιάζονται δεν ενδιαφέρονται τα ισχυρά συνδικαλιστικά, “σοσιαλιστικά” σωματεία; Γι’ αυτούς τους ανέργους και για τις αποσυνθετικές συνέπειες της επιμονής στο ιδεώδες του κράτους-επιχειρηματία, δεν ενδιαφέρονται ούτε τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, τα οποία διαμαρτύρονται επειδή η κυβέρνησή τους “ασεβεί” απέναντι στις προεκλογικές της υποσχέσεις και στις “αρχές” του Κινήματος;

Δεν ενδιαφέρεται ούτε η “φιλελεύθερη” αντιπολίτευση, η οποία επέλεξε ως πολιτικο-οικονομική της τοποθέτηση να βρίσκεται «μεταξύ βροχής και ομπρέλας», ούτε ιδιωτικοποιήσεις, δηλαδή των δημοσίων επιχειρήσεων, ώστε να μειωθεί δραστικά το δημόσιο χρέος, ούτε κρατικισμός αρνούμενη, έτσι, την ουσιαστική παρέμβασή της για ανακοπή του μαρασμού του έθνους; Μαρασμού, από τον οποίο θέλει να επωφεληθεί το εγχώριο και το αλλοδαπό κεφάλαιο, για να αγοράσει όσο όσο τα επιχειρηματικά μονοπώλια του ελληνικού Δημοσίου.

Ο νέος προϋπολογισμός, τις ανελαστικές δαπάνες του οποίου (δημόσιο χρέος και άμυνα) θα ψηφίσει ολόκληρη η Βουλή, είναι ένας ακόμη δείκτης, με την ωμή αντιαναπτυξιακή του φιλοσοφία, της συνεχιζόμενης απόκλισης από τα οικονομικά και τα κοινωνικά συμφέροντα του έθνους.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

MARCEL BRION Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ BIENNE

PATRICK BARBIER Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΟΠΕΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Ποιος θα γίνει χαλίφη στη θέση του χαλίφη;

του Τάσου Παππά

Το έλλειμμα ηγεσίας που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση και το κόμμα έχει προκαλέσει πολλά προβλήματα πρωτίστως στη χώρα και δευτερευόντως στη Τρικούπη. Παράγωγα αυτής της διπλής κρίσης είναι τα φαινόμενα ομαδοποιήσεων που παρατηρούνται το τελευταίο διάστημα στο ΠΑΣΟΚ. Τώρα δεν τηρούνται ούτε τα προσχήματα.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ που εδραιώθηκε η εντύπωση ότι ο **Ανδρέας Παπανδρέου**, για διάφορους λόγους, δεν είναι σε θέση να καθοδηγήσει με σύνεση και αποφασιστικότητα το κυβερνητικό σκάφος και ο **Άκης Τσοχατζόπουλος** δεν μπορεί να λειτουργήσει αντ' αυτού στο κόμμα, οξύνθηκαν οι εσωτερικές αντιφάσεις στο ΠΑΣΟΚ.

Η κυβέρνηση κινείται υποτυπωδώς από κεκτημένη συνήθεια. Οι υπουργοί χωρίς έμπνευση, χωρίς οράματα, χωρίς ενθουσιασμό, απλώς διεκπεραιώνουν κάποιες τρέχουσες υποθέσεις τις οποίες ανέτως θα εκτελούσαν ακόμη και οι χαμηλόβαθμοι γραφειοκράτες της κρατικής μηχανής. Το Υπουργικό Συμβούλιο συνεδρίασε μόλις τέσσερις φορές μέσα σ' ένα χρόνο, εκ των οποίων η μία ήταν η πανηγυρική πρώτη, η άλλη για να ανακοινωθούν τα μέτρα κατά των Σκοπίων και η τρίτη για να εξετασθούν τα μεγάλα έργα. Η απουσία σχεδίου είναι προφανής και οι συνέπειες ορατές στον μέσο πολίτη. Οι υπουργοί εφαρμόζουν ό,τι αυτοί πιστεύουν πως συνιστά πολιτική ΠΑΣΟΚ. Ουδείς τούς ελέγχει και πουθενά δεν δίνουν λόγο, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν εξαιτίας κάποιας κραυγαλέας δυσλειτουργίας (βλέπε υπόθεση ΟΤΕ) αναγκάζεται ο πρωθυπουργός να βγει από το λήθαργο στον

οποίο έχει περιπέσει.

Οι κόντρες μεταξύ μελών του Υπουργικού Συμβουλίου για μείζονα θέματα είναι καθημερινό φαινόμενο και η απουσία μηχανισμών εκτόνωσης δημιουργεί τις προϋποθέσεις διαίωσις της νοσηρής ατμόσφαιρας. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από την άστοχη δήλωση του πρωθυπουργού στο *Βήμα* περί επικείμενου ανασχηματισμού. Η ανασφάλεια που κατοικεί μονίμως στις συνειδήσεις των κυβερνητικών στελεχών διογκώθηκε, με αποτέλεσμα οι πάντες να συζητούν για τον ανασχηματισμό όχι γιατί αγωνιούν για την απόδοση της κυβέρνησης, αλλά επειδή ανησυχούν για την προσωπική τύχη τους. Το πρόβλημα, σε τελική ανάλυση, δεν είναι ποια πολιτική θα κληθούν να εφαρμόσουν — γνωρίζουν άριστα ότι πρόκειται για μαγική εικόνα — αλλά σε ποιο πόστο θα τους τοποθετήσει ο Ανδρέας Παπανδρέου.

Στη γενικευμένη αυτή κατάσταση αφασίας, υπάρχουν και οι εξαιρέσεις, **Κουβελάκης, Λαλιώτης, Σκανδαλίδης**. Τον τόνο, όμως, δίνουν οι πολλοί.

ΣΧΕΔΟΝ ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ

Στο εν πολλοίς εκφυλισμένο κυβερνητικό τοπίο έρχεται να προστεθεί και το περιλάλητο θέμα της προεδρίας και των προθέσε-

ων του Α. Παπανδρέου. Η παραπομπή απόφασης σε χρόνο κοντά στον Α. Παπανδρέου επιτρέπει την ανάπτυξη των παραλειτουργικών συζητήσεων και υποχρεώνει όλους να ασχολούνται με τα σενάρια που διαχέονται από το Μαξίμου, τα οποία, στην πορεία προς τους απερχόμενους, δραματοποιούνται, αναλόγως ποιος είναι ο ιμάντας μεταβίβασης. Ενώ μέχρι τον Σεπτέμβριο εθεωρείτο δόν σίγουρο ότι ο Α. Παπανδρέου θα τολμήσει το μεγάλο βήμα, αδιαφορώντας αν αυτό συνεπάγεται εκλογές, τα τελευταία μέρες και εξαιτίας κάποιων φημών για την υγεία του, όσοι ξέρουν τις διαθέσεις του πρωθυπουργού, λένε πως τα πράγματα έχουν ταβληθεί. Υποστηρίζουν ότι ο Α. Παπανδρέου συνδέει την απόφασή του για απόσυρση στο προεδρικό μέγαρο με την αντοχή, η οποία, ειρήσθω εδώ, εσχάτως δεν είναι στην καλύτερη κατάσταση. Ως εκ τούτου, μερικοί προτείνουν εναλλακτικές λύσεις που έχει ο ίδιος ο Α. Παπανδρέου.

• Να μην πάει για Πρόεδρος της Δημοκρατίας και να υποδείξει πολιτικό πρόσωπο που προέρχεται από τις τάξεις του ΠΑΣΟΚ, να τον διορίσει ο ίδιος και να τον αντικαταστήσει καν από την ευρύτερη δημοκρατία, ώστε να αναγκάσει τα

κά κόμματα (Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ) να συ-
μμετέχουν. Τα πρόσωπα που έχουν τις
παραγραφές είναι βασικώς δύο: ο πρώην
πρωθυπουργός, **Γιώργος Ράλλης**, και ο
πρώην πρόεδρος της ΔΗ.ΑΝΑ., **Κωστής**
Παπανόπουλος. Ο πρώτος έκανε προε-
κή εμφάνιση συστήνοντας σύσκεψη αρ-
χών υπό τον πρωθυπουργό και βοήθησε
παραμενικά τον Α. Παπανδρέου σε μια
σκληρή στιγμή. Συνάντησε, όμως, την
απόφαση της ΠΟΛ.Α. και την "αποδοκι-
μαστική σιωπή" της Ν.Δ. Δεν θα είναι, πά-
ρα, εύκολο για τον Μ. Έβερτ να αρνηθεί
να ψηφίσει τον κ. Ράλλη εκτός κι αν δηλώ-
σει ότι η Ν.Δ. θα υποστηρίξει τον Γ. Ράλλη
πρόεδρο, αφού διεξαχθούν οι εκλογές.
Ο δεύτερος, Κωστής Στεφανουπόπουλος, χαί-

ρει γενικής αποδοχής, αν και κάποιοι κα-
λοθελητές "βάζουν" δηλητηριώδη λόγια
στον πρωθυπουργό: «*Με τον Κωστή Στεφα-
νόπουλο μπορεί να έχουμε επανάληψη του
φαινομένου Σαρτζετάκη*». Υπονούν, με
άλλα λόγια, ότι η τυπολατρεία και η εμμο-
νή στη νομιμότητα του πατρινού πολιτικού
είναι ενδεχόμενο να δημιουργήσει προ-
βλήματα στη λειτουργία του πολιτεύματος.

- Να αποσυρθεί από τη θέση του πρωθυ-
πουργού, αλλά να κρατήσει το ρόλο του
προέδρου του κόμματος. Η σεναριακή αυ-
τή εκδοχή ερμηνεύει τις ανησυχίες του κ.
Παπανδρέου για την ενότητα του
ΠΑΣΟΚ, η οποία, παρά το γεγονός ότι
όλοι ορκίζονται σ' αυτήν, φαίνεται να μην
είναι και πολύ δεδομένη.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ

Το ζητούμενο, όμως, στην προκειμένη πε-
ρίπτωση είναι ποιος θα αναλάβει (μεταβα-
τικός) πρωθυπουργός ή, για την ακρίβεια,
ποιον θα επιχειρήσει να επιβάλει ο Ανδρέ-
ας Παπανδρέου. Οι μνηστήρες είναι αρκε-
τοί, λίγοι όμως — ίσως μόνο δύο — δεν θα
προκαλέσουν την οργή των ομάδων. Πρό-
κειται για τους **Α. Κακλαμάνη** και **Α. Πε-
πονή**. Και οι δύο — κυρίως ο πρώτος — εί-
ναι αποδεκτοί από τον κομματικό πληθυ-
σμό, θεωρούνται από τους άλλους δελφί-
νους ακίνδυνοι, και σε γενικές γραμμές
έχουν καλές σχέσεις με τα κόμματα της
αντιπολίτευσης (αν φυσικά αυτό αποτελεί
κριτήριο επιλογής). Ο πρόεδρος της Βου-
λής φλερτάρει με την ιδέα της ανάδειξής
του στην προεδρία της κυβέρνησης και
πλασσάρει τον εαυτόν του ως τον ικανότε-
ρο για τη θέση αυτή.

Σ' ό,τι αφορά τον υπουργό Εξωτερικών
Κ. Παπούλια, τον οποίο δημοσιεύματα τον
θέλουν να προωθείται από τον Α. Παπαν-
δρέου, πρέπει να πούμε ότι συγκεντρώνει
μεν την εκτίμηση του πρωθυπουργού και
του περιβάλλοντός του (τα ατού του είναι η
καλή συντροφιά, η αφηγηματική ικανότη-
τα που έχει στα ανέκδοτα, η απουσία φιλο-
δοξιών και η ακαριαία συμφωνία του με
όσα λέει ο Α. Παπανδρέου), αλλά τα ερεί-
σματά του περιορίζονται σ' αυτό τον χώρο.
Ούτε στο κόμμα ούτε, πολύ περισσότερο,
στην κοινωνία έχει ακτινοβολία. Η προε-
κτεθείσα "λύση" αφήνει ανοικτό το θέμα
της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

- Να προτείνει για τη θέση του Προέδρου
της Δημοκρατίας εξωπολιτική προσωπικό-
τητα (δικαστικό ή εκδότη) και να παραμεί-
νει ο ίδιος στην κορυφή της κυβέρνησης.
Διάφορα ονόματα κυκλοφορούν (**Μποτό-
πουλος**, **Λαμπράκης**). Για τον πρώτο θα
εγερθούν ενστάσεις που θα αφορούν την
απουσία πολιτικής πείρας (το "φάντασμα"
Σαρτζετάκη πάλι στην επιφάνεια), ενώ για
τον δεύτερο το κλίμα είναι αρκετά βαρύ,
αφού αντί να διασκεδαστεί θα ενισχυθεί η
φιλολογία περί διαπλεκόμενων οικονομι-
κών-εκδοτικών συμφερόντων που επιθυ-
μούν να βάλουν "πόδι" στη διακυβέρνηση
της χώρας.

Κοντολογίς, είτε στη μία είτε στην άλλη
περίπτωση, η "τράπουλα" βρίσκεται και
πάλι στα χέρια του Α. Παπανδρέου. Σε
ανάλογες περιπτώσεις στο παρελθόν μοί-
ραζε τα χαρτιά με σοφία. Σήμερα τα πράγ-
ματα είναι πολύ πιο σύνθετα.

Η αιγιαλίτιδα ζώνη δεν είναι το παν...

του Σωτήρη Ντάλη

Στις αρχές αυτού του μήνα μια συνέντευξη του τούρκου υπουργού Εξωτερικών, Μουμτάζ Σοϋσάλ, στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων έδινε το στίγμα της έντασης που επρόκειτο να ακολουθήσει τις επόμενες μέρες με αφορμή την επέκταση ή όχι της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 μίλια.

«**ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΜΕ** να τονίσουμε είναι ότι η Τουρκία δεν θα επιτρέψει την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων. Δεν αποτελεί έκφραση επιθετικότητας, αλλά θέλουμε να εκφράσουμε την αποφασιστικότητά μας», τόνιζε ο τούρκος υπουργός και συμπλήρωνε στη συνέχεια ότι, «μολονότι το νέο Δίκαιο της Θάλασσας επιτρέπει στην Ελλάδα να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα, δεν είναι απαραίτητο για την Ελλάδα να το πράξει, διότι το νέο Δίκαιο δεν απαγορεύει μια συμφωνία μεταξύ δύο γειτονικών χωρών». Σύμφωνα με τον Σοϋσάλ, εάν δύο γειτονικές χώρες συμφωνήσουν ότι τα χωρικά ύδατα θα παραμείνουν ως έχουν, αυτό μπορεί να γίνει και είναι αυτό που προτείνουμε. «Είναι πιο εύκολο να κά-

νουμε αυτό παρά να δημιουργούμε εντάσεις, διότι τα χωρικά ύδατα, ως έχουν, μας επιτρέπουν να συνυπάρχουμε στις δύο πλευρές του Αιγαίου. Γιατί να τα αλλάξουμε;», αναρωτιόταν ο τούρκος υπουργός σ' αυτή τη συνέντευξη.

Εφαρμόζοντας "συνταγές" προληπτικής διπλωματίας, ο Σοϋσάλ εντέχνως κατάφερε να μεταφέρει το ζήτημα της αιγιαλίδας ζώνης από το επίπεδο της διεθνούς δικαιοδοσίας σ' ένα διμερές επίπεδο ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης.

ΤΑ ΓΙΑΤΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΟΤΙ

Γιατί, όμως, αντιδρά τόσο έντονα η Τουρκία στο θέμα των 12 μιλίων; Μια πολύ ενδιαφέρουσα απάντηση έδωσε ο καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου **Χρήστος Ροζάκης** με δήλωσή του στην εφημερίδα *Νέα Μεσημβρινή*.

Με ξεκάθαρο και εύληπτο λόγο ο Χρήστος Ροζάκης τόνιζε ότι: «Πέρα από το επιχείρημα της μετατροπής του Αιγαίου σε "κλειστή ελληνική θάλασσα", η επίκληση του *casus belli* αποκαλύπτει και τη βαθύτερη ανησυχία της Τουρκίας μήπως η εφαρμογή του νέου Δικαίου της Θάλασσας οδηγήσει αυτόματα σε λύση την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και το θέμα του εναερίου χώρου.

Η μετάβαση στο καθεστώς των 12 μιλίων θα σήμαινε, πρώτον, μετατροπή ενός σημαντικού τμήματος των διεθνών υδάτων του Αιγαίου σε εθνικά ύδατα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αλιεία, τις θαλάσσιες έρευνες, τη διέλευση πλοίων κ.λπ. Δεύτερον, θα οδηγούσε σε ημιαυτόματη επίλυση του θέματος της υφαλοκρηπίδας, αφού η γραμμή οριοθέτησης θα μεταφερόταν στα 12 μίλια. Τρίτον, θα λυνόταν αυτομάτως το θέμα του εναερίου χώρου, αφού αυτός θα καθοριζόταν με βάση την έκταση των χωρικών υδάτων».

Ο καθηγητής Χρ. Ροζάκης διευκρίνιζε εύστοχα ότι οι σκέψεις αυτές κινούνται σε

θεωρητικό επίπεδο, αφού για τη μία άλλη κίνηση δεν μπορεί να αγνοηθεί ο σχετισμός δυνάμεων στο Αιγαίο.

Όλες οι εξελίξεις των τελευταίων ημερών συνδεόμενες με την τουρκική προσέγγιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενόψει του βουλίου τελωνειακής σύνδεσης της 12 μιλίας με την Ε.Ε. στις 19 Δεκεμβρίου χνουν ότι διανύουμε μια περίοδο οποια πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η γειτονική μας χώρα.

Ήδη, σήμερα Παρασκευή, ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μ. Σοϋσάλ βρίσκεται στη Βόννη για να δώσει διαβούλευση στην «Ένωση Γερμανο-τουρκικής Φιλίας» και να συναντηθεί με τον ομόλογό του **Κλάους Κίνκελ**.

Διπλωματικές πηγές θεωρούν δεδομένο ότι στη συνάντηση Κίνκελ-Σοϋσάλ θα συζητηθεί όλο το φάσμα των προβλημάτων του τριγώνου Άγκυρας - Αθήνας - Βελιγραδίου.

Ας σημειωθεί ότι η Βόννη, "ανησυχιστικό" κέντρο έντονα ύστερα και από την πρόσφατη όξυνση των ελληνοτουρκικών διαπραγματεύσεων με αφορμή το θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στη Βόννη, υποστηρίζουν ότι η «σκληρή» στάση των μετώπων» μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας «παρεμποδίζει» την ομαλοποίηση στρατηγικής σημασίας σχέσεων Ευρώπης και Τουρκίας.

Όσον αφορά το θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης, γεγονός είναι ότι η Βόννη κερδίζει επωφεληθείσα στάση, παρά τις αντιθέσεις. Στις 19 Οκτωβρίου, επεξέτεινε η Βόρεια Θάλασσα τα χωρικά της ύδατα στα 12 μίλια. Θα πρέπει, όμως, να διαπιστωθεί ότι η Γερμανία προχώρησε σε αυτή την κίνηση κατόπιν συνεννοήσεων με τα κράτη και με τη συναίνεσή τους, και ύστερα από σχετική παρότρυνση του βουλίου μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΔΥΟ ΑΚΟΜΗ "ΑΓΚΑΘΙΑ"

Τα θέματα της ενεργοποίησης των συμμαχικών στρατηγείων της Λάρισας και της εγκατάστασης της νατοϊκής πολυεθνικής ιεραρχίας ταχείας επέμβασης στη Θεσσαλονίκη, που παραμένουν εκκρεμή λόγω των γνωστών τουρκικών αντιδράσεων, είναι δύο ακόμη προβλήματα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και αναμένεται να συζητηθούν στην υπουργική σύνοδο της Επιτροπής Αμυντικού Σχεδιασμού (DPC) του ΝΑΤΟ που θα πραγματοποιηθεί στις 14 και 15 Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες.

Από ελληνικής πλευράς εκφράζεται η ελπίδα ότι θα υπάρξει πρόοδος για την επίλυση τους, καθώς έχουμε με το μέρος μας όλα τα τεχνοκρατικά επιχειρήματα, αλλά και ένα δυνατό πολιτικό χαρτί: «Ότι οι υπουργοί άμυνας των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ έχουν τονίσει την ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση της βορειοατλαντικής συμμαχίας», κι επομένως πρέπει να είναι σε θέση να υιοθετήσουν αι τις απαιτούμενες αποφάσεις. Θα πρόκειται για ένα πρόβλημα αξιοπιστίας του ΝΑΤΟ, αν αυτό δεν μπορέσει να υλοποιήσει τις αποφάσεις που έχει πάρει από τον Σεπτέμβριο του 1992 για την ολοκλήρωση της στρατιωτικής δομής στη νοτιοανατολική πτέρυγιά του, υποστηρίζει ο υπουργός Άμυνας **Γεράσιμος Αρσένης**. Το θέμα της ενεργοποίησης των στρατηγείων της Λάρι-
ας δεν πρέπει να τίθεται σε επίπεδο «δια-
πλοαβητικής πρωτοβουλίας του ΝΑΤΟ
κάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία»,
καί πρόκειται για ζήτημα ευθύνης του
ΝΑΤΟ σχετικά με την προώθηση των ευ-
περων σκοπών του, υποστηρίζει η ελλη-
νή πλευρά.

Όσον αφορά στο θέμα της πολυεθνικής ιεραρχίας ταχείας επέμβασης της ΝΑ πτέρυγας του ΝΑΤΟ, μετά την απόσυρση της ελληνικής υποψηφιότητας, δεν φαίνεται να υπάρχουν ουσιαστικά επιχειρήματα εναντίον της ελληνικής πρότασης.

Κλείνοντας τη σύντομη αναφορά μας στο πρόβλημα των ελληνοτουρκικών προβλημάτων, είναι απαραίτητο να τονίσουμε ότι αυτές οι απειλές που εκτόξευσε τις τελευταίες μέρες η Τουρκία, θα είχαν σίγουρα μικρότερη "βαρύτητα", αν η χώρα μας δεν ήταν τόσο απομονωμένη από τους φίλους της και με τόσα ανοικτά μέτωπα στους γείτονές της.

Πότε, επιτέλους, θα γίνει κατανοητό ότι ο "ηρωικός" πολυμέτωπος αγώνας οδηγεί πουθενά;

Ένα προληπτικό χαστούκι

του Αλί Ταριάνογλου

«Μια μέρα, ο Χότζα φωνάζει το γιό του και πρώτα του δίνει ένα χαστούκι κι ύστερα ένα κανάτι να το γεμίσει. Το αγόρι έκπληκτο του λέει: "Το κανάτι θα το γεμίσω, αυτό το κατάλαβα. Αλλά το χαστούκι τι σημαίνει;". Κι ο Χότζα απαντά: "Μπορεί και να σπάσεις το κανάτι. Το χαστούκι είναι προληπτικό μέτρο"».

Η στάση της Τουρκίας σχετικά με τα χωρικά ύδατα του Αιγαίου Πελάγους θυμίζει αυτό το ανέκδοτο του φημισμένου χωρατατζή.

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ Εξωτερικών, **Μουμτάζ Σουϊσάλ**, δήλωσε: «Αν η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα έως τα 12 μίλια στο Αιγαίο πέλαγος, αυτό θα είναι αιτία πολέμου για μας», ως απάντηση σε ερώτηση δημοσιογράφων.

Μέχρι σήμερα, το θέμα των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο Πέλαγος έμοιαζε να υφίσταται μόνο μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδος. Όμως, το νέο Δίκαιο της Θάλασσας δίνει το δικαίωμα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε όλες τις χώρες που μοιράζονται οποιαδήποτε θάλασσα, να επεκτείνουν τα χωρικά τους ύδατα στα 12 μίλια. Αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα στις άλλες θάλασσες. «Σε μια τέτοια περίπτωση, θα χρειαζόμαστε ελληνική βίζα ακόμα και για να κολυμπήσουμε στις παραλίες της Σμύρνης», λένε οι Τούρκοι. Αν η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 μίλια, σχεδόν ολόκληρο το Αιγαίο Πέλαγος θα είναι μια ελληνική λίμνη και επιπλέον δεν θα υπάρχει ούτε ένα τετραγωνικό εκατοστό διεθνών υδάτων. Και, παρόλο που η Τουρκία δεν την υπέγραψε, η σύμβαση δίνει ένα σημαντικό και βασικό δικαίωμα στην Ελλάδα. Φαινομενικά, αυτό φοβάται η Τουρκία.

Τώρα ας συνοψίσουμε όλες αυτές τις πληροφορίες.

Πρώτον, η Τουρκία θέλει να λάβει μέτρα πριν το κανάτι σπάσει. Η Τουρκία θέλει να δείξει ανοιχτά πόσο αποφασιστική είναι, και θέλει οι «τρίτοι» να το καταλάβουν. Ιδού ένα ενδιαφέρον σημείο: Σύμφωνα με

τη Συνθήκη της Λωζάννης, η Ελλάδα δεν μπορεί να στρατιωτικοποιήσει τα νησιά του Αιγαίου, τουλάχιστον αυτά που είναι κοντά στις τουρκικές ακτές. Αλλά παρόλο που υπάρχουν πληροφορίες ή αναφορές πως η Ελλάδα εξοπλίζει τα νησιά, η Τουρκία δεν λέει ότι αυτό επίσης συνιστά αιτία πολέμου.

Δεύτερον, έξω από τις σχέσεις Ελλάδος - Τουρκίας, το θέμα έχει και μια διεθνή διάσταση. Το Αιγαίο Πέλαγος είναι και διεθνής θαλάσσια οδός. Αλλά χρησιμοποιείται κυρίως από τις χώρες του Αιγαίου Πελάγους και της Μαύρης Θάλασσας. Και η πιο σημαντική απ' αυτές είναι η Ρωσική Ομοσπονδία. Φαίνεται, ότι όπως και η Ελλάδα, και η Τουρκία πιστεύει πως η Ρωσία - η οποία ουδέποτε πείσθηκε για την κυριαρχία της Τουρκίας στα Στενά (του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων) -, δεν θα ανεχθεί να γίνει το Αιγαίο Πέλαγος ελληνική λίμνη ή να γίνει πρόβλημα λόγω διενέξεως μεταξύ Ελλάδος - Τουρκίας.

Τρίτον, οι εσωτερικές πολιτικές συνθήκες... Λέγεται ότι, προβάλλοντας μια τέτοια αποφασιστική στάση, ο Σουϊσάλ "παίζει" με το κοινό της εσωτερικής πολιτικής, και ετοιμάζεται για την προεδρία του κόμματός του, του Σοσιαλδημοκρατικού Λαϊκού Κόμματος (SKP).

Έτσι μπορούμε να πούμε, εν συντομία: Για την Ελλάδα, ουδέν διαφορετικό και ουδέν πολύ σημαντικό στο "Ανατολικό" Μέτωπο.

Στις σελίδες αυτές δημοσιεύουμε τις επιστολές καταγγελίας που απύθυνε ο πολιτικός μηχανικός Φίλιππος Βασιλείου προς τους αναπληρωτές υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ. Ρωμαίο και Κ. Γείτονα, σχετικά με τον σκανδαλώδη διαγωνισμό για την κατασκευή της οδού σύνδεσης Παλαιάς Επιδαύρου - Δρυόνης - Γαλατά κλπ και για τον οποίο είχαμε αναφερθεί στα προηγούμενα τεύχη του ΑΝΤΙ (βλ. τχ. 563 και 564).

Το καθεστώς της ρεμούλας πολλών δημοσίων έργων και ιδιαίτερα αυτών που εκτελούνται από την «αποκέντρωση» δημόσια διοίκηση έχει καταγγελθεί επανειλημμένα. Έχουν γίνει για τα σκάνδαλα αυτά πολλές Ε.Δ.Ε. (Ένορκες Διοικητικές Εξετάσεις). Έχουν παραπεμφθεί -δικαίως- πολλοί στον εισαγγελέα. Όμως κανείς από τους υπαίτιους δεν έχει υποστεί μέχρι σήμερα κάποια ποινή. Δεν σταμάτησε κανένα δημόσιο έργο από εκείνα που διαπιστώθηκε η παράνομη και ζημιογόνα ανάθεσή τους. Ποτέ μέχρι σήμερα δεν κολάσθηκε η διασπάθιση του δημόσιου χρήματος. **Γιατί λοιπόν να μην συνεχίζεται το ίδιο καθεστώς; Καλείται ο ΥΠΕΧΩΔΕ κ. Κ. Λαλιώτης που γνωρίζει κι αυτό το θέμα σε λεπτομέρειες να αναλάβει τις πολιτικές του ευθύνες. Να ενεργήσει δηλαδή ώστε να αποτραπεί ένας νέος εξευτελισμός της χώρας μας στην Ε.Ε. η οποία και θα ελέγξει την νομιμότητα των διαδικασιών ανάθεσης του έργου προκειμένου να προβεί στην χρηματοδότησή του. Να αποτρέψει την ζημιογόνο εκτέλεση τέτοιων έργων. Να καταλογίσει επιτέλους τις αναλογούσες ευθύνες στους παράγοντες του σκανδάλου. Και φυσικά να υλοποιηθεί αυτός ο καταλογισμός ευθυνών.**
Εμείς περιμένουμε.

Η νομαρχία Πειραιώς

ΠΡΟΣ Κ. ΓΕΙΤΟΝΑ Α' ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Κύριε αναπληρωτή υπουργέ,

Το δημοσιοποιημένο πλέον θέμα το σχετικό με την «κατασκευή της οδού σύνδεσης Π. Επιδαύρου - Δρυόνης - Γαλατά κ.λπ.» που εκτελεί η Νομαρχία Πειραιά το γνωρίζετε και σας τιμά ιδιαίτερα το γεγονός ότι ενεργήσατε αυτεπαγγέλτως πριν τη δημοσιοποίησή του. Φαίνεται όμως ότι τις ενέργειές σας αυτές ο Νομάρχης Πειραιά δεν τις έκρινε επαρκείς και υπέγραψε τη σύμβαση ανάθεσης του έργου, εμπιπάζοντας έτσι το υπουργείο σας, τον τεχνικό κόσμο της χώρας και διασπαθίζοντας παράλληλα το Δημοσιο χρήμα και μάλιστα στο χρονικό διάστημα της εκπνοής της δοτής Νομαρχιακής του θητείας. (Το γεγονός ότι οι πιστώσεις προέρχονται από το πακέτο Ντελόρ δεν σημαίνει ότι αυτές δεν αποτελούν δημόσιο χρήμα. Τα χρήματα αυτά, ως γνωστόν, τα έχει ήδη εξοφλήσει ο ελληνικός λαός με το άνοιγμα της αγοράς του στα συμφέροντα των εταίρων της Κοινότητας).

Εάν ως αναπληρωτής υπουργός ΠΕΧΩΔΕ δεν έχετε τη δυνατότητα να σταματήσετε το έργο αυτό, παρ' όλο που το επιθυμείτε, παρακαλούμε επιτρέψτε μας να ενεργήσουμε εμείς, με προσφυγή στα αρμόδια ελληνικά δικαστήρια, στα όργανα των εταίρων μας της Κοινότητας και όπου και όπως δει για να προστατέψουμε:

- α) Την αξιοπρέπεια της κοινωνίας μας.
- β) Την επιστήμη μας και τη δεοντολογία του επαγγέλματός μας που ασκούμε επί 30 συναπτά έτη.
- γ) Την έννομη τάξη και το θεμιτό συμφέρον μας.

Πιστεύουμε όπως και εσείς ότι η διαφάνεια των ενεργειών μας και ο κολασμός εσφαλμένων πράξεων ή παραλήψεων από την κοινωνία μας βοηθά στην επιβίωση του λαού μας.

Συνοπτικά σας θυμίζω το θέμα:

Ιον) Η διακήρυξη για τον διαγωνισμό του έργου που ενέκρινε ο Νομάρχης είναι παράνομη, ασαφής, παγιδευτική για τους διαγωνιζόμενους και οδηγεί στη διασπάθιση του δημόσιου χρήματος.

— Είναι παράνομη διότι:

Στο σύστημα δημοπράτησης «μελέτη-τασσκευή» η βέλτιστη προσφορά προκύπτει από την οικονομική προσφορά και τη μολογία και όχι από άλλες παραμέτρους που αναφέρονται στη διακήρυξη όπως να οι προκαταβολικές ποινές σε διάφορα ποσοστά εκπτώσεων. Με ποια αλογία εισάγονται ποινές σε οικονομική προσφορά άγνωστης μελέτης που μπορεί να είναι οικονομική ή ακριβή από τη φύση της.

Δεν αντιλαμβάνονται στη Νομαρχία στο σύστημα «μελέτης-κατασκευής» υπάρχει η έννοια της έκπτωσης;

Αυτή για να μπορεί να υπάρχει πρέπει προμετρηθούν οι ποσότητες των εργασιών κάθε μελέτης και να συνταχθεί ο προϋπολογισμός της με τα ισχύοντα τιμολόγια προϋπολογισμός της υπηρεσίας αφού μελέτη της υπηρεσίας (δηλαδή άλλο έργο που εν προκειμένω είναι ανύπαρκτη προϋπολογισμός της αυθαίρετος).

— Είναι ασαφής διότι:

Δεν προσδιορίζεται η βαρύτητα των κριτηρίων αξιολόγησης. Επομένως, το κάθολος της επιτροπής αξιολόγησης βγάζει αποτελέσματα που επιθυμεί για δικούς λόγους, αν βέβαια εμφανίσει, ως οφθαλμοφανές αιτιολογικό της κρίσης του για την τεινόμενη βαθμολογία.

— Είναι παγιδευτική για τους διαγωνιζόμενους και οδηγεί στη διασπάθιση του δημόσιου χρήματος διότι:

Οι ούτως ή άλλως παράνομες ποινές ποσοστά «εκπτώσεων» οδηγούν τους ενδιαφερόμενους εργολάβους να μην δώσουν μικρή οικονομική προσφορά παρ' όλο που μπορεί από τη μελέτη τους να έχουν λαβωρήσει κέρδους. Οι «ανυποψίαστοι εργολάβοι» που θα δώσουν λογική προσφορά θα υποστούν ποινές όπως και (βλέπε τα αποτελέσματα του διαγωνισμού).

Σε ποια χώρα του κόσμου υπογράφει επίσημα αυτές οι ανοησίες της διακήρυξης και δεν καταλογίζονται πραγματικές ποινές στους εφευρέτες της στρέβλωσης των διαγωνισμών αυτών;

και τα δημόσια έργα

Σε ποια χώρα του κόσμου υπογράφονται συμβάσεις και δημιουργούνται έτσι οικονομικές υποχρεώσεις του Δημοσίου με ήδη εν μειοδότες (στην ουσία πλειοδότες) που προκύπτουν από τις τερατώδεις αυξήσεις διαδικασίες;

2ον) Στην εξαμελή επιτροπή αξιολόγησης που συνέταξε ο Νομάρχης τα τρία μέλη, δηλαδή τα μισά, δεν έχουν καμιά σχέση με το εξειδικευμένο κρινόμενο αντικείμενο της επιμετροποιίας και της οδοποιίας (ένας αρχιτέκτων, ένας υπομηχανικός και ένας μηχανικός). Αν προσέξετε τα πρακτικά της επιτροπής αυτής θα δείτε ότι ορισμένοι από τους ανειδίκευτους αυτούς κυρίους και οι πλέον λαλίστατοι σε θέσεις και πόψεις. Έχουμε κατά συνέπεια και με την ποσογραφία του Νομάρχη αφερέγγυα επιτροπή για αξιολόγηση των μελετών.

3ον) Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης, προς υπουργό και προς τιμήν σας, υποδείξατε στον κύριο Νομάρχητα ασθενή σημείο της διακήρυξης του έργου και εκείνος στη σειρά του σας επέπληξε για την παρόμβασή σας στο «έργο του». Ακολούθησε από την πλευρά σας και άλλη επιστολή και από όλα αυτά ο κ. Νομάρχης έμεινε επίσημος στο «έργο του» (Η σχετική αλληλογραφία υπάρχει στο υπουργείο σας).

4ον) Στις 19-10-94 η επιτροπή αξιολόγησης ανακοίνωσε τις βαθμολογίες των μελετών χωρίς κανένα σκεπτικό και αιτιολόγηση κρίσης της ως είχε υποχρέωση. Οι βαθμολογίες όπως είναι γνωστό δεν είναι ούτε «ρεαλιστικές» ούτε «φασόλια». Αντιπροσωπεύουν τεράστια εκατομμύρια δρχ. Οι τεκμηριωμένες ενστάσεις που υπεβλήθηκαν επί της βαθμολογίας απορρίφθηκαν όλες και από την επιτροπή και από την Δ.Τ.Υ. της Νομαρχίας. Π.χ. απερρίφθη η ένσταση της ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ - ΓΕΚΑΤ που πήρε πολύ καλύτερη βαθμολογία από την ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗ ενώ πρόσφερε:

Γέφυρα 70 μ., περίπου, συνεχούς φορέα, προσαρμογή στο περιβάλλον έναντι μεγάλου 3,20Χ3 μ. της ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗΣ.

Οριζοντιογραφία δρόμου με ακτίνες κα-

μπυλότητας 135 μ. έναντι 51 και 85 μ. της ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗΣ.

— Μηκοτομή δρόμου με 3 αλλαγές κλίσεων έναντι 8 της ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗΣ και μέγιστη κατά μήκος κλίση 5,3% έναντι 5,9%.

Σε ποια χώρα του κόσμου μπορεί να συμβαίνουν αυτά χωρίς να καταλογίζονται ευθύνες;

5ον) Στις 27-10-94 ο Νομάρχης υπέγραψε τα πρακτικά και την εισήγηση για ανάθεση του έργου στην ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗ με προσφορά 713.900.000 δρχ. (η προσφορά της ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ-ΓΕΚΑΤ) και μάλιστα με καλύτερη μελέτη ήταν 607.700.000 δρχ.

6ον) Στις 28-10-94 ημέρα Παρασκευή δημοσιοποιήθηκε το θέμα στο περιοδικό ΑΝΤΙ (τεύχος 563).

7ον) Στις 3-11-94 ο Νομάρχης ανακάλεσε την απόφασή του για έγκριση των πρακτικών και εισήγηση ανάθεσης του έργου λόγω αναρμοδιότητας!!! (Τώρα το ανακάλυψε). Παράλληλα, έστειλε στο περιοδικό ΑΝΤΙ επιστολή διαμαρτυρίας που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 564. Η επιστολή αυτή βρίσκεται ανακρινόμενη.

8ον) Την ίδια μέρα 3-11-94 ο διευθυντής Τ.Υ. της Νομαρχίας εγκρίνει εκείνος τα πρακτικά αξιολόγησης και εισήγησης για ανάθεση και καλεί την ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΗ ΑΤΕ σε παράνομη προθεσμία (15-11-94) να υπογράψει τη σύμβαση, η οποία μάλιστα υπεργράφει πολύ νωρίτερα για τον φόβο, προφανώς, των Ιουδαίων.

ΑΝ Η ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΑΥΤΩΝ όπως και τα εκτεθέντα λίγα επιχειρήματα (υπάρχουν βέβαια και πολλά άλλα) ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΑ για να σταματήσουν το έργο και να παραπέμψουν τους υπαίτιους στη δικαιοσύνη τότε αυτές τις ενέργειες θα τις κάνουμε εμείς.

Διότι πιστεύουμε, όπως ήδη αναφέραμε, ότι αν τέτοιες ενέργειες δεν κολαστούν τότε θα καταρρεύσουμε σαν κράτος και θα διαλυθούμε σαν λαός.

Με τιμή
Φίλιππος Βασιλείου

ΠΡΟΣ Γ. ΡΩΜΑΙΟ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Κύριε Αναπληρωτή Υπουργέ της Εθνικής Οικονομίας,

με την ευκαιρία της κοινοποίησης σε σας προσωπικά της επιστολής που απηύθυνα στον ΥΠΕΧΩΔΕ θα σας εκθέσω συνοπτικά το θέμα το οποίο εξελίσσεται πλεόν σε σκάνδαλο που μόνον μπορείται να σταματήσει άμεσα.

Πρόκειται για το έργο «Κατασκευή της οδού σύνδεσης Π. Επιδαύρου - Δρυόνης-Γαλατά κ.λ.π.» που εκτελείται από την Νομαρχία Πειραιά στο πλαίσιο της «αποκέντρωσης» και του Β' Κ.Π.Σ.

Οι μεθοδεύσεις της Τεχνικής Υπηρεσίας και του Νομάρχη οδήγησαν σε ανάδειξη ψευτομειοδότη εργολάβου (ακριβότερες κατά 106.000.000 δρχ. και με χειρότερη μελέτη από τον επόμενο) στον οποίο και ανετέθη η εκτέλεση του έργου εσπευσμένα και μάλιστα στο χρονικό διάστημα της εκπνοής της dotής θητείας του Νομάρχη Πειραιά, παρ' όλο που το ΥΠΕΧΩΔΕ είχε αντίθετη γνώμη για το αποτέλεσμα της δημοπράτησης.

Οι ενέργειες αυτές ευθύνονται ως ένα «βαθμό» για τον διασυρμό μας στα όργανα της ΕΟΚ και έχουν ως συνέπεια την κωλήθυσια εργία από μέρους των στην ροή των εγκεκριμένων πιστώσεων από το Β' Κ.Π.Σ.

Οι ενέργειες αυτές ευθύνονται επίσης και για την διαπιστωμένη πλεόν χαθάρωση της κοινωνικής μας διάθεσης για παραγωγή ευνοώντας στην πράξη τον μεταπρατισμό και τον παρασιτισμό που είναι και τα χειρότερα.

Παρακαλούμε, ελέγξτε το θέμα, το συντομότερο δυνατόν, επικοινωνήστε με τον κόν Γενικό Γραμματέα του τμήματος των Δημοσίων Έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ καθώς και με το σώμα των επιθεωρητών και ενεργείστε άμεσα.

Αν δεν ανακαθήσετε εσείς την πίστωση για το έργο θα μας την ανακαθήσουν τα όργανα της ΕΟΚ, το φροντίσουμε αυτό και εμείς για να περισώσουμε την αξιοπρέπειά μας.

Στη διάθεση σας για κάθε διευκρίνιση που θα χρειαστείτε,

Αθήνα 22/11/94

Με τιμή
Φίλιππος Κ. Βασιλείου

Χάρτινη προστασία...

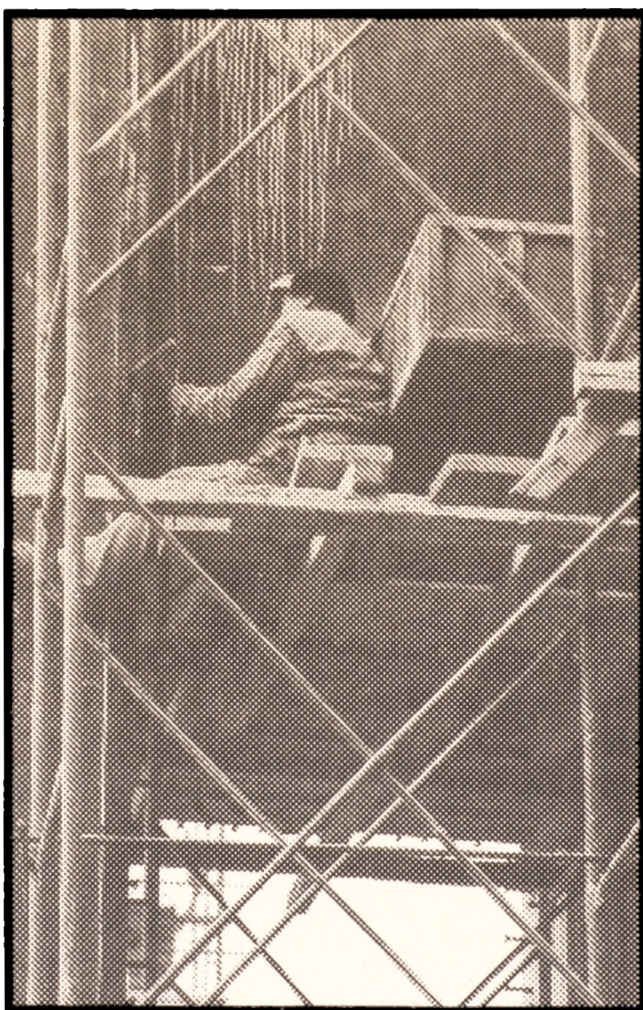
του Δημήτρη Ζώνιου

Η πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων στη χώρα μας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, χωρίς καμία υπερβολή, λειψή έως ανύπαρκτη: 116 θανατηφόρα εργατικά ατυχήματα σημειώθηκαν το 1992, που είχε χαρακτηριστεί ευρωπαϊκό έτος για την ασφάλεια, την υγιεινή και την υγεία στους χώρους εργασίας. Ποιος, όμως, έχει το δικαίωμα να κοστολογεί τη ζωή των εργαζομένων από 10.000 έως 500.000 δραχμές, όσο δηλαδή είναι το πρόστιμο που εβάλλεται στους εργοδότες που δεν συμμορφώνονται με τα νομοθετήματα;

Το εργατικό ατύχημα που σημειώθηκε τον Σεπτέμβριο του 1992 στην ΠΕΤΡΟΛΑ του Λάτση ανέδειξε σ' όλη του την έκταση το πρόβλημα της έλλειψης ουσιαστικών μέτρων υγιεινής και ασφάλειας στους εργασιακούς χώρους στην Ελλάδα. Ο τραγικός απολογισμός των 14 νεκρών και των 35 τραυματιών που συγκλόνισε το πανελλήνιο δεν "ακούμπησε" το ανάλγητο κράτος και την εργοδοτική ασοδοσία. Το 1993 εξέπνευσε αφήνοντας πίσω του 120 θανατηφόρα ατυχήματα, κερδίζοντας έτσι τον τίτλο της πιο αιματηρής χρονιάς της τελευταίας δεκαετίας. Και όμως ούτε η σκληρή πραγματικότητα των αριθμών ούτε και τα πυκνά δημοσιεύματα των εφημερίδων αρκούν για να βγάλουν τους εργοδότες από το "απυρόβλητο" που τους έχουν αφήσει οι κυβερνήσεις.

ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

«Κάθε 15 πρώτα λεπτά της ώρας συμβαίνει ένα εργατικό ατύχημα και κάθε 3 ημέρες ένα θανατηφόρο ατύχημα», δηλώνει ο αντιπρόεδρος του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.) **Δημήτρης Πολίτης** και συμπληρώνει ότι, σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία, με γιατρό εργασίας και τεχνικό ασφαλείας καλύπτεται μόνο το 25% του εργατικού δυναμικού της χώρας. Όπως προκύπτει άλλωστε και από τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας του 1984, το 99,6% των επιχειρήσεων και το 70,1% των απασχολούμενων στη μεταποίηση είναι τελείως ακάλυπτο. Είναι προφανές πως τα ποσοστά των επιχειρήσεων

που απασχολούν λιγότερους από 150 εργαζόμενους είναι μεγαλύτερα. Ειδικά στη βιομηχανία δεν καλύπτονται 542 επιχειρήσεις άνω των 150 ατόμων με συνολικό αριθμό απασχολούμενων 183.000 και 128.000 επιχειρήσεις κάτω των 150 ατόμων με συνολικό αριθμό απασχολούμενων 671.000. Και ο κ. Πολίτης τονίζει: «Όσο για το ετήσιο κόστος των εργατικών ατυχημάτων, υπερβαίνει σε σημερινές τιμές τα 25 δισ. δραχμές. Στις επαγγελματικές ασθένειες δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί το κόστος γιατί δεν υπάρχει στη χώρα μας σύστημα καταγραφής τους!»

ΣΕ ΑΧΡΗΣΙΑ

Πάντως οι θετικές ρυθμίσεις του ν. 1568 του 1985 και των μεταγενέστερων νομοθετημάτων για την προστασία απ' αμίαντο, τον μόλυβδο, το βενζόλιο, το ρυβο κ.ά. παραμένουν σε αχρησία.

Στις διάφορες επιχειρήσεις είτε υπάρχει τεχνικός ασφαλείας και για εργασία είτε η παρουσία του είναι κλά τυπική. Ακόμη, όμως, και οι τεχνικοί ασφαλείας που έχουν αποφοιτήσει από ΑΕΙ και τα ΤΕΙ δεν έχουν διδαχθεί τα απαραίτητα μαθήματα. Ανάλογη έλλειψη δομής διαπιστώνεται και στους γιατρούς εργασίας, επειδή το υγειονομικό σύστημα της χώρας μας εξακολουθεί να αγνοεί την ιατρική της εργασίας ως ξεχωριστή ειότητα.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα είναι επαγγελματική επανένταξη ή συνταξιοδότηση με αποδεκτούς οικονομικά όρους διαβίωσης όσων έχουν υποστεί βλάβη υγείας τους από εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια – πρόβλημα με τις πολλές κοινωνικές και ηθικές προεκτάσεις αφού πολλές φορές ο πάσχων, προκειμένου να μην χάσει τη δουλειά του, αναγκάζεται να αποκρύπτει την ασθένειά του με τη σιωπηρή συναίνεση του γιατρού.

Παρά τις προβλέψεις του νόμου 1568 για «ηθική ανεξαρτησία» και την υποχρέωση του εργοδότη για «αιτιολογημένη απουσία του τεχνικού ασφαλείας και του γιατρού εργασίας», η άμεση εξάρτησή τους από τον και ο τρόπος επιλογής τους, δημιουργεί εύλογες αναστολές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

των καθυκόντων τους.

Επιπλέον, οι εργοδότες σπάνια εξασφαλίζουν τον ειδικό εξοπλισμό και το βοηθητικό προσωπικό που χρειάζονται οι τεχνικοί ασφάλειας και οι γιατροί εργασίας. Η πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου καθίσταται πιο δύσκολη, καθώς εκκρεμεί η δημιουργία κέντρων παροχής υπηρεσιών υγιεινής και ασφάλειας στα οποία θα μπορούσαν να απευθύνονται επ' αμοιβή οι επιχειρήσεις για να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Όσο για τον έλεγχο των επιχειρήσεων σχετικά με την εφαρμογή ή μη της υπάρχουσας νομοθεσίας, το έργο αυτό έχει ανατεθεί στις επιθεωρήσεις εργασίας, οι οποίες ούτε επαρκή στελέχωση έχουν ούτε και υποδομή διαθέτουν. Οι συνδικαλιστές καταγγέλλουν μάλιστα πως οι εν λόγω υπηρεσίες πάσχουν από ευθυνοφοβία, γραφειοκρατία, έλλειψη κινήτρων και αξιοκρατίας, καθώς και από κομματικές παρεμβάσεις. Το αντίστοιχο έργο στις οικοδομές και τα τεχνικά έργα έχουν αναλάβει από το 1988 τριμελείς μικτές επιτροπές που απαρτίζονται από υπαλλήλους του υπουργείου Εργασίας, από μηχανικούς του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας και από οικοδόμους. Οι έλεγχοι, όμως, στους συγκεκριμένους εργασιακούς χώρους έχουν σταματήσει τα τελευταία 4 χρόνια και αυτό γιατί -όπως αναφέρει το συνδικάτο οικοδόμων Αθήνας- οι καθαρές αμοιβές σε πενήνήμερη βάση που προβλέπει το υπουργείο Εργασίας για τους μηχανικούς και τους οικοδόμους δεν ξεπερνούν τις 4.500 δραχμές. Σε όλα αυτά ήρθε να προστεθεί και ο ασφαλιστικός νόμος της κυβέρνησης Μητσοτάκη, με τον οποίο διαλύθηκε το σύστημα των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων. Ποιος θα μπορούσε, λοιπόν, να δώσει οποιοδήποτε ελαφρυντικό στην πολιτεία, αφού ακόμη και η κοινωνική οδηγία SEVEZO, που υποδεικνύει μέτρα προστασίας των εργαζομένων και των πολιτών στις περιπτώσεις μεγάλων ατυχημάτων, δεν έχει τεθεί ποτέ σε εφαρμογή (!);

Μπροστά στον κίνδυνο να συρθεί η χώρα μας, για μια ακόμη φορά, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, η σημερινή κυβέρνηση προώθησε πριν από λίγο καιρό στο Συμβούλιο της Επικρατείας 12 οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη μορφή προεδρικών διαταγμάτων.

Σε αυτές, όμως, δεν περιλαμβάνεται η βασική οδηγία-πλαίσιο 89/391, η κύρωση της

ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ					
ΕΤΗ	ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ			ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ	
	ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΘΑΝΑΤΟΙ			ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΘΑΝΑΤΟΙ	
1970	964.018	44.813	141	16.128	151
1971	973.500	46.736	126	15.626	128
1972	1.019.791	48.002	128	13.659	133
1973	1.056.712	47.514	136	14.160	139
1974	1.103.905	44.983	116	13.277	116
1975	1.141.004	44.952	91	12.128	124
1976	1.176.000	44.987	71	15.071	120
1977	1.222.000	46.594	81	14.467	140
1978	1.280.000	47.115	119	14.779	98
1979	1.356.000	46.976	113	14.559	111
1980	1.431.000	44.950	99	14.676	116
1981	1.508.000	45.493	115	13.512	126
1982	1.546.000	41.327	100	11.673	114
1983	1.589.112	38.828	99	10.686	118
1984	1.646.000	38.658	88	10.637	82
1985	1.683.000	38.836	91	9.728	89
1986	1.719.000	36.913	105	9.279	114
1987	1.744.000	36.590	102	8.851	82
1988	1.766.000	32.192	79	7.107	90
1989	1.795.000	29.847	97	7.312	71
1990	1.812.000	27.846	84	6.258	86
1991	1.830.000	25.185	88	5.951	79
1992	1.849.000	25.063	96	5.206	116
1993	1.870.000	-	-	5.160	120

Τα στοιχεία για τα εργατικά ατυχήματα που δίνουν το ΙΚΑ και το υπουργείο Εργασίας διαφέρουν αισθητά' ανεξάρτητα από το ποια είναι εγκυρότερα, οι αριθμοί είναι ιδιαίτερα υψηλοί

οποίας θα δρομολογούσε εκ των πραγμάτων την κάλυψη σε υπηρεσίες υγείας και ασφάλειας όλων των εργαζομένων και όχι μόνον όσων εργάζονται σε επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 150 άτομα, όπως προβλέπει ο νόμος 1568. Σημειώνεται ότι η εναρμόνιση της νομοθεσίας μας με την παραπάνω οδηγία θα πρέπει να έχει γίνει έως τις 31.12.1994.

Η ΓΣΕΕ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ;

Σε μια προσπάθεια να σταματήσει αυτό το διαρκές «εθνικό έγκλημα», όπως αποκαλεί το φόρο αίματος των εργατών η ΓΣΕΕ, προτείνει από το 1992 σειρά μέτρων για την υγεία και στην ασφάλεια στην εργασία. Η συνδικαλιστική οργάνωση ζητεί την ισχυροποίηση του ρόλου αλλά και τη διεύρυνση των δικαιωμάτων των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας εργασίας (ΕΥΑΕ) που λειτουργούν σε επιχειρήσεις. Καλεί επίσης τους εργοδότες να ενεργούν όσο το δυνατόν πιο άμεσα, σύμφωνα με τις υποδείξεις των ΕΥΑΕ, σε περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται κίνδυνος για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων Συνιστά, δε, την απαιτούμενη αναβάθμιση

των επιθεωρήσεων εργασίας, ώστε να διενεργούνται συστηματικοί έλεγχοι σε όλους τους βασικούς τομείς των παραγωγικών δραστηριοτήτων και ειδικότερα αυτών που εμφανίζουν αυξημένη επικινδυνότητα. Στην κατεύθυνση αυτή η ΓΣΕΕ τονίζει ότι κρίνεται αναγκαίος και ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου αλλά και του υπηρεσιακού καθεστώτος των επιθεωρητών εργασίας, προκειμένου να μπορούν να επεμβαίνουν άμεσα και αποτελεσματικά, χωρίς να κινδυνεύουν να οδηγηθούν ανυπεράσπιστοι στα δικαστήρια για «υπέρβαση καθήκοντος!»

Τέλος, η ΓΣΕΕ καλεί την πολιτεία να αναπροσαρμόζει τιμαριθμικά τα πρόστιμα που επιβάλλονται στους εργοδότες και να ακολουθείται για την αυτεπάγγελτη ποινική δίωξη σε βάρος τους η διαδικασία του αυτοφώρου.

Αργά ή γρήγορα πάντως η ελληνική εργοδοσία θα αναγκαστεί να συμμορφωθεί με τις κοινοτικές οδηγίες για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, γιατί οι επιχειρηματίες των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα προσφύγουν στο

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Ουφίκετου

Μυστικοί δείπνοι, παιχνίδια για το διάδοχο του παπανδρεϊσμού σχήμα, πολιτικές διεκδυστίδες στη Δεξιά, νέα δύναμη υπό τον Ανδριανόπουλο και τον Παλαιοκρασσά, αλλά τελικά πολύς χαμός για το τίποτα...

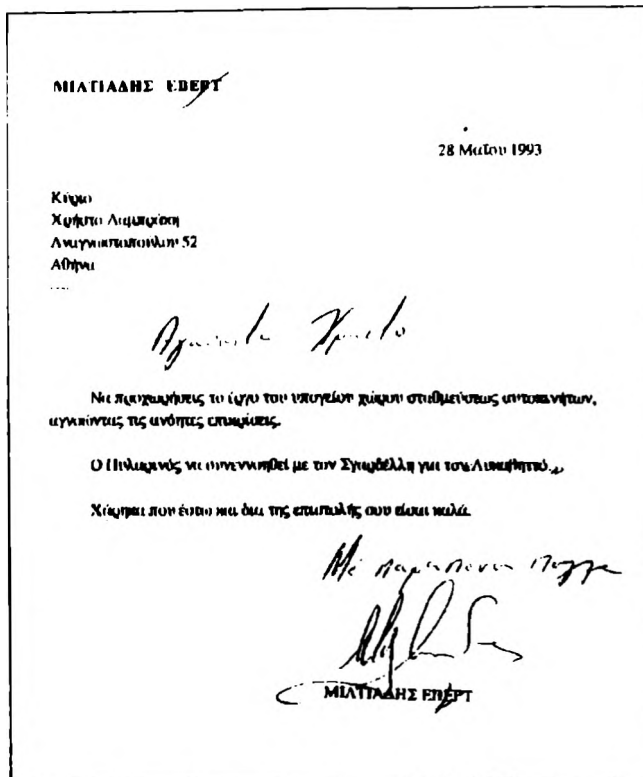
Τα «μεγάλα έργα» βρίσκονται σε εκκρεμότητα, οι εργαζόμενοι καλούνται άλλη μια χρονιά να πληρώσουν τα επιχειρήματα ενός κοντόφθαλμου προγράμματος σύγκλισης, όλα δίνουν την εντύπωση πως τίποτα δεν λειτουργεί... Τι μένει. Ένας χορός των δαιμόνων για την προετοιμασία των μελλοντικών κυριαρχιών στην πολιτική ζωή.

Επί της ουσίας, ωστόσο, μια μεταμοντέρνα αντίληψη της έννοιας της πολιτικής. Με τους πολίτες μακριά και τους πολιτικούς να πασχίζουν πώς θα απευθυνθούν στα ΜΜΕ. Είναι η τέχνη του εφικτού; Αν κρίνουμε από τα αποτελέσματα ούτε αυτό ισχύει.

Για τους εκπροσώπους του λαού, σήμερα, πολιτική είναι η τέχνη του ανέφικτου.

Απέδρα, το λοιπόν, ο Ανδρέας Ανδριανόπουλος – και όπως συμβαίνει σε ανάλογες περιπτώσεις, αναλύθηκε σε καταγγελίες για προσκήνιο που όζει, για πρωτοφανή πράγματα στην πολιτική, μην παραλείποντας να καταγγείλει ότι η πολιτική είναι, πλέον, δέσμια τριών - τεσσάρων εργολάβων! (Να μην υπολογίσουμε ότι, επί της ουσίας, στα λιγοστά μεγάλα συμφέροντα ευάριθμων εκλεκτών οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια ο περιβόητος νεοφιλελευθερισμός του νεοθητολόγου Ανδρέα;)

Επειδή, ωστόσο, οι υπαινιγμοί του έπαιρναν μπάλα και τον ως πριν από λίγο αρχη-

γό του, το Μίλτο, έσπευσε εκείνος να διαρρήξει τα ιμάτιά του ότι κανένα συμφέρον δεν εκπροσωπεί, σε κανενός τις βουλήσεις δεν συγκατανεύει.

Να του θυμίσουμε τώρα ότι, όπως είχε αποκαλύψει το *Αντί* (τχ. 523, 11.5.1993), παρότρυνε σε επιστολή του τον κ. Χρήστο Λαμπράκη «να προχωρήσει το έργο του υπογείου χώρου σταθμεύσεως αυτοκινήτων, αγνοώντας τις ανόητες επικρίσεις» κι ότι προς τούτο θα του διέθετε το μηχανισμό του κόμματός του; Να του το θυμίσουμε;

Κυκλοφορία φθίνουσα

Δεν πρέπει να είναι και τόσο ευχαριστημένο το δημοσιογραφικό επιτελείο της *Νέας Μεσημβρινής*. Επενδύθηκαν πολλά σε χρήμα και σε πρόσωπα, η εφημερίδα ωστόσο κόλλησε. Οι κυκλοφοριακές ενέσεις που δίνει η σαββατιάτικη έκδοση, η οποία περιέχει το υπό τον Φώτη Γεωργελέ περιοδικό Μ2, ουδείς γνωρίζει αν θα αρκέσουν να αποτρέψουν το μοιραίο. Πολλοί, πάντως, από τους επιτελικούς αποδίδουν την άσχημη κυκλοφορία της νέας εφημερίδας στην τυποποιημένη και ανέ-

μπνευστη δουλειά των ισπανών σχεδιαστών, που επιμελήθηκαν το lay out.

Ο Αγάθων, πάντως, που εκτός από το ό έχει ξεκαθαρισμένα στο μυαλό του κάποια πράγματα είναι και μοχθηρός, έκανε την ακόλουθη δήλωση:

– ‘Ηθελαν σχεδιαστές από την Ισπανία κατάφεραν να γίνει η σπανία...

Κούκου... Κούκου...

Έρχεται Δεκέμβριος, επέτειος των Δεκεμβριανών Καιρός για μαρξιστική παιδεία (τώρα που ξαναανακάλυψε τον Μο ο Ντεριντά και ο Βέλτσος έφερε τον Ντεριντά στο προσκήνιο). Το τραγουδάκι: ακολουθεί είναι παράνομος ύμνος του ΚΚΕ κι οι στίχοι του έχουν γραφεί από Έλλη Αλεξίου:

«Η νύχτα μεριάζει, εχάραξε η αυγή, ο ήλιος προβάλλει, ο κούκος μας καλεί:

Κούκου, κούκου, κου κου ε...».

Τεκμήριο μιας εποχής που δεν κινδυνεύει από πλημμύρες αφού είναι χαραγμένο (φορτισμένες) μνήμες ανθρώπων που ξέρουν πια τι να παρωδήσουν και δεν έχουν διάθεση να ανακαλύψουν οτιδήποτε για να πιστέψουν...

Ατάκες

Ατάκες που μας μεταφέρει κινηματογραφικός μας συνεργάτης από τη Θεσσαλονίκη, από το φεστιβάλ κινηματογράφου, στην ταινία του Δ. Αθανίτη *Αντίο Βερολίνο*. Τις συνέλεγε (;) ένας νεαρός μανιακός σινεμά από αμερικανικές ταινίες.

• Για τον γκάνγκστερ που ανυπομονεί: «Είσαι ανυπόμονος σαν σκυλί με δύο τσούνια».

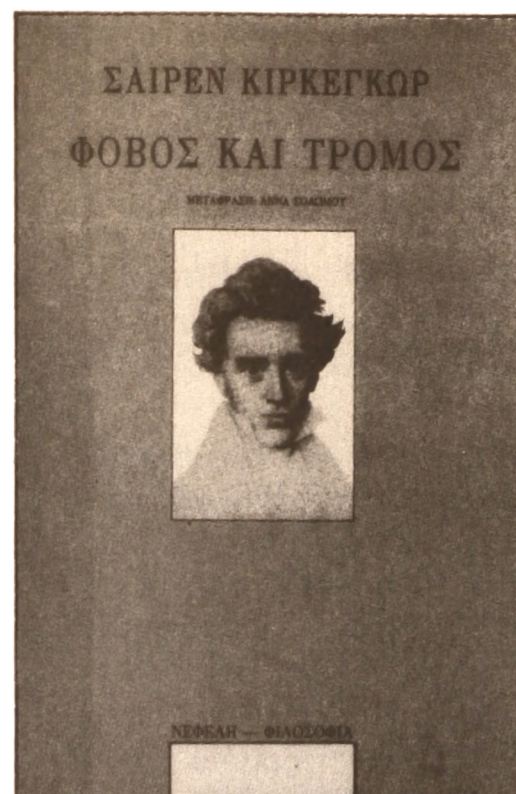
• Ο γκάνγκστερ που χάνει την υπομονή του λίγο πριν αρχίσει να πυροβολεί: «Τέρμα τα χάδια. Αρχίζει το πήδημα».

ο Αγύριος

ΝΕΦΕΛΗ — ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΣΑΙΡΕΝ ΚΙΡΚΕΓΚΩΡ
ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΣ

Ποια πρέπει να είναι η σχέση του ατόμου με το πραγματικό; Ποια πρέπει να είναι η σχέση του με το χρόνο; Αυτά τα δύο προβλήματα θέτει ο Κίρκεγκωρ στο *Φόβος και Τρόμος*, το βιβλίο που ο ίδιος θεωρούσε ως το καλύτερό του. «Αρκεί αυτό» έλεγε «για να αποθανατίσει το όνομά μου». Ποτέ η «λυρική διαλεκτική» του, η τέχνη του να μας κάνει να νιώθουμε πάνω από μας τα ειδικά χαρακτηριστικά του θρησκευτικού πεδίου, δεν μας άγγιξαν βαθύτερα. Ποτέ, η διήγησή του δεν συνδέθηκε στενότερα με τις πιο προσωπικές του συγκρούσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΟΥΡΕΛΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΕ ΜΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ

«...Είναι φανερό, ότι μια φιλοσοφία του δυνατού βρίσκεται πίσω από τις τρεις έννοιες: του πιθανού, του απρόοπτου και του τυχαίου και παρουσιάζεται και εκεί ακόμη που τα φαινόμενα φαίνονται να διέπονται από μια νομοτέλεια που είναι η βάση της Αρχής του Παγκόσμιου Ντετερμινισμού. Η Αρχή τούτη, μέσα από την πρόοδο της Σύγχρονης Επιστήμης, χάνει ολοένα και περισσότερο το κύρος της, όταν αλλάζουμε επίπεδο προσέγγισης των φαινομένων και περνούμε, είτε στην κλίμακα της μικροφυσικής είτε στην κλίμακα της μακροφυσικής. Το κλειδί για όλα αυτά μας το δίνει η έννοια του δυνατού. Σε μια τέτοια φιλοσοφία ανάγονται και η «Φαινομενολογία του δυνατού».

Μόλις κυκλοφόρησαν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΣΑΛΑΤΙΚΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Κεντρική πλατεία της Πάντοβα, στον αναπτυγμένο ιταλικό Βορρά, κάποιο βράδυ στα τέλη του Σεπτεμβρίου.

Στην αχανή κεντρική πλατεία –μερικοί ντόπιοι υποστηρίζουν πως είναι μεγαλύτερη από την Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας– οι λίγοι Παντοβάνοι διαβαίνουν βιαστικοί· κάνει ψύχρα, το μπουφάν είναι απαραίτητο, κι οι μόνοι που συχνάζουν στις “πόρτιτσι”, στις περίφημες αψιδωτές πύλες που περικλείουν την οβάλ πλατεία, είναι μικρονταραβεριτζήδες ναρκωτικών, καραμπινιέροι και εποχούμενες εφηβικές παρέες.

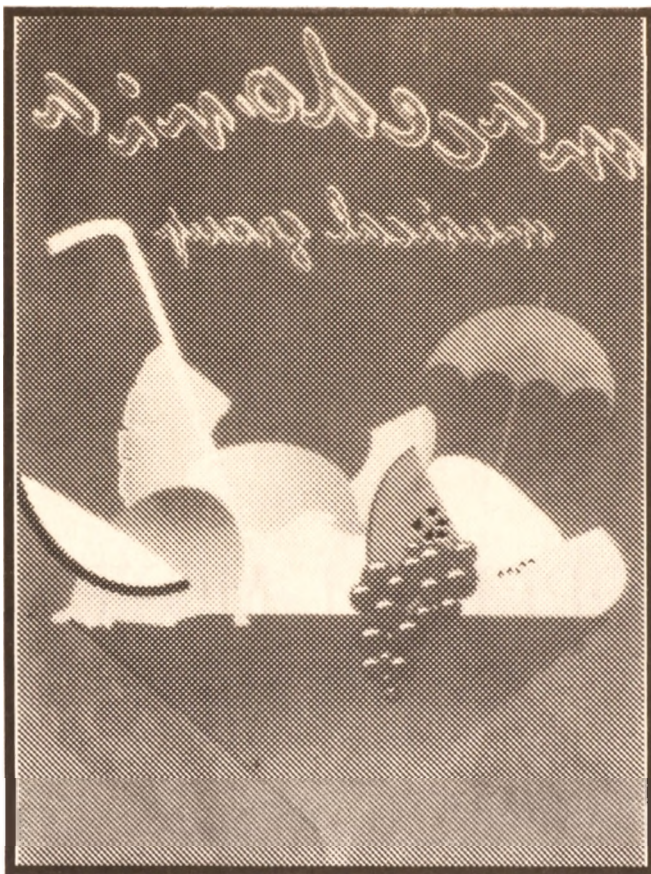
Σε κάποιο από τα αναγεννησιακά κτίρια που βλέπουν στην πλατεία, ένα κόκκινο λάβαρο ανεμίζει. Ρωτώ και μαθαίνω πως πρόκειται περί γιορτής, «φεστιβάλ», της *Unita*, της ιστορικής εφημερίδας των ιταλών κομμουνιστών.

Εδώ δεν έχει κουπόνια «οικονομικής ενίσχυσης», έχει δύο συντρόφια με περιβραχιόνια στην πύλη που μου ζητούν ευγενικά, αλλά σταθερά, να συνεισφέρω “κάτι”. Η πύλη δίνει σ’ έναν μεγάλο αίθριο χώρο, τμήμα μικρού πάρκου. Σουβλάκια δεν υπάρχουν εδώ, υπάρχουν όμως φτηνά και καλά σπαγγέτι και περίφημο κόκκινο κρασί χύμα.

Το ενδιαφέρον των λίγων παρευρισκομένων μονοπωλεί μια ορχήστρα, στο βάθος του χώρου, που παίζει χορευτική μουσική· μπροστά της, στην πίστα, στροβιλίζονται πολλοί Παντοβάνοι, πρώτης, δεύτερης και τρίτης ηλικίας. Πάνω ακριβώς από το εννεαμελές συγκρότημα, το οποίο παιανίζει ένα ξέφρενο τσατσα (!), είναι αναρτημένο ένα μεγάλο πανώ: σε κόκκινο φόντο, με πολύχρωμα χτυπητά γράμματα, αστράφτει η λέξη MACE-DONIA.

«Ωπ! Εδώ είμαστε», σκέφτομαι. «Η σκοπιανή προπαγάνδα άλωσε ακόμα και τα πολύπαθα συντρόφια της μερλουσκονικής Ιταλίας».

Με το δυνατό κοκκινέλι να με υποστη

ρίζει, οραματίζομαι σκηνές πατριωτικού ηρωισμού: εγώ σαλτάρω πάνω στο πάλκο, κατεβάζω το πανώ, αρπάζω το μικρόφωνο απ’ τα χέρια του τραγουδιστή· ζητώ εξηγήσεις ξαναμμένος, οι “ουνιτάδες” της περιφρούρησής πλακώνουν λαύροι, συμπλοκή...

Καθώς φαντασιώνομαι εθνικώς, οι «Μακεδόνες» τραγουδούν και παίζουν χαμογελαστοί και φορτσάτοι τη μουσική τους, ένα διαχρονικό ποτ πουρί από ρυθμούς: τσάρλεστον, τσα τσα, σουίνγκ και μπούγκι γούγκι, ροκενρόλ και ντίσκο, βαλς, μαζούρκες και πόλκες, χαρντ ροκ... Για δεσ οι Σκοπιανοί, λέω· καλή σκηνική παρουσία, χρωματιστοί προβολείς, επτά όργανα (τρεις κιθάρες, δυο πνευστά, πλήκτρα και ντραμς), δύο καλές φωνές... Από κάτω οι Παντοβάνοι αποχαλινώνονται: σεβάσμιοι ιταλοί αριστεροί συνταξιούχοι, αυθεντικού τύπου νεαροί κομμουνιστές, με μαλλιά, μούσι και στρατιωτικά τζάκετ, στρουμπουλές νοικοκυρές με κοκκινισμένα μάγουλα, εξημέρες, που χορεύουν ροκενρόλ με κοπελιές με

χοντρά πουλόβερ και ινδικές φούστες πιτσιρίκια που ορχούνται στους ώμους των μπαμπάδων τους...

Ώρα 11.30 ακριβώς, σαν καλοί νομοταγείς Ευρωπαίοι που δουλεύουν την επομένη, κλείνουν το πρόγραμμα. Οι προβολείς σβήνουν, οι Παντοβάνοι διαλύονται υπάκουα, ακόμα ξαναμμένοι, και το συγκρότημα αρχίζει να τα μαζεύει. Τώρα είναι η ευκαιρία. Πιάνω τον τραγουδιστή, τον Μάρκο.

...Πλήρης απογοήτευση· δυστυχώς ούτε κι εδώ εξυφαίνεται καμιά σκοπιανή συνωμοσία. Τα παιδιά, 20-25 χρονώ, είναι όλοι τους βέροι Ιταλιάνοι του Βορρά. Ο Μάρκο, η Ελίζα, ο Μασιμιλιάνο, ο Ματέο, ο Ντονάτο, ο Ντιέγκο, ο Λιονέλο, και οι δυο Αντόνιο, ούτε που ξέρουν κατιπού πέφτει η Μακεδονία. Απλώς κάτι έχει πάρει τ’ αυτί τους, ότι κάτι γίνεται «εκεί» (όπως ακριβώς εμείς ίσως έχουμε ακούσει για τους αυτονομιστές Ταμίλς πούμε), αλλά, προς Θεού, καμία σχέση δεν έχουν με την πολιτική, αυτοί το συγκρότημα χορευτικής μουσικής είναι· ορίστε κι η κασέτα με τα σουξέ.

— Και γιατί ονομαστήκατε «Μακεδονία»;

— Επειδή «Μακεδονία», απαντά ο Μασιμιλιάνο, σημαίνει στα ιταλικά φρουτοσαλάτα, όπως φαίνεται και στο εξώφυλλο της κασέτας. Το διαλέξαμε γιατί παίζουμε πολλά και διάφορα είδη χορευτικής μουσικής, όπως ίσως ακούσατε, καταλήγει με αφοπλιστικό χαμόγελο.

Στην επιστροφή, οι “ουνιτάδες” κι οι καραμπινιέροι κάτω απ’ τις “πόρτιτσι” με λοξοκοιτάζουν γιατί μιλώ και μόνο μου. Εδώ δεν μπορούμε, κι ούτε θέλουμε να διάβωλε, να εμποδίσουμε ένα μουσικό συγκρότημα να ονομαστεί «Μακεδονία», θα εμποδίσουμε ένα ολόκληρο κράτος να ονομαστεί όπως θέλει; Στη διάβολο η ιστορική αλήθεια, «Μακεδονία» μπορεί να σημαίνει φρουτοσαλάτα ακόμα και για τους κομμουνιστές...

Παύλος Μεθενίτη

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Επιδείνωση στη Βοσνία

Η αεροπορική επιδρομή του ΝΑΤΟ εναντίον σερβικών στόχων στην Κροατία αποτελεί νέα επικίνδυνη κλιμάκωση στο Βοσνιακό. Διότι αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς τη συμπλοκή νατοϊκών (αμερικανικών κυρίως) δυνάμεων που μπορεί να αποβεί όλο και πιο μόνιμη και μονόπλευρη. Διότι, όπως ορθά εκτιμήθηκε, οι επιδρομές αυτές – υπό τη σκέπη, βέβαια, του ΟΗΕ – γίνονται μόνο όταν υπάρχει για σερβικές παραβιάσεις των ζωνών παυρίας, και κυρίως όταν οι σερβικές δυνάμεις φαίνεται να κυριαρχούν στα πεδία της μάχης. Άλλωστε, η επέμβαση ήταν φυσικό επακόλουθο της μονομερούς άρσης του εμπάργκο όπλων κατά των Μουσουλμάνων της Βοσνίας από τις ΗΠΑ. Πράγματι, από άποψη τυπικής νομιμότητας, οι προηγούμενες επιδρομές είχαν την ευλογία και των 5 χωρών της λεγόμενης Ομάδας Επαφής και της Ρωσίας. Αλλά είναι γνωστό ότι οι διαφωνίες έναντι της αμερικανικής πολιτικής, που δεν αποκλείεται να ισχυρύνει ακόμα περισσότερο λόγω της εκλογικής ήττας του Κλίντον, είναι έντονες. Προς το παρόν οι επιδρομές περιορίστηκαν σε στρατιωτικούς στόχους, αλλά αυτό δεν σημαίνει άνευ θυμά-
του πράγμα που οξύνει αντί να αμβλύνει την κα-

Ενδέχεται να
μονιμοποιηθεί
μια de facto
συμπαράταξη
των Αμερικάνων
με τους
Μουσουλμάνους

τάσταση. Αλλά η επανάληψή της, με διάφορα προσχήματα, μπορεί να πάρει άλλες προεκτάσεις και κυρίως να μονιμοποιήσει και να νομιμοποιήσει πολιτικά και διπλωματικά μια de facto συμπαράταξη με τους Μουσουλμάνους, βάζοντας πάντα τους Σέρβους στο εδώλιο του κατηγορουμένου.

Η Ομάδα Επαφής θα συνεδριάσει στις 2 Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες για να αποφασίσει την περαιτέρω στάση της στο θέμα. Ίσως απ' τη συνάντηση αυτή προκύψουν "ιδέες" που και τους Αμερικανούς θα συγκρατήσουν και θα οδηγήσουν σταδιακά σε μια έντιμη κι αποδεκτή ειρήνη.

Προς το παρόν, όμως, τα όπλα έχουν και πάλι το λόγο, ενώ οι διάφορες "ανάπαυλες" μπορούν άνετα να χρησιμοποιηθούν για προετοιμασίες νέων αιματηρών γύρων σ' έναν διαρκή πόλεμο θέσεων και φθοράς – κι όποιος αντέξει περισσότερο. Είναι, ωστόσο, βέβαιο ότι η παράταση του πολέμου και η μη εξεύρεση ειρηνικής διευθέτησης του προβλήματος θα φθείρει μακροπρόθεσμα το ασθενέστερο ή πιο εξασθενημένο μέρος. Ο νοών νοήτω.

Άλλωστε, ο κίνδυνος αντιποίνων των Σέρβων εναντίον των κυανοκράνων είναι υπαρκτός. Κι αν συμβεί κάτι τέτοιο, η ένοπλη "προστασία" τους θα επιδεινώσει ακόμα περισσότερο την κατάσταση.

«Διαλέξτε ταχύτητα...»

του Δημήτρη Σκάλκου

Η έκθεση του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, με τίτλο «Σκέψεις για την Ευρωπαϊκή Πολιτική», που ήρθε πρόσφατα στο φως της δημοσιότητας, προκάλεσε ποικίλα σχόλια στα κτή - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Στη χώρα μας τα ΜΜΕ — πλην ελαχίστων εξαιρέσεων — περιορίστηκαν σε μια επιφανειακή κάλυψη του γεγονότος, ενώ ο πολιτικός κόσμος δεν τι έδωσε την απαιτούμενη προσοχή, περιοριζόμενος να εκφράσει την αρνητική του στάση. Κατόπ τούτου, το ζήτημα ξεχάστηκε. Ωστόσο, πρόκειται για μεγάλο λάθος, αφού τα όσα αναπτύσσει η θεση αυτή, στο άμεσο μέλλον, θα απασχολήσουν την Ε.Ε. σε πολύ μεγάλο βαθμό.

ι συντάκτες της έκθεσης αυτής υποστηρίζουν την ανάγκη της δημιουργίας ενός «σκληρού πυρήνα» κρατών, τα οποία με αποφασιστικά βήματα θα προχωρήσουν την οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση (integration), αφήνοντας έξω τα κράτη εκείνα που δεν μπορούν ή ίσως δεν θέλουν να ακολουθήσουν. Με άλλα λόγια, θεσμοθετείται η Ευρώπη των «πολλών ταχυτήτων» ή «κατηγοριών», «επιπέδων» κ.λπ.

Βέβαια, η έκθεση αυτή δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα. Ωστόσο, μας δείχνει τη στάση που επικρατεί αναφορικά με το μέλλον της Ε.Ε. Μια τάση που ενισχύεται από την επανεκλογή του κ. Χ. Κολ και τις ευνοϊκές αντιδράσεις της γαλλικής κυβέρνησης. Χαρακτηριστικά, ο πρωθυπουργός Ε. Μπαλλαντύρ δήλωσε πως «η υπομονή μας εξαντλήθηκε. Αν θέλουμε να υπάρξει μέχρι το τέ-

λος του αιώνα μας η Ευρωπαϊκή Ένωση στην πράξη και όχι στα χαρτιά, τότε οι χώρες που πραγματικά πιστεύουν σ' αυτήν είναι υποχρεωμένες να προχωρήσουν και όποιος θέλει ας τις ακολουθήσει».

Έτσι, λοιπόν, ο γαλλογερμανικός άξονας φαίνεται αποφασισμένος να προωθήσει τις θέσεις αυτές, οι οποίες, ομολογουμένως, έχουν ισχυρά επιχειρήματα υπέρ τους.

Στον οικονομικό τομέα η Ε.Ε. φαίνεται σήμερα να έχει χάσει το δυναμισμό της. Τα ευρωπαϊκά προϊόντα έχουν χάσει μέρος της ανταγωνιστικότητάς τους, το μερίδιο της Ε.Ε. στις παγκόσμιες εξαγωγές μειώνεται συνεχώς, ενώ νέες μεγάλες αγορές (NAFTA, APEC) αποκτούν ολοένα μεγαλύτερο ρόλο. Την ίδια στιγμή, η Ε.Ε. πλήττεται από την ανεργία, τη στασιμότητα και τις κερδοσκοπικές πιέσεις στα εθνικά νομίσματα. Υπό αυτές τις συνθήκες, η περαιτέρω εμβάθυνση κρίνεται όχι μόνο επιθυμητή αλλά και αναγκαία.

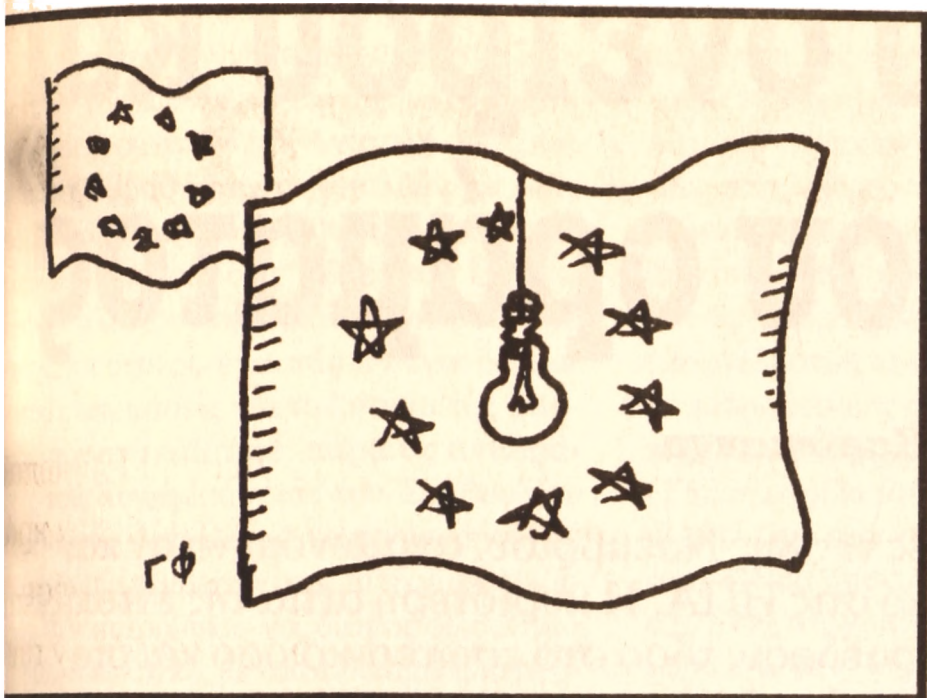
ΕΝΟΨΕΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Από την άλλη μεριά, η αναμενόμενη διεύρυνση της Ε.Ε. με νέα μέλη, είναι επόμενο να καθυστερήσει τις διαδικασίες εμβάθυνσης. Τα νέα κράτη-μέλη είναι πολύ πιθανό να μην είναι σε θέση να κάνουν απευθείας το μεγάλο βήμα ολοκλήρωσης που θα απαιτηθεί και θα χρειαστούν χρόνο κι ενίσχυση. Στο πολιτικό επίπεδο, η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλεια (ΚΕΠΠΑ) έχει τεράστιες αδυναμίες, που εμφανίζονται ανάγλυφα στην τραγική αποτυχία της Ε.Ε. στο ζήτημα της Βοσνίας. Απέναντι, λοιπόν, στις απειλές του οικονομικού και πολιτικού εθνικισμού, η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι η μόνη απάντηση.

Στο δίλημμα «διεύρυνση ή εμβάθυνση», που φαίνεται δισεπίλυτο, η θεωρία των «ομόκεντρων κύκλων» μπορεί ν' αποτελέσει λύση. Στον πρώτο κύκλο βρίσκονται οι χώρες που έχουν τις δυνατότητες και τη βούληση να αναλάβουν μεγαλύτερες δεσμεύσεις, πραγμα-

τοποιώντας το παλαιό ό της «Ενωμένης Ευρώπης», ενώ, όσο απομακρυνόμαστε από το κέντρο, λιγοστεύουν υποχρεώσεις για τα κτή. Έτσι, η Ε.Ε. δεν χάνει το έμυσμό της υπό το βάρος της διεύρυνσης, ενώ τα κράτη δεύτερου και τρίτου κύ (ίσως και τέταρτου) έχουν το νητρο να εντείνουν τις προθέσεις τους για να αποτελέσουν μέλη του «πυρήνα». Όπως λιστα, αναφέρει η έκθεση δημιουργία ενός σκληρού πυρήνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα αποτελέσει το αντίβαρο φυγόκεντρες δυνάμεις πο δεχομένως θα δημιουργη μετά τη διεύρυνση και οι ο θα μπορούσαν να οδηγη στο ναυάγιο της Συνθήκης Μάαστριχτ...».

Ο αντίλογος στις θέσεις είναι σημαντικός. Πολλοί ρούν πως η επικράτηση των απόψεων θα αποτε την καταστροφή του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, αφε διασπάσει τον ψυχολογισμό και τη συνοχή μεταξ

κρατών-μελών, με το να εγκαταλείψει την αρχή της παράλληλης πορείας και την «κοινωνική μέθοδο», δηλαδή την οικονομική της Ε.Ε. με βάση την αρχή της ομοφωνίας. Ακόμη σημαντικότερο, ίσως οδηγήσει στην αναβίωση ηγεμονικών τάσεων που τόσο ταλαιπώρησαν τη Γηραιά Ήπειρο στο παρελθόν.

Εμείς θα πρέπει να παρατηρήσουμε πως η «Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων» λειτουργεί ήδη de facto. Αρκεί να αναλογισθούμε την αυτοεξαιρέση της Μεγάλης Βρετανίας από την κοινωνική πολιτική της Ε.Ε., καθώς και τις σχετικές ρυθμίσεις για τη Δανία. Ακόμη, η ίδια η συνθήκη του Μάαστριχτ αναφερόμενη στην ΟΝΕ αναφέρει ρητά πως η πορεία σ' αυτήν είναι αμετάκλητη και πως θα πραγματοποιηθεί έστω κι αν τη μειοψηφία των κρατών-μελών.

Ωστόσο, το ζήτημα που θα πρέπει να μας απασχολήσει είναι η επιλογή των κριτηρίων με βάση τα οποία θα κριθούν οι χώρες που θα συμμετάσχουν στις διαφορετικές «ταχύτητες». Σύμφωνα με τις γερμανικές θέσεις, τον σκληρό πυρήνα θα πρέπει να τον αποτελέσουν η Γερμανία, η Γαλλία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Ολλαν-

δία. Πώς γίνεται αυτή η επιλογή; Το Βέλγιο π.χ. δεν πληρεί τα οικονομικά κριτήρια που θέτει η συνθήκη του Μάαστριχτ. Γιατί, λοιπόν, να περιληφθεί το Βέλγιο κι όχι η Ισπανία που βρίσκεται περίπου στα ίδια επίπεδα, ακολουθώντας εδώ και χρόνια μία συνεπή ευρωπαϊκή πολιτική;

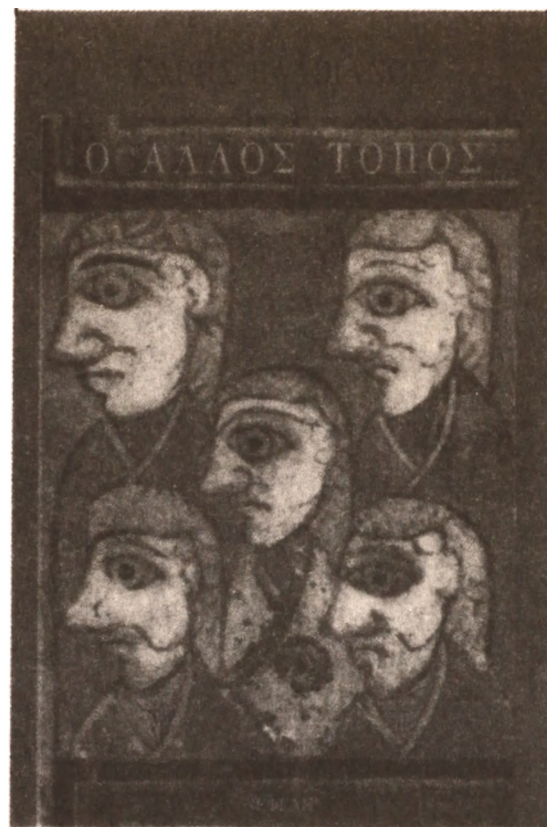
ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ;

Τέτοιου είδους ερωτήματα προκύπτουν και ζητούν απαντήσεις. Για την Ελλάδα, που η ευρωπαϊκή επιλογή αποτελεί μονόδρομο, η προοπτική θεσμοθέτησης των «πολλών ταχυτήτων» θα πρέπει να προβληματίσει ιδιαίτερα. Ενόψει των διασκέψεων για την αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ το 1996, θα πρέπει να έχει καλά επεξεργασμένες θέσεις αναφορικά με τη θέση της στην Ε.Ε. και το πώς θα προασπίσει τα συμφέροντά της. Δυστυχώς, όμως, η συγκυρία είναι εξαιρετικά αρνητική. Τη στιγμή που το αντικείμενο συζήτησης είναι η αρχιτεκτονική του μελλοντικού ευρωπαϊκού οικοδομήματος, η διαπραγματευτική ισχύς της, τραγικά απομονωμένης και με κάκιστες οικονομικές επιδόσεις, Ελλάδας βρίσκεται στο κατώτερο δυνατό επίπεδο.

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Ο ΑΛΛΟΣ ΤΟΠΟΣ

Σημεία Ποιητικής

Σκέψεις για
τή φύση και τις δυνατότητες
της ποιητικής τέχνης.

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΕΖΡΑ ΠΑΟΥΝΤ: Σχεδιάσματα και αποσπάσματα
των Κάντος CX-CXX

WALLACE STEVENS: Adagia

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

Η απώλεια του ονείρου και η αναζήτηση του οράματος

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η πανωλεθρία των Δημοκρατικών στις εκλογές της 8ης Νοεμβρίου, αναμενόμενη αν και ανομολόγητη, μεταβάλλει άρδην το πολιτικό σκηνικό στις ΗΠΑ. Η κυριότερη αιτία της εντοπίζεται στις προσωπικές αποτυχίες του αμερικανού προέδρου, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Στην περιρρέουσα, όμως, ατμόσφαιρα λανθάνουν και άλλες. Ο λαός, κυρίως η εργατική τάξη της μεταβιομηχανικής εποχής και μέρος των μεσαίων στρωμάτων, είδε με τα μάτια του τη διάψευση του αμερικανικού ονείρου του και τώρα ζητεί ένα νέο όραμα, πιθανόν έναν τρίτο δρόμο.

Δυο χρόνια σχεδόν μετά την ανάληψη των καθηκόντων του και την εδραίωσή του στο θρόνο του "μοναχικού πλανητάρχη", ο Μπιλ Κλίντον φαίνεται ότι απεκδύθηκε την προοπτική και το όραμα της κυβέρνησής του προκειμένου να κερδίσει την εικόνα του νέου, καλοστημένου και αρεστού σε όλους ηγέτη.

Τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών δείχνουν, αν μη τι άλλο, ότι τώρα πληρώνει γι' αυτή την εικόνα του ηγέτη που τόσο προσεκτικά οικοδόμησε, με στόχο να κατακτήσει τον αμερικανικό λαό. Ο πρόεδρος που τα πάει με όλους καλά, που δεν θέλει και δεν αντέχει την απόρριψη και τη δυσαρέσκεια, ο πρόεδρος των λευκών αλλιά και των μαύρων, των ομοφυλόφιλων και των ανύπαντρων μητέρων, των βιομηχάνων αλλά και των φτωχών και καταφρονημένων είναι βέβαια ελκυστικό πρότυπο, αλλά πολύ απέχει από το πρότυπο του ηγέτη που είναι αποφασισμένος να δρομολογήσει ριζοσπαστικές αλλαγές.

Ο πρόεδρος Κλίντον, περισσότερο και από τις αποτυχίες του στην εσωτερική αλλά και στην εξωτερική πολιτική, πλήρωσε, με τις πρόσφατες εκλογές, την απώλεια της αξιοπιστίας του, τόσο της προσωπικής όσο και της κυβέρνησής. Τα πισωγυρίσματα, οι μεταπτώσεις, οι ξαφνικές μεταστροφές και

η απουσία, στην κυριολεξία, σταθερής και ενιαίας γραμμής εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής χαρακτήρισαν τα δύο πρώτα χρόνια της προεδρίας Κλίντον.

ΔΙΑΨΕΥΣΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Το όραμα της εξυγίανσης του συστήματος υγείας διαλύθηκε. Οι βαρύγδουπες εξαγγελίες για ολική κάλυψη για όλους τους Αμερικανούς έπεσαν στο κενό. Ακόμη και οι δικοί του άνθρωποι, οι Δημοκρατικοί, θεώρησαν το νομοσχέδιο που κατέθεσε η κυβέρνηση αναποτελεσματικό, που θα διόγκωνε το κράτος της γραφειοκρατίας και θα επιβάρυνε δραματικά τα δημόσια έξοδα, τα οποία σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα πρέπει να περιοριστούν κατά 500 εκατ. δολάρια μέσα σε μία πενταετία.

Το κράτος πρόνοιας είναι ένα άλλο μελανό σημείο της πολιτικής Κλίντον. Ο αμερικανός πρόεδρος παρά τις κατά καιρούς εξαγγελίες, δεν έχει ακόμα αποφασίσει τι ακριβώς πρέπει να γίνει με το κράτος πρόνοιας, ενώ εντείνεται η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια του πολίτη που προς το παρόν καταβάλλει και με το παραπάνω τον οβολό του για να εξασφαλίζει τις όποιες κοινωνικές παροχές.

Την ίδια αβεβαιότητα δημιουργούν και οι υποσχέσεις για την πάταξη της εγκληματικότητας. Ο νόμος για την οπλοκατοχή και τις πιο αυστηρές ποινές φαίνεται να δημι-

ουργεί περισσότερα προβλήματα απ' όσα λύνει. Το σύνθημα «το τρίξ εξαμαρτείνον χάθηκες» που χρησιμοποίησε ο Μπιλ Κλίντον, εννοώντας ότι όποιος συλληφθεί για πρώτη φορά για εγκληματική ενέργεια περάσει όλη του τη ζωή στη φυλακή, σλύ λίγους βρήκε απήχηση και άφησε τως αδιάφορο τον περισσότερο κόσμο. Θεωρεί ότι η χώρα δεν θα γίνει πιο αλής με ασφυκτικά γεμάτες φυλακές.

Η αυξημένη ανασφάλεια και η δυσσκεία των Αμερικανών από την πορεία πραγμάτων στο εσωτερικό ανάγκασε αμερικανό πρόεδρο να αναζητήσει σε σωτηρίας στην εξωτερική πολιτική. από το Σεπτέμβριο του 1994 μπορούμε ότι έχουμε μια πραγματική στα Η αποκατάσταση της τάξης και της κρατίας στην Αϊτή, η επέμβαση για το ματισμό του πολέμου στη Βοσνία, η στολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Βόρνητα, ο έλεγχος των πυρηνικών της Βόρνητα, ο έλεγχος των πυρηνικών της Βόρνητα, η επίδειξη δύναμης σε βάρος του ιρακινού λαού και η προσπάθεια για οτική διευθέτηση του Μεσανατολικού σε όφελος των ημετέρων (των Ισραηλ) ανήλθαν ξαφνικά στην πρώτη γραν Ενώ, λοιπόν, στο τέλος του 1993 έ διεθνή περιοδικά έλεγαν ότι ο Κ έπρεπε να αποφασίσει επιτέλους να ληθεί και με την εξωτερική πολιτική, προς το τέλος του 1994, καταμετρο

αποτυχίες του “μοναχικού πλανητάρχη” στα εξωτερικά θέματα.

Η πρόσφατη ειρηνευτική συμφωνία Ιορδανίας - Ισραήλ και το επιτυχημένο ταξίδι του προέδρου στη Μέση Ανατολή όπως και η θετική έκβαση των συνομιλιών με τους Βορειοκορεάτες και η συμφωνία για το ελεύθερο εμπόριο στις χώρες του Ειρηνικού δεν αλλάζουν την εικόνα του προέδρου που μέχρι σήμερα έχει πάρει πέντε διαφορετικές αποφάσεις για το ζήτημα της Βοσνίας, που αναγκάστηκε, παρά τις αντιδράσεις του Κογκρέσου και του Συμβουλίου της Εθνικής Ασφάλειας, να προχωρήσει σε θεαματική επέμβαση στην Αϊτή γιατί ακριβώς δεν κατόρθωσε να διαμορφώσει μια σταθερή πολιτική, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση του να χάσει την αξιοπιστία της.

Η σπασμωδική αντίδρασή του για την ανάκτηση του χαμένου εδάφους με επίδειξη δύναμης προς τον Σαντάμ Χουσεΐν κατέληξε σε φιάσκο. Λίγες μέρες μετά τη γιγαντιαία κινητοποίηση της αμερικανικής αερομάδας και τις φραστικές απειλές που ξεπέρασαν σε μεγαλοστομία κάθε προηγούμενο, το Ιράκ πείθεται, με μεσολάβηση της Ρωσίας, να αναγνωρίσει τα σύνορα και την κυριαρχία του Κουβέιτ και να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας.

ΚΛΙΜΑ ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το ένα μετά το άλλο τα γεγονότα δημιουργήσαν ένα κλίμα αυξανόμενης ανασφάλειας στον αμερικανικό λαό, στον οποίο βρήκαν γόνιμο έδαφος οι διακηρύξεις των Ρεπουμπλικανών για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εγκληματικότητας, τον περιορισμό των μεταναστών και τον περιορισμό της φορολογίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η υπερψήφιση στην Καλιφόρνια της πρότασης 187¹.

Πολλά μεγέθη, βέβαια, της οικονομίας των ΗΠΑ είναι θετικά τα τελευταία δυο χρόνια και έχουν προοπτική περαιτέρω βελτίωσης. Η αύξηση του ΑΕΠ συνεχίζεται και φέτος έφτασε αισίως το 4%. Ο πληθωρισμός διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα και η ανεργία έχει περιοριστεί τα δυο τελευταία χρόνια με τη δημιουργία 4,8 εκατ. νέων θέσεων εργασίας. Τα θετικά όμως δεν έχουν πετύχει ακόμα τη δημιουργία θετικού κλίματος στον μέσο Αμερικανό. Μόνο το 36% των Αμερικανών πιστεύει ότι η οικονομία βρίσκεται σε ανάκαμψη, ενώ το 59% θεωρεί ότι διανύει ακό-

μα περίοδο ύφεσης.

Τα πιο αρνητικά αισθήματα έχουν οι εκπρόσωποι της εργατικής τάξης της αποκλούμενης «μεταβιομηχανικής εποχής», με κύριους εκπροσώπους τις γυναίκες και τους αποφοίτους γυμνασίου με ελλιπή κατάρτιση. Η δυσαρέσκεια και η απογοήτευση απλώνεται και στα μεσαία στρώματα και αγγίζει κυρίως τους νέους ελεύθερους επαγγελματίες και τους νεοπροσληφθέντες σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις πληροφορικής, και στη βιοχημική ψυχαγωγία.

Για τη μερίδα αυτή του λαού, το αμερικανικό όνειρο έχει χαθεί και μαζί και το πολιτικό όραμα που πρόσφεραν τα δύο κόμματα. Ένας στους τρεις Αμερικανούς υποστηρίζει ότι δεν τον εκφράζει κανένας από τους δυο παραδοσιακούς μονομάχους και προτιμά να χαρακτηρίζει τον εαυτό του πολιτικά ανεξάρτητο. Σύμφωνα με έρευνα που διενήργησαν οι *Times Mirror*, 53% των Αμερικανών επιθυμούν τη δημιουργία ενός τρίτου κόμματος – στην πλειοψηφία τους Αμερικανοί των κοινωνικών ομάδων που περιγράψαμε παραπάνω.

Η ιδέα του τρίτου κόμματος έχει κάνει ήδη την εμφάνισή της σε μια σειρά μελετών αμερικανών κοινωνιολόγων και πολιτικών αναλυτών. Ο Κέβιν Φίλιπς, στο έργο του *Arogant Capital* αναφέρει ότι ο διπολισμός είναι ένα ξεπερασμένο προϊόν της βιομηχανικής επανάστασης και πρέπει να υποχωρήσει μπροστά σ' ένα ανανεωμένο σύστημα, που πιθανόν θα περιλαμβάνει αμεσότερη δημοκρατία, δημοψηφίσματα σε μεγαλύτερη συχνότητα και αναλογική αντιπροσώπευση².

ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟ ΔΡΟΜΟ;

Η προοπτική, βέβαια, για μια τέτοια αλλαγή, αν και ορατή, τοποθετείται σίγουρα στο απώτερο μέλλον. Το εκλογικό σύστημα των ΗΠΑ δεν επιτρέπει την αντιπροσώπευση των μικρών κομμάτων και κατά συνέπεια την ανάπτυξή τους. Και η αμερικανική κοινωνία άλλωστε δεν φαίνεται να έχει διαγράψει με σαφήνεια την πιθανή μορφή του τρίτου δρόμου. Η αναζήτηση υπάρχει και μάλιστα εντείνεται με τον καιρό, θα χρειαστούν, όμως, αρκετές διεργασίες ακόμα ώστε στο καταστάλαγμα της αναζήτησης να απεικονιστούν τα χαρακτηριστικά ενός τρίτου δρόμου.

Το πιθανότερο, επίσης, είναι ότι μια τέτοια αλλαγή δεν θα έρθει μέσα από το Κογκρέσο, αλλά μάλλον από τον πρόεδρο και

τη διαδικασία εκλογής του. Ο Ρος Περό τάραξε τα λιμνάζοντα ύδατα του διπολισμού και τώρα ακούγονται και τα ονόματα και άλλων ανεξάρτητων υποψηφίων για τις εκλογές του 1996, όπως του Κόλιν Πάουελ.

Σε ό,τι αφορά το άμεσο μέλλον, η πορεία των πολιτικών πραγμάτων στις ΗΠΑ θα κριθεί από τη στάση που θα κρατήσει ο Κλίντον απέναντι στο Κογκρέσο, όπου την πλειοψηφία την έχουν οι Ρεπουμπλικανοί. Θα προτιμήσει το δρόμο της σύγκρουσης ή της συνδιαλλαγής;

Τον πρώτο δρόμο έχει ακολουθήσει μέχρι στιγμής μόνο ο Τρούμαν. Ο δεύτερος δρόμος θα καταστήσει, κατά πάσα πιθανότητα, δυσκίνητο και αναποτελεσματικό το κυβερνητικό έργο, όσο τα νομοσχέδια της κυβέρνησης Κλίντον θα σκοντάφτουν στην άρνηση των Ρεπουμπλικανών. Οι τελευταίες εξελίξεις σχετικά με το Βοσνιακό προμηνύουν τι θα επακολουθήσει. Μετά την εφαρμογή της απόφασης του Κογκρέσου για απομάκρυνση των ΗΠΑ από την επιτήρηση του εμπάργκου όπλων προς τους εμπολέμους, οι Ρεπουμπλικάνοι αναμένεται να προτείνουν ενίσχυση προς τους Μουσουλμάνους δεκάδων εκατ. δολαρίων για όπλα και προμήθειες. Ο Μπιλ Κλίντον πιθανόν να υποχωρήσει και σ' αυτή την πίεση του Κογκρέσου, με την ελπίδα να μην συναντήσει αντίδραση σε θέματα εσωτερικής πολιτικής· το κακό προηγούμενο, όμως, θα έχει γίνει και ο αμερικανός πρόεδρος με πολύ μεγάλη δυσκολία θα κατορθώσει να εκπληρώσει τις όποιες εξαγγελίες του στο μέλλον.

Το πολιτικό σκηνικό στις ΗΠΑ αλλάζει, η έκταση της αλλαγής, όμως, δεν μπορεί να προσδιοριστεί αυτή τη στιγμή. Το μόνο, ίσως, που μπορούμε να εικάσουμε με σχετική ασφάλεια είναι ότι η “μοναχική υπερδύναμη” θα επιστρέψει στο δρόμο της εσωστρέφειας. Οι τελευταίες αποφάσεις της για τη Βοσνία την έχουν ήδη απομονώσει από την υπόλοιπη διεθνή κοινότητα και αποτελούν ίσως το πρώτο δείγμα του τι μέλλει γενέσθαι στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρόταση 187: προβλέπει τον αποκλεισμό των παράνομων μεταναστών από την περίθαλψη, την εκπαίδευση και τις όποιες άλλες κοινωνικές παροχές. Υπερψηφίστηκε σε δημοψήφισμα που έγινε στην Καλιφόρνια στις 8 Νοεμβρίου.

2. *Economist*, 5 Νοεμβρίου 1994.

Κρίση, ψέματα και βιντεοταινίες

του Αργύρη Παναγόπουλου

Η κρίση στην Ιταλία μπαίνει σε μια νέα, δραματικότερη αυτή τη φορά, φάση. Οι κατηγορίες για διαφθορά δεν κάμπτουν τον Μπερλουσκόνι, που δεν φαίνεται διατεθειμένος να παραιτηθεί, ενώ η κυβέρνησή του –και ο ίδιος προσωπικά—δείχνει αποφασισμένη, με περιορισμένη πολιτική συναίνεση, να συνεχίσει τη διάλυση του κοινωνικού κράτους στην Ιταλία.

Την ώρα που ο Μπερλουσκόνι προήδρευε, στη Νάπολι, στη διεθνή διάσκεψη του ΟΗΕ κατά του οργανωμένου εγκλήματος, καθημένος καμαρωτός καμαρωτός δίπλα στον γ.γ. του ΟΗΕ Μπούτρος Γκάλι, οι δικαστικές αρχές του Μιλάνου, με καθυστέρηση μηνών, τον καλούσαν σε απολογία, με την κατηγορία πως δωροδόκησε εφοριακούς που έλεγξαν τα οικονομικά των εταιρειών του, ενώ τα κόμματα της κυβερνητικής συμμαχίας καταποντίζονταν στις περιφερειακές δημοτικές εκλογές.

Ο Μπερλουσκόνι έστειλε στον “popolo”, –ας μην ξεχνάμε ότι βρισκόμαστε στην Ιταλία— μια βιντεοκασέτα ισχυριζόμενος, στην ουσία, ότι ως επιχειρηματίας αποτελεί προϊόν του διεφθαρμένου κρατικού συστήματος και ότι όχι μόνο είναι αθώος, αλλά και δεν σκέπτεται σε καμιά περίπτωση να παραιτηθεί από πρωθυπουργός, αν και κατηγορείται επισήμως για διαφθορά από την Εισαγγελία του Μιλάνου, ενώ οι εισαγγελίες της Ρώμης και του Τορίνου ερευνούν και αυτές με τη σειρά τους ισολογισμούς των εταιρειών του.

Ο Μπερλουσκόνι, μέσα από τη βιντεοκασέτα του, προσπάθησε να κτυπήσει το μαζικό κίνημα των εργαζομένων που πραγματοποιούσε τις περασμένες εβδομάδες τις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις στην ιστορία της Ιταλίας, ενώ έχει προκηρύξει για τις 2 Δεκεμβρίου 8ωρη γενική απεργία, υπερα-

σπιζόμενο την ΑΤΑ, το όριο συντάξιμης ηλικίας, το δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα και το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Καταφέρθηκε εναντίον του Κοινοβουλίου, δηλώνοντας ότι θα παραμείνει πρωθυπουργός μέχρι να τον πετάξουν κυριολεκτικά με τις κλωτσιές και, τέλος, απείλησε τον καθολικό πρόεδρο της ιταλικής Δημοκρατίας, Σκαλφάρο, ότι σε περίπτωση που πέσει η κυβέρνησή του θα γίνουν εκλογές –λες κι ο εκάστοτε πρωθυπουργός έχει το δικαίωμα να αποφασίζει τη διάλυση του Κοινοβουλίου!

Την περίοδο αυτή, ο Μπερλουσκόνι μοιάζει περισσότερο με τον αρχηγό κάποιας συμμορίας τυχοδιωκτών παρά με τον μεγάλο επιχειρηματία που μεταμορφώθηκε σε εθνοσωτήρα. Αυτό φαίνεται ότι το κατάλαβε καλά ο ιταλικός λαός, που στις περιφερειακές δημοτικές εκλογές της περασμένης Κυριακής μαύρισε στην κυριολεξία τόσο το κόμμα του Μπερλουσκόνι, που από το 33% των ευρωεκλογών έπεσε στο 12%, όσο και τους νεοφασίστες του Φίνι, που η δύναμή τους μειώθηκε ακόμη και στη νότιο Ιταλία.

Η ΠΤΩΣΗ ΑΡΧΙΣΕ...

Η Φόρτσα Ιτάλια και η Εθνική Συμμαχία ξέρουν ότι μπορούν να κρατηθούν μόνο όσο έχουν την κυβέρνηση, όσο διαχειρίζονται κάποια εξουσία, και ότι η απώλειά της θα σημάνει το τέλος τους.

Για την υπόλοιπη Ιταλία, η κυβέρνηση

Μπερλουσκόνι αποτελεί έναν κίνδυνο Πέρα από τα εκατομμύρια των εργαζομένων που έχουν κατεβεί κυριολεκτικά στους δρόμους, τον κίνδυνο αυτό φαίνεται αντιλήφθηκαν καλά τόσο οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες της Λέγκα του Βορρά, που περίμεναν από τον μεγάλο επιχειρηματία και το μεγάλο κεφάλαιο να προστατέψουν τα συμφέροντά τους, όσο και το Χριστιανιστήριο και η Τράπεζα της Ιταλίας, που βρίσκονται καθημερινά υπό την πίεση των διεθνών αγορών, την αστάθεια των επιγών της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι και διατάραξη της εύθραυστης κοινωνικής ρήνης που επέφερε η ασκούμενη οικονομική πολιτική. Κάθε δεκαπέντε μέρες ή ρέτα υποτιμάται, ενώ τα επιτόκια του δημόσιου χρέους εξανεμίζουν τις οικονομίες που ο προϋπολογισμός λιτότητας προσήλθε να επιβάλει στους εργαζομένους.

Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις κορμός της ιταλικής παραγωγικής ουσίας, κλείνουν η μία μετά την άλλη, για μεταφερθούν στην ανατολική Ευρώπη ή την Ασία, ακολουθώντας τις υποσχέσεις υπερ-κέρδους των αγορών αυτών, ενώ ες στρατιές ανέργων έρχονται να προστεθούν στην ήδη εκρηκτική κατάσταση αγοράς εργασίας στην Ιταλία.

Μέσα σε λίγους μήνες τα κόμματα της βερνητικής συμμαχίας υπέστησαν εκλογική κάμψη που ούτε οι πιο δυσόψιμοι δημοσκοπήσεις μπόρεσαν να προβλέψουν. Και τα 3 κόμματα που στηρίζουν

Μπερλουσκόνι παρουσίασαν πτώση· στον Βορρά, στο Κέντρο και στον Νότο. Ενώ η Αριστερά, ενωμένη, διασπασμένη ή σε συμμαχίες με τους καθολικούς του Λαϊκού Κόμματος, κατορθώνει να δώσει μια πολιτική έκφραση στο κίνημα διαμαρτυρίας των εργαζομένων: από τις αρχικές συνδικαλιστικές διεκδικήσεις πέρασε σταδιακά σε ένα νέο ποιοτικό στάδιο, απαιτώντας ανακατανομή του πλούτου.

Η Αριστερά φαίνεται αρκετά συγκρατημένη μπροστά στον εκλογικό της θρίαμβο. Το ΔΚΑ συνεχίζει να θεωρεί το καθολικό Λαϊκό Κόμμα, και εμμέσως τη Λέγκα, ως τους άμεσους συνομιλητές με τους οποίους θα διαπραγματευτεί τη μετά-Μπερλουσκόνι περίοδο. Το ΔΚΑ αποφεύγει να ακολουθήσει μια πιο σκληρή πολιτική γραμμή εναντίον της κυβερνητικής πολιτικής, και κυρίως ως προς τα «νεοφιλελεύθερα» ανοίγματά της που τα υποστηρίζει το Λαϊκό Κόμμα και η Λέγκα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι εναντίον του ΔΚΑ

υπάρχει μια γενικότερη δυσaréσκεια από τις υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις της αριστερής συμμαχίας, και κυρίως από τα κόμματα που συμμετέχουν μαζί του στην ίδια κοινοβουλευτική ομάδα, δηλαδή τους Πράσινους, τη Ρέτε, τη Δημοκρατική Συμμαχία και τους Σοσιαλιστές. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν την περασμένη εβδομάδα το ΔΚΑ υποστήριξε στη Βουλή, διαμέσου του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου των Προγκρεσίσι, **Λουίτζι Μπερλίγκουερ**, τον προϋπολογισμό των στρατιωτικών δαπάνων που πρότεινε η κυβέρνηση, ο εκπρόσωπος των Πρασίνων, **Ματτιόλι**, ζήτησε από τον Μπερλίγκουερ να παραιτηθεί απειλώντας ταυτόχρονα ότι οι Πράσινοι θα αποχωρήσουν από τη συμμαχία των Προγκρεσίσι. Το ΔΚΑ δικαιολόγησε αυτή την ενέργειά του υποστηρίζοντας ότι «αισθανόμαστε σίγουροι κάτω από την ομπρέλα του ΝΑΤΟ» και ότι «δεν μπορούμε να αποκηρύξουμε το ΝΑΤΟ και να οδηγηθούμε στον μονόπλευρο αφοπλισμό».

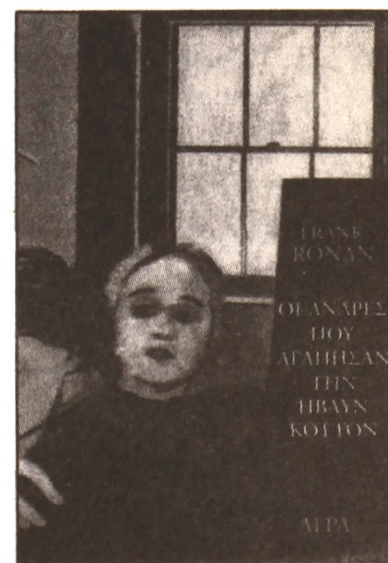
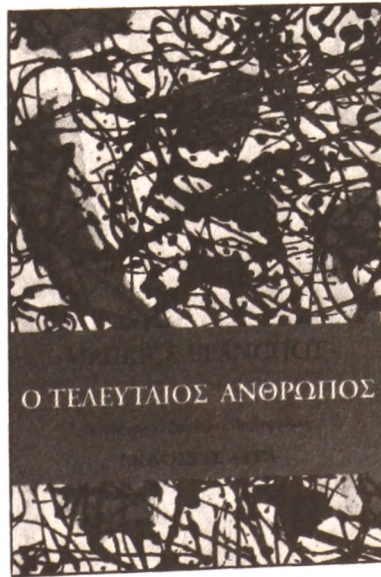
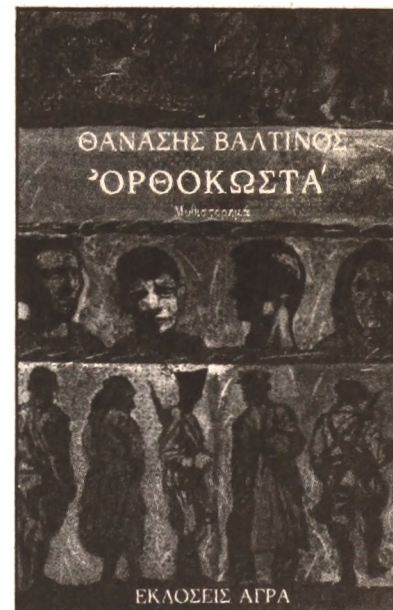
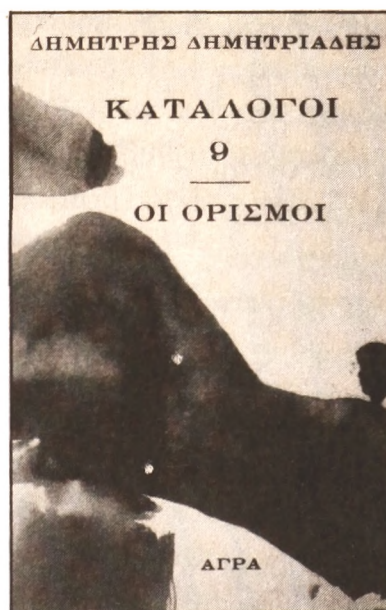
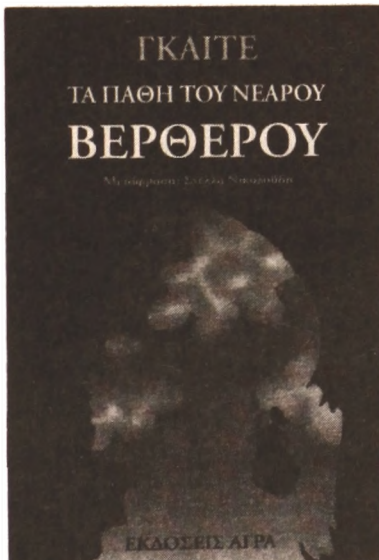
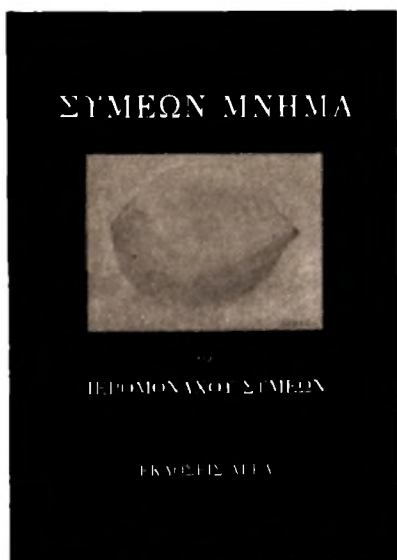
Αυτή την εβδομάδα ο προϋπολογισμός θα πρέπει να περάσει από τη Γερουσία όπου η κυβέρνηση έχει μια ισχυρότατη πλειοψηφία. Η αντιπολίτευση, μαζί με τη Λέγκα του Βορρά, ζήτησε από τον Μπερλουσκόνι να παρουσιάσει τον ισολογισμό στο Κοινοβούλιο χωρίς τα άρθρα που αφορούν την αύξηση του ορίου συντάξιμης ηλικίας και τον περιορισμό των συντάξεων, ώστε να μπορέσει να υπάρξει ένας πολιτικός συμβιβασμός.

Η αρνητική ψήφος της Γερουσίας θα σημαίνει αυτομάτως και το τέλος της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι. Το τέλος, δηλαδή, του εγχειρήματος να δημιουργηθεί μια ηγεμονική κεντροδεξιά - ακροδεξιά πολιτική δύναμη, που να περιλαμβάνει και τους νεοφασίστες. Επίσης και το τέλος του ίδιου του Μπερλουσκόνι ως μεγαλοεπιχειρηματία του οποίου το παρόν και το μέλλον βασίζεται στις διεφθαρμένες και πελαειακές σχέσεις με το Σοσιαλιστικό Κόμμα του φίλου του, **Μπετίνο Κράξι**.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

1979 - 1994

Αναζητούνται “καθαρά χέρια”...

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Οι πρόσφατες αποκαλύψεις για τις ύποπτες «χρηματοδοτήσεις» κομμάτων και πολιτικών προσώπων έπεσαν ως κεραυνός – αν και όχι εν αιθρία. Οι εντεινόμενες εσωκομματικές αντιπαραθέσεις ενόψει των προεδρικών εκλογών της άνοιξης, η καθοδική πορεία της οικονομίας και ο φόβος των κοινωνικών αναταραχών συνθέτουν το, έτσι κι αλλιώς, ταραγμένο πολιτικό σκηνικό στη Γαλλία

Η δημοσιοποίηση της έκθεσης της Επιτροπής Εκλογικών Εξόδων έβγαλε στη φόρα το αλισβερίσι επιχειρήσεων και κομματικών στελεχών. 580 αποκαλυπτικές σελίδες δείχνουν με κάθε λεπτομέρεια ποιος έδωσε τι και σε ποιον. Βέβαια, όπως ήταν αναμενόμενο, πίσω από την έκθεση κρύβονται και άλλες μεγάλες επιχειρήσεις που δεν φαίνονται με την πρώτη ματιά, γιατί έκαναν τις “δωρεές τους” μέσω θυγατρικών τους εταιρειών ή εταιρειών- “μαϊμούδων”. Όπως και να ‘χει, η υπόθεση έχει πάρει το δρόμο της δικαιοσύνης. Αυτή τη φορά θα δούμε την *επιχείρηση «καθαρά χέρια»* αλλά *γαλλικά*. Περισσότερα από 100 υψηλά ιστάμενα πρόσωπα θα κληθούν να δώσουν εξηγήσεις για τη σύνδεσή τους με τα οικονομικά σκάνδαλα που έρχονται στην επιφάνεια το ένα μετά το άλλο.

Στο πάρε-δώσε αυτό εμπλέκεται όλο το πολιτικό φάσμα της χώρας, από τους γαλλικούς μέχρι τους οικολόγους και από τον σοσιαλιστή **Ζακ Λανγκ** μέχρι τον **Σιράκ**, τον **Λονγκέ** και τον **Λεοτάρ** (εξαιρούνται μόνον οι ακροδεξιοί του **Λεπέν**).

ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΤΑ ΦΡΑΓΚΑ;

Τα ποσά που έλαβαν πρόσωπα και κόμματα είναι εκπληκτικά. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα πήρε 13,1 εκατ. φράγκα στις εκλογές του 1993. Άξιο λόγου είναι, επίσης, το γεγονός

ότι ανάμεσα στους “χρηματοδότες” των γαλλικών κομμάτων ξεχωρίζουν τέσσερις επιχειρήσεις που στην κυριολεξία βρίσκονται πίσω από κάθε ύποπτη “δωρεά”. Μια απ’ αυτές, η *Lyonnaise des Eaux*, πλήρωσε 5,3 εκατ. φράγκα για τα χρέη του δημοτικού Τύπου της Γκρενόμπλ προκειμένου φυσικά να αναλάβει το μεγάλο έργο ύδρευσης της πόλης.

Η αποκάλυψη των οικονομικών σκανδάλων βρήκε τη Γαλλία σε πολύ δύσκολη εποχή, όπου αναζητείται ο ...διάδοχος του **Φρανσουά Μιτερράν**. Το γεγονός αυτό έχει γίνει αιτία θερμών εσωκομματικών αντιπαραθέσεων.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα φαίνεται να έχει παγιδευθεί σ’ αυτή την αναζήτηση και ο **Εμμανουελί**, ο διάδοχος του **Ροκάρ**, δεν έχει καταφέρει ακόμα να ανακοινώσει τις κατευθυντήριες γραμμές του κόμματος.

Η αναπάντεχη, από την άλλη μεριά, εμφάνιση του Φρανσουά Μιτερράν στο έκτακτο συνέδριο του κόμματος (18-20 Νοεμβρίου, στο Πα ντε Καλαί) δημιουργεί εύλογα ερωτηματικά. Ο γάλλος πρόεδρος σαφώς προωθεί στην προεδρία τον απερχόμενο πρόεδρο της Κομισιόν, **Ζακ Ντελόρ**, και η παρουσία του στο συνέδριο του κόμματος έκανε πολλούς να σκεφτούν μήπως πρέπει επιτέλους να σταματήσουν να αντιμετωπίζουν τον Ντελόρ σαν εξωκομματικό, μήπως πρέπει να πάψουν να ρωτάνε «γιατί», αφού είναι σαφές ότι οι Γάλλοι τον θέλουν για διάδοχο του Μιτερράν και

μήπως ήρθε επιτέλους η ώρα να του σουν τα μέσα για να κάνει μια καλή παρουσίαση του προγράμματος του κόμματος στις προεδρικές εκλογές.

Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ

Οξεία διαμάχη, όμως, ενόψει των εκλογών, φαίνεται ότι έχει ξεσπάσει και κυβερνητικό στρατόπεδο μεταξύ του **ράκ** και του γάλλου πρωθυπουργού **Μιλαντύρ**. Οι διαφορές μεταξύ των δύο πολιτικών δεν είναι βέβαια ιδεολογικές, α ο καθένας θεωρεί εαυτόν ικανότερον να βγάλει τη Γαλλία από το αδιέξοδο.

Η κατάσταση όμως που θα αντιμετωπίσει ο διάδοχος του Μιτερράν, όποιος και είναι αυτός, θα είναι πραγματικά δύσκολη. Η ανεργία έχει φτάσει το ποσοστό 12,5% και αναμένεται να ξεπεράσει με το τέλος του χρόνου το 13%. Οι επιχειρήσεις ακολουθούν η μια μετά την άλλη κλείσιμο και τη χρεοκοπία. Οι επενδύσεις περιορίζονται δραματικά, οι μισθοί και συντάξεις “πάγωσαν” το χρόνο που πέρασε, οι κοινωνικές παροχές και τα δόματα μειώνονται, ενώ αυξάνεται η φτώχεια των λαϊκών μαζών. Οι απαιτητικές κινητοποιήσεις μέσα στο 1994 είναι ένα δείγμα του τι μέλλει γενέσθαι. Πολλοί φοβούνται ότι σοβεί μεγάλη κοινωνική αναταραχή και ίσως δεν έχουν άδικο.

Η σκακιέρα του θανάτου

του Δημήτρη Σκάλκου

Ο γνωστός Χ. Κίσσινγκερ αναφερόμενος, πριν από χρόνια, στον πόλεμο του Περσικού Κόλπου, υποστήριξε πως υπήρξε αποτέλεσμα ενός «σχεδόν τυχαίου συνδυασμού καταστάσεων και είναι απίθανο να επαναληφθεί στο μέλλον». Εννοούσε, βέβαια, τη συμφωνία της διεθνούς κοινότητας γύρω από συγκεκριμένη δράση. Οι τελευταίες εξελίξεις στο βοσνιακό ζήτημα φαίνεται να τον δικαιώνουν. Μιλάμε, φυσικά, για την απόφαση της κυβέρνησης Κλίντον να σταματήσει να εποπτεύει το εμπάργκο των Ηνωμένων Εθνών προς τους Βόσνιους Μουσουλμάνους.

Πρόκειται για μια κίνηση με πολύ μεγάλο ειδικό βάρος. Οι ΗΠΑ δυναμιτίζουν τις προσπάθειες της Ομάδας Επαφής να προωθήσει κοινή δράση στη Βοσνία. Έρχονται, έτσι, στην επιφάνεια οι διαφορετικές αντιλήψεις-συμφέροντα του διεθνούς παράγοντα, γεγονός που επισημάναμε στο προηγούμενο τεύχος. Διχάζεται το ΝΑΤΟ, οι Ευρωπαίοι αναρωτιούνται σοβαρά για το ρόλο του στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, ενώ με ιδιαίτερο ενδιαφέρον πρέπει να αναμένεται η στάση που θα τηρήσει η ρωσική διπλωματία. Σε τελευταία ανάλυση, το αποτέλεσμα είναι η μείωσή της, ήδη τρωθείσης, αξιοπιστίας του διεθνούς παράγοντα.

Με τη στάση τους αυτή, οι ΗΠΑ εγκαταλείπουν τον «πόλεμο φθοράς» στους Σερβοβόσνιους του Ρ. Κάρατζιτς, μέσω της απομόνωσής τους από το καθεστώς Μιλόσεβιτς, και επιχειρούν να τον εξαναγκάσουν να αποδεχθεί το προτεινόμενο σχέδιο ειρήνευσης, γνωστό ως «51-49» (από τα ποσοστά εδαφικής έκτασης που δίνει σε Μουσουλμάνους - Κροάτες και Σέρβους αντίστοιχα). Οι πρόσφατες αποκαλύψεις από την εφημερίδα *European* για το ρόλο της CIA και την πρόθεση των ΗΠΑ να δίνουν στον βοσνιακό στρατό στοιχεία για τις κινήσεις των Σέρβων που συλλέγονται από τους δορυφόρους τους εντάσσονται στη λογική αυτή. Πρόκειται για κινήσεις

που υπαγορεύτηκαν από το Κογκρέσο και στις οποίες ο πρόεδρος Κλίντον δεν μπορούσε να φέρνει άλλο εμπόδια, ιδιαίτερα μετά τη συντριπτική νίκη των Ρεπουμπλικανών, η οποία επιφέρει σίγουρα αλλαγές στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, αφού μεταξύ τους βρίσκονται πολλά «γεράκια».

Ωστόσο, τα αποτελέσματα της κίνησης αυτής είναι αμφίβολα. Οι στρατιωτικές ισορροπίες δεν αναμένεται να μεταβληθούν καθοριστικά, ενώ, αντίθετα, υπάρχει ο κίνδυνος μεταβολής της στάσης του Σ. Μιλόσεβιτς που μπορεί, αν υπάρξουν σημαντικές ήττες των Σερβοβόσνιων, να εξαναγκασθεί, υπό την πίεση της εθνικιστικής κοινής γνώμης, να αναθεωρήσει τη στάση του. Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός πως επιχειρείται προσέγγιση Τούντζμαν-Μιλόσεβιτς με κύριο αντικείμενο την Κράινα. Οι πρόσφατες προειδοποιήσεις του δεύτερου προς τους σέρβους αυτονομιστές, πως δεν θα αντιδράσει σε κροατική επίθεση εναντίον τους εάν δεν σταματήσουν να ενισχύουν τα στρατεύματα του Κάρατζιτς, εντάσσονται σ' αυτή τη προσέγγιση. Άγνωστες είναι οι συνέπειες που μπορεί να έχει για το μέλλον της κροατο-μουσουλμανικής ομοσπονδίας η προσέγγιση αυτή, δεδομένου των έντονων αντιθέσεων που επικρατούν εντός της.

Την ίδια στιγμή, ισχυρές συγκρούσεις διεξάγονται γύρω από το Μπίχατς, όπου οι σερβικές δυνάμεις, βάσει σχεδίου, δημιουργούν μια ασφαλή ζώνη για τον μου-

σουλμάνο αυτονομιστή Άμπντιτς και τον καλογυμνασμένο στρατό του που αποτελείται από 6.000 άνδρες. Η πρόθεσή τους είναι εμφανής. Να δημιουργήσουν νέο μέτωπο στον βοσνιακό στρατό και κίνδυνο διάσπασης στο μουσουλμανικό μέτωπο. Η πιθανότητα εμφυλίου μεταξύ των Μουσουλμάνων δεν πρέπει να αποκλεισθεί και οι εντεινόμενες προσπάθειες του Α. Ιζετμπέκοβιτς να δημιουργήσει ένα αμιγώς ισλαμικό κράτος δεν είναι άσχετες με αυτό. Οι ενέργειες, τέλος, του μουσουλμάνου προέδρου υποδαυλίζουν τις αντιθέσεις με τους Κροάτες της Βοσνίας και θέτουν υπό αμφισβήτηση το μέλλον της ομοσπονδίας.

Γίνεται, λοιπόν, φανερό πως όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν τη βοσνιακή τραγωδία έχουν εντείνει τις προσπάθειές τους για να επιτύχουν το επιθυμητό γι' αυτούς αποτέλεσμα, ιδιαίτερα μάλιστα καθώς μπαίνουμε στο χειμώνα, οπότε οι άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή θα «παγώσουν» και τις εξελίξεις στα πολεμικά πεδία της Βοσνίας. Μέχρι όμως την άνοιξη, όπου οι καιρικές συνθήκες θα επιτρέψουν την επανέναρξη των συγκρούσεων μεταξύ των εμπολέμων, θα διεξάγεται ένας ακόμη, ιδιαίτερα σκληρός, αμφίροπος και εξίσου ή και περισσότερο σημαντικός, πόλεμος' αυτός της διπλωματίας. Πολλά από αυτά που θα αντικρίσουμε τότε στη βοσνιακή σκακιέρα του θανάτου, θα είναι κινήσεις που μελετήθηκαν καλά στη διάρκεια του χειμώνα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Συνήθως οι πολιτικοί γράφουν απομνημονεύματα ή πολιτικές διατριβές περί του δημοσίου βίου, βασισμένες στην εμπειρία που αποκομίζουν απ' την κατοχή αξιωμάτων ή τη μακροχρόνια επαγγελματική τους ενασχόληση με τα κοινά. Συνήθως, δε, στις παραμονές εκλογών.

Όλοι οι επίδοξοι διάδοχοι του Μιττερράν επιδόθηκαν σ' αυτό, ενόψει των προεδρικών εκλογών την ερχόμενη άνοιξη – καλώς εχόντων των πραγμάτων.

Εξαίρεση στον κανόνα αποτέλεσε ο πρώην πρόεδρος –μέχρι το 1981 οπότε εκθρονίστηκε από τον Μιττερράν– **Βαλερύ Ζισκάρ Ντ' Εσταίν**, επίδοξος κι αυτός προεδρικός υποψήφιος, που στα 68 του αποφάσισε να εμφανιστεί δημοσίως με το πρώτο του μυθιστόρημα: *Le Passage*.

Σπάνια γάλλος πολιτικός τόλμησε κάτι παρόμοιο. Και η περιέργεια του κοινού έγκειται στο αν είναι αυτοβιογραφικό ή όχι. Τη χαριστική ίσως βολή για την ποιότητα του εγχειρήματος έδωσε ο κριτικός της εφημερίδας *Le Monde* που έγραψε ότι το βιβλίο χαρακτηρίζεται από μια μοναδική “ποιότητα”: «από παντελή έλλειψη αυθεντικότητας». Χειρότερο σχόλιο δεν θα μπορούσε να γίνει για τις φιλολογικές επιδόσεις του Ντ' Εσταίν.

ΕΥΡΩ-ΑΠΑΤΕΣ

Το ότι διάφοροι σ' όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης λυμαίνονται τον κοινοτικό προϋπολογισμό είναι γνωστό.

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε ειδική μονάδα για να ανακαλύπτει τους “απατεώνες”, αμείβοντας μάλιστα για τις σωστές “πληροφορίες”. Το θέμα, βέβαια, είναι αρκετά σοβαρό, γιατί δίνει τροφή κυρίως στους «ευρω-σκεπτικιστές» και σ' όσους συστηματικά –και όχι πάντα εντελώς άδικα– επικρίνουν τη «γραφειοκρατία των Βρυξελλών».

Είναι, δε, βέβαιο ότι οι δημοσιογραφικές “πληροφορίες” για απάτες που ανέρχονται στο 10% περίπου του κοινοτικού προϋπολογισμού είναι

σκόπιμες και διογκωμένες.

Απάτες υπάρχουν αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό. Στο κάτω κάτω, το 80% των μετρητών που καταβάλλει η Ένωση στα κράτη-μέλη για διάφορα προγράμματα δαπανώνται από τις ίδιες τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών, οι οποίες και υποχρεούνται να επιστρέψουν τα χρήματα εάν διαπιστώσουν απάτες.

Τέτοια φαινόμενα υπάρχουν παντού. Το θέμα είναι πώς καταπολεμούνται και πώς πρακτικά αντιμετωπίζονται.

ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ KENNENTY

Αναθεωρημένη βιογραφία της **Τζάκυ Ωνάση**, πρώην **Κέννεντυ**, από το βιογράφο της **David Heymann** προκαλεί νέ-

ους κλυδωνισμούς ηδονής στο διψασμένο αμερικανικό κοινό που, όπως πάντα τρέφεται από τα “απόκρυφα” της ιδιωτικής ζωής πολιτικών και άλλων αστέρων της δημόσιας ζωής.

Ο νέος ισχυρισμός, μετά το θάνατο, βέβαια, της Τζάκυ, είναι ότι μετά τη δολοφονία του προέδρου-συζύγου της **Τζων Κέννεντυ** κάποια σχέση αναπτύχθηκε με τον αδελφό του Τζων, **Ρόμπερτ**, που κι αυτός δολοφονήθηκε αργότερα. Τι σημασία, τώρα, έχουν όλα αυτά για την ιστορία ουδείς γνωρίζει.

Δεν ησυχάζει κανείς ούτε στον τάφο του.

Αγιογράφοι και λασπολόγοι εξίσου χάνουν συνήθως το ανθρώπινο μέτρο.

Καθαρά χέρια και βρώμικα κόλπα
Ο Τζούλιο ντι Νιονάτε
πρώην γενικό
γραμματέας του
Σοσιαλιστικού
Κόμματος της Ιταλίας
βγαίνει από τη φυλακή
της Νάπολης
ενεργετούμενος από
το νέο διάταγμα του
Μπερλουσκόνι, το
οποίο αφαιρεί απ' τη
δικαστικές αρχές το
ισχυρότερο όπλο για
την πάταξη της πολι-
τικής διαφθοράς
την προφυλάκιση
Αποτέλεσμα να
παραιτηθεί η διάσημη
ομάδα των δικαστών
του Μιλάνου με
επκεφαλής το
δικαστή Αντόνιο ντι
Πιέτρο. Η παλικ
εκδοχή της
«κάθαρσης». Μετά τη
κατακραυγή
ο Μπερλουσκόνι
θα βάλει νερό στην
κρασί του

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1994

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΣΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΑΚΟΥΤΑΓΚΟΥΑ ΡΙΟΥΝΟΣΟΥΚΕ

Κάπα
(Μυθιστόρημα)

*

Ρασομόν
καί άλλες ιστορίες

ΓΙΟΣΙΜΟΤΟ ΜΠΑΝΑΝΑ
KITCHEN
(Δύο νουβέλες)

ΕΝΤΟ ΣΙΟΥΣΑΚΟΥ
Σιωπή
(Μυθιστόρημα)

ΙΣΙΓΚΟΥΡΟ ΚΑΖΟΥΟ
Τ' απομεινάρια μιας μέρας
(Μυθιστόρημα)

ΚΑΒΑΜΠΑΤΑ
ΓΙΑΣΟΝΟΥΡΙ
Κιότο
(Μυθιστόρημα)

ΜΙΣΙΜΑ ΓΙΟΥΚΙΟ
Δίψα για έρωτα
(Μυθιστόρημα)

ΚΟΤΖΙΚΙ
Αρχαία γιαπωνέζικη επική
χρονογραφία

ΜΙΣΙΜΑ ΓΙΟΥΚΙΟ
Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΓΗΤΑΣ
Α' Ανοιξιάτικο χιόνι
(Μυθιστόρημα)

ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ
ΧΑΡΟΥΚΙ
Το Κυνήγι του
Αγριοπρόβατου
(Μυθιστόρημα)

ΤΑΝΙΖΑΚΙ
ΤΖΟΥΝΙΤΣΙΡΟ
Το πορτρέτο της Σούνκιν
(Διηγήματα)

*

Σβάστικα
(Μυθιστόρημα)

*

Οι αδελφές Μακιόκα
(Μυθιστόρημα)

ΧΑΪΚΟΥ ΚΑΙ
ΣΕΝΡΙΟΥ
Γιαπωνέζικα τριστίχα

ZEN

Μιά γιαπωνέζικη μορφή της γνώσης

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ
1994

ΚΕΝΖΑΜΠΟΥΡΟ ΟΕ

Μια προσωπική υπόθεση
Μετάφραση
ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΠΑΡΤΖΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
(Μυθιστόρημα)

*

Σιωπηλή κραυγή
Μετάφραση
ΓΙΟΥΡΙ ΚΟΒΑΛΕΝΚΟ
(Μυθιστόρημα)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΣΕΪ ΣΟΝΑΓΓΟΝ
Το βιβλίο του μαξιλαριού

ΔΕΛΤΑ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

• Η νίκη του *Απόλλωνα* της Αθήνας επί του *Παναθηναϊκού* εκτός έδρας για το θεσμό του Κυπέλλου Ελλάδας, ήταν το πλέον εντυπωσιακό γεγονός στο ποδόσφαιρο, κι αυτό λόγω των ρεκόρ που "σπάει" από Κυριακή σε Κυριακή η ομάδα των «πρασίνων» στο πρωτάθλημα: εννέα νίκες σε εννέα αγώνες. Ήταν ένα αποτέλεσμα που θύμιζε τον γνωστό άθλο του Δαβίδ επί του Γολιάθ. Βεβαίως, η αναμενόμενη ρεβάνς στη Ριζούπολη δεν θα είναι εύκολη για τον γηπεδούχο, καθώς θα έχει αντίπαλο (πέραν του ΠΑΟ) το γνωστό ποδοσφαιρικό κατεστημένο. Η ουσία, πάντως, είναι πως ο *Απόλλωνας* αποτελεί την ευχάριστη έκπληξη της φετινής περιόδου, με νέους παίκτες πληθωρικούς σε όρεξη και талант, και προπονητή (*Παθιακάκης*) από τους "καταπιεσμένους" των γηπέδων, αλλά με φιλοδοξίες και όνειρα για καριέρα.

• Κατά τα άλλα, στον ποδοσφαιρικό χώρο ξεχώρισε η νίκη της *ΑΕΚ* στο ντέρμπυ του *Καραϊσκάκη* με *Ολυμπιακό* και η επανεμφάνιση στην ενεργό δράση δύο προπονητών. Του *Γιάννη Κυράστα* και του *Τοντόρ Μπαρζόφ*, σε *Εθνικό* και *Καβάλα* αντίστοιχα. Θα σταθούμε στον προπονητή του *Ολυμπιακού* *Ολλανδό "τουρίστα"* (με σπέσιαλ προτίμηση στην Ελλάδα) *Τάις Λίμπρεχτς*. Τρεις εβδομάδες μετά την πρόσληψή του από τον *Σουκράτη Κόκκαλη* στον «Θρύλο», και έχοντας δύο ήττες (σε ισάριθμες αναμετρήσεις πρωταθλήματος) στο παθητικό του, "βγήκε" και αποκάλυψε τη διάγνωσή του για την ομάδα του: «Δεν έχω παίκτες». Προφανώς, είχε ξεχάσει να το κοινοποιήσει πριν βάλει την υπογραφή του στο συμβόλαιο με την -έτσι κι αλλιώς- άτυχη εφέτος πειραϊκή ομάδα. Θυμίζουμε πως ο *Λίμπρεχτς* εργάζεται για δεύτερη φορά στον *Ολυμπιακό* (η πρώτη ήταν βραχείας διάρκειας, επί ηγεσίας του φοβερού *Κοσκωτά...*) και έχει αφήσει τα

ίχνη του εγωϊστικού του χαρακτήρα σε *Ηρακλή* και *ΠΑΟΚ*.

• Ατύχησε η αθλητική ημερήσια εφημερίδα *Ριπλέν*, μην μπορώντας να εξασφαλίσει επαρκή κυκλοφορία που θα επέτρεπε στο χρηματοδότη να κάνει σχέδια για το μέλλον. Προφανώς, ο χώρος ήταν πλήρης. Έτσι, το *Ριπλέν* θα παραμείνει στη ζωή μας (και στα περίπτερα) ως καθημερινό φύλλο μπασκετικού περιεχομένου. Προφανώς το μπάσκετ πουλάει περισσότερο των λοιπών αθλημάτων. Λίγη υπομονή θα μας λύσει την απορία.

• Ολόκληρη εβδομάδα διήρκεσε η επίσημη επίσκεψη του υφυπουργού Αθλητισμού *Γιώργου Λιάνη* στη Νότιο Αφρική, όπου η "ατζέντα" περιελάμβανε επίσκεψη στον

πρόεδρο *Νέλσονα Μαντέλα*, αλλά και σαφάρι σε κοντινή περιοχή που διέθετα ανάλογα προσόντα. Ο υφυπουργός, ι την ευκαιρία του μακρινού ταξιδιού, απφυγε ασφαλώς τη μελαγχολία στην οποία τον οδηγούσε η τροπή (και το αποίλεσμα) των εκλογών της ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας. *Τριβέλλας* και πάλι *Τριβέλλας*. Αχτύπητος αποδείχτηκε ο άνθρωπος στην γενική συνέλευση της *Απτοκαρυάς Πιερίας*. Βεβαίως, αυτό σημαίνει πως την προσεχή τριετία, το εθνικό ποδόσφαιρο θα συνεχίσει να υποφέρει. Και μην ξεγελούν τα σκορ από τα πρώτα παιχνίδια της Εθνικής. Η νίκη επί του *Σαν Μαρίνο* αναμενόταν.

Γιώργος Αρκουλ

1979 - 1994 Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΑΝΤΙΛΕΞΙΚΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑΣ

Δημοσθένης
Κούρτοβικ

ΑΝΤΙΛΕΞΙΚΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Το βιβλίο αυτό μπορεί νά θεωρηθεί ένα είδος κριτικής της νεοελληνικής κουλτούρας. Παράλληλα περιέχει σκέψεις γύρω από τα πολιτιστικά φαινόμενα γενικά. Οι παρατηρήσεις που καταγράφονται σ' αυτό δεν απορρέουν, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, από μια θεωρητική προσέγγιση των πολιτιστικών φαινομένων· το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι καρπός της μακροχρόνιας ενασχόλησης του συγγραφέα με την καθέκαστα κριτική από τις στήλες εφημερίδων και περιοδικών και της πρακτικής πείρας του από την στενή παρακολούθηση της ελληνικής λογοτεχνικής, κυρίως, παραγωγής, της τακτικής επαφής μ' ένα λίγο-πολύ ευρύ αναγνωστικό κοινό και της αναγκαστικής γνωριμίας του με καθημερινές καταστάσεις της πνευματικής ζωής της χώρας μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΔΙΛΩΟΣ

ΕΠΟΙΕΙ ΛΑΘΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Ως γνωστόν, ο δαίμων του τυπογραφείου είναι ακόρταγος αλλά και ... ασεβής! Τελευταία –καταστροφική– εμφάνισή του στο ποίημα του αγαπητού φίλου Χάρη Βλαβιανού στην τελευταία σελίδα του προηγούμενου τεύχους. Ζητούμε συγγνώμη και αναδημοσιεύουμε ολόκληρο το ποίημα.

ΠΟΙΗΣΗ

Με τον τρόπο της Μ.Μ.

Κι εγώ την απεχθάνομαι
ασφαλώς και υπάρχουν
πιο αναγκαία πράγματα στη ζωή
απ' αυτό το ατέρμονο scrabble
με τις ξαφνικές κρίσεις λεκτικής ευφορίας.

Διαβάζοντάς την όμως
με απόλυτη αποστροφή,
ανακαλύπτει κανείς,
μέσα στις άχρωμες σελίδες της,
έναν τόπο προορισμένο για το αυθεντικό:
έναν φανταστικό κήπο
με πραγματικές αλέες,
όπου το πτυχωτό, μαύρο φόρεμα της κ. Αρνού
σαρώνει με ρυθμική μεγαλοπρέπεια
τα νεκρά φύλλα των ενδοιασμών μας.

Χάρης Βλαβιανός

ΟΙ ΑΓΓΛΙΚΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΕΣ

Να διευρύνει την προβληματική σχετικά με την απόδοση των ξενόγλωσσων τεχνικών και επιστημονικών όρων που έθεσε ο συνεργάτης μας Άκης Μπογιατζής (τχ. 563), επιθυμεί ο αναγνώστης μας Γιάννης Ι. Κοκκώνης. Ο λόγος, λοιπόν, περί glossas.

Αγαπητό Αντί

Αν παρατηρήσει κανείς τη γραφόμενη γλώσσα στον Τύπο και στα βιβλία κατά τα

τελευταία χρόνια, θα διαπιστώσει ότι όχι μόνο δεν κινούμαστε προς την καθιέρωση ελληνικών όρων, αλλά αντιθέτως όλο και περισσότερο χρησιμοποιούμε ξένους όρους με ξένη γραφή. Ονόματα, τοπωνύμια, επιστημονικοί όροι, καθημερινές λέξεις, γράφονται και λέγονται με ξενική γραφή και προφορά. Είναι η εύκολη λύση: ο κοσ Delors, το Manchester, το radar κ.λπ. Δεν φθάνει όμως αυτό, γράφεται ο Lenin, ο Mao Tse Tung κ.λπ. Αν αυτό γίνεται για να μην αλλάζει η γραφή των ονομάτων (γιατί άραγε;) τότε και ο Λένιν θα έπρεπε να γράφεται στα ρωσικά, ο δε Mao Tse Tung με ιδεογράμματα. Πολλοί ισχυρίζονται ότι γράφουν με ξενόγλωσση γραφή τα ονόματα για να μπορεί ο αναγνώστης να αντιλαμβάνεται την προφορά, δεδομένου ότι στη γλώσσα μας λείπουν ορισμένοι φθόγγοι (sh, gn κ.ά.). Θα ήταν προτιμότερο να ακολουθείται η μέθοδος του Παναγιώτη Κανελλόπουλου που έγραφε το όνομα στα ελληνικά και την ξενόγλωσση γραφή του εντός παρενθέσεως (την πρώτη φορά που το όνομα αυτό αναφερόταν στο κείμενό του και εφόσον, φυσικά, ήταν δυνατόν να γραφεί με το λατινικό αλφάβητο) π.χ. Τζωρτζ Μπέρκλεϋ (George Berkeley), Ελισάβετ Δωροθέα Σίλλερ (Elisabeth Dorothea Schiller). Την ίδια μέθοδο ακολουθούσε και όταν ανέφερε λέξεις και όρους που έπρεπε να αντιστοιχούνται αμφιμονοσήμαντα με συγκεκριμένους ξενόγλωσσους π.χ. ωφελιμισμός (utilitarianism), το απάτητο (das Unbetretene) ή που έπρεπε να παραπέμπουν σε μια συγκεκριμένη μεταφραστική απόδοση π.χ. «Φαντασία με θέμα τον Γκαίτε» (Phantasie uber Goethe), «οι βασιλοκτόνοι» (les regicides). Πολλοί νεότεροι συγγραφείς ακολουθούν λιγότερο ή περισσότερο αυτή τη μέθοδο.

Μια άλλη τάση που αυξάνει συνεχώς είναι να αφελληνίζονται ελληνικές λέξεις αλλά και ξένες λέξεις που είχαν εξελληνισθεί κατά το παρελθόν, ή ακόμα να προφέρονται με γαλλο-αγγλική προφορά (π.χ. υπέροχη [sh]οκολάτα, ο δήμαρχος του

[Sh]ικάγο, ενοικιάζεται (studio). Ήδη πριν από δέκα χρόνια ο Γιάννης Καλιόρης παρατηρούσε: «Πρόκειται για τον βαθμιαίο γλωσσικό αφελληνισμό των ελληνικών και των ήδη εξελληνισμένων [λέξεων] και για τον συστηματικό πλέον μη εξελληνισμό των νεοεισαγομένων»¹.

Σε αντίθεση με τη μεγάλη ευκολία με την οποία προσλαμβάνουμε αυτούσιες τις ξένες λέξεις, έχουμε μια μεγάλη διστακτικότητα να δημιουργήσουμε νέες ελληνικές λέξεις ή να χρησιμοποιήσουμε ήδη υπάρχουσες αρχαίες. Για κάθε νέα ξένη λέξη βρίσκουμε την πλησιέστερη απόδοσή της στα ελληνικά και τη χρησιμοποιούμε ασχέτως εάν ήδη σημαίνει κάτι άλλο. Έτσι έχουμε δημιουργήσει απίθανα μπερδεμένα όπως π.χ. με τη λέξη «πολιτικός, ή, ό» εννοούμε ότι οι αγγλόφωνοι λένε «policy», «politics», «political», «civil», «civilian». Ο Μεμάς Κολαΐτης² παρατηρεί ότι με τη λέξη «μηχανική» αποδίδουμε τις αγγλικές λέξεις «engineering» και «mechanics», αγνοώντας τόσες αρχαίες λέξεις όπως «μηχανεύω», «μηχανευτής», «μηχάνησις», «μηχανητής», «μηχανητική», «μηχανητικός, ή, ό», «μηχανιώτης», «μηχανοδίφης», «μηχανοδιφική», «μηχανοδιφικός, ή, ό» κ.λπ. που θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε ως δηλωτικά συγχρόνως τεχνολογικών όρων σε διάφορες αποχρώσεις τους, είτε αυτούσια, είτε σύνθετα.

Οι αρχαίοι έλληνες μαθηματικοί ποτέ δεν δίσταζαν να νοικοκυρεύουν το λεξιλόγιό τους. Έτσι, ο Απολλώνιος ο εκ Πέργης διαστάζει να αντικαταστήσει τους όρους του μεγάλου Αρχιμήδη «η του αμβλυγωνίου κώνου τομή», «η του οξυγωνίου κώνου τομή» και «η του ορθογωνίου κώνου τομή» με τους δικούς του (και δικούς μας πλέον) «υπερβολή», «έλλειψις» και «παραβολή».

Στις μέρες μας, ακόμη και όταν έχει προταθεί κάποιος όρος ως ελληνική απόδοση ενός ξένου, αυτός σπανίως χρησιμοποιείται. Οι λόγοι είναι πολλοί και δεν είναι το παρόντος να τους αναπτύξουμε. Μπορούμε όμως να πούμε ότι για να έχει πιθανότητες καθιέρωσης, ένας όρος πρέπει να είναι

ολιγοσύλλαβος, μονολεκτικός και να έχει κάποια ομοιότητα με τον ξένο. Για να μην πάθει δηλαδή ό,τι έπαθε το «νηφοκοκκόζωμον» (ή νυμφοκοκκόζωμον) που φιλοδόξησε κάποτε να ορίσει τον «καφέ». Η κυριότερη όμως προϋπόθεση είναι να κυκλοφορήσει γρήγορα, πριν δηλαδή προλάβει να καθιερωθεί ο αντίστοιχος ξένος (όπως συνέβη με το τελεφάξ).

Στη Γαλλία είναι γνωστό ότι κατά κανόνα κάθε νέος όρος μεταφράζεται και χρησιμοποιείται. Μάλιστα, σχηματίζονται και τα αντίστοιχα αρχικά (OTAN, SIDA κ.λπ.). Αυτό όμως γίνεται από ειδικούς αμέσως μόλις εμφανισθεί ο νέος (συνήθως) αγγλικός όρος και όχι όταν πια έχει ριζώσει στην καθημερινή γλώσσα.

Η γλώσσα μας χρειάζεται την ευλυγισία και ευελιξία που είχε στο παρελθόν για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις ανάγκες των ημερών μας. Δεν αγνοούμε, βέβαια, την ευκολία που έχει η αγγλική (κυρίως αμερικανική) γλώσσα να δημιουργεί νέες λέξεις. Ωστόσο, δεν ξεχνάμε ότι όταν χρειάστηκε δεν υπήρξε καμία δυσκολία να βρεθούν οι κατάλληλοι όροι για δύσκολες έννοιες και για πολύ λεπτές αποχρώσεις εννοιών, στη φιλοσοφία, την επιστήμη, τη θεολογία κ.λπ. Αλλιώς, οι αγγλικές αλφαβήτες που προφήτευε ο Διονύσης Σαββόπουλος δεν φαίνεται να είναι πολύ μακριά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιάννης Καλιόρης, *Ο Γλωσσικός Αφελιγνισμός: Πέραν του Μισοξενισμού και της Υποτέλειας*, (Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1984).
2. Μεμάς Κολαΐτης, *Αγγλοελληνικών Λεξικών των Θεωρητικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών*, (Εκδόσεις Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος, Αθήνα 1976).
3. Μεμάς Κολαΐτης, ό.π.

Γιάννης Ι. Κοκκώνης

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΑ

- Η συνάδελφος Λίνα Αλεξίου φαίνεται ότι προκαλεί επικρίσεις και όταν εργάζεται αλλά και όταν δεν εργάζεται.

Κύριε διευθυντά,

Χειροκροτείται η «αξιοσημείωτη ευθυξία» της αρθρογράφου των *Νέων* κυρίας Ορσαλίας Αλεξίου από τη σελίδα «Μέσα στην ενημέρωση» (ANTI 28.10.94) επειδή αποχώρησε από το γραφείο Τύπου του υπουργείου Δικαιοσύνης.

Δεν ήξερα ότι ήτο και στο γραφείο Τύπου!

Μόνο θυμάμαι ότι τα *Νέα* έβγαλαν τον Κουβελάκη με συνέντευξη και πριν αλέκτωρ... pronto, σε 3 μέρες, η κυρία, διαβάσαμε στα *Νέα* πάλι, — ενώ θα μπορούσε η

κουτή να το ζουρμαί — ότι διορίστηκε «σωφρονιστική σύμβουλος» του υπουργού!!! DO UT DES. Give and take. Και γω διερωτήθηκα: «Καλά, η μαντάμ πού σπούδασε σωφρονιστική πολιτική και θα συμβουλεύει τον Κουβελάκη;»! Στο WHO'S WHO δημοσιογράφων (Έκδοση Interpress 1991-92) δεν αναφέρεται τίποτε για σωφρονιστική εμπειρία. Μόνο ότι είναι πτυχιούχος Νομικής Σχ. Παν. Αθήνας, ότι ξέρει αγγλικά, γαλλικά, ότι είναι πολιτική αρθρογράφος εφ. *Τα Νέα*, καθηγήτρια στο «Κολλέγιο Δημοσιογραφικών Σπουδών» και μέλος ΕΣΗΕΑ και του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Διερωτήθηκα και της το 'γραψα «αν χτυπάει κάρτα στο υπουργείο». Εκείνη όμως με «έγραψε»...

Το ερώτημα τώρα είναι αν διατηρεί το καπελάκι της «σωφρονιστικής» συμβούλου. Δεν θα εκπλαγώ αν το συγκρότημα (ο αμαρτωλός ΔΟΛ) πήρε τη θέση του γραφείου Τύπου με, λόγου χάρη, άλλο/άλλη δημοσιογράφο, όπως φερ' ειπείν την κ. Τζ. Κοντράρου. Θα 'χει μεγάλη πλάκα. Οψόμεθα.

Με πολλή τιμή

Νικ. Χ. Κασνακίδης

Χαλάνδρι

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας είναι το πολυτιμότερο
και φθηνότερο δώρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ. Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Massimo Peri

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Επιμέλεια: Σ. Ν. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

ΣΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ MASSIMO PERI υπάρχει ένας γόνιμος συνδυασμός θεωρητικού προβληματισμού και συγκεκριμένων εφαρμογών. Η χρησιμότητα των δοκιμίων αυτών είναι μεγάλη, γιατί στις σελίδες τους περιέχονται συζητήσεις των θεωριών της Cohn, του Genette, του Baxtin, και αναλύσεις κειμένων του Βιζυηνού, του Παπαδιαμάντη, του Θεοτόκη, του Καρκαβίτσα, κ.ά.

Τ.Θ. 1527, 71 110 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΗΛ.081-210035, FAX 210090

Καθ' οδόν προς τον μετα-άνθρωπο

Η ΝΑΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ante portas, φιλοδοξεί να αυξήσει κατά πολύ τη μέση διάρκεια της ανθρώπινης ζωής και να δώσει γένεση σε μια αντιμετώπιση της πραγματικότητας που διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη μέχρι σήμερα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο κόσμος που εμφανίζεται μετά τη νέα καμπή του ανθρώπινου πολιτισμού, θα είναι ο πλέον υποσχόμενος, αλλά και ο τρομακτικότερος όλων.

Ο χώρος της υψηλής τεχνολογίας κοχλάζει αδιάκοπα τα τελευταία χρόνια. Ίσως η συναρπαστικότερη, αλλά και η πλέον ανεξέλεγκτη αλλαγή που συντελείται σήμερα στο χώρο της τεχνολογίας, είναι τα *νανοσυστήματα*. Τα nanocyborgs (κυβερνητικοί οργανισμοί νανοκλίμακας) έχουν ήδη αρχίσει να τυγχάνουν ευρύτατης προσοχής.

Οι εξελίξεις τις δυο τελευταίες δεκαετίες στη *μικροηλεκτρονική* και τις *μικροκατασκευές*, θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι χρησίμευσαν απλώς ως αφορμή, που με λογική τους προέκταση τη *νανοηλεκτρονική* και τις *νανοκατασκευές* θα βοηθούσαν να ξετυλιχτεί το ατέρμον κουβάρι της *μεταανθρωπικής* εξέλιξης. Η συνέχεια της μέχρι σήμερα σιδηροτροχιάς της ανθρώπινης ιστορίας που βασίστηκε εν πολλοίς στο τρωτό και ευάλωτο του είδους μας (και συνεπώς στη δύναμη που αντλήθηκε για να παρακάμψει τα προβλήματα), βρίσκεται ήδη προς νέα κατεύθυνση, εκείνη που αναγγέλλει την αυγή ενός είδους σημαντικά ξένου προς αυτό που έχουμε όλοι σήμερα στο μυαλό μας. Με κίνδυνο να γίνω δραματικός, ούτε η πλέον προχωρημένη επιστημονική φαντασία δεν προέβλεψε, στο βάθος του, αυτό που θα προέλθει από τον σημερινό άνθρωπο.

Με τα *μικροκυκλώματα* και τη *μικροηλεκτρονική*, ήταν από παλιά γνωστό ότι είναι αδύνατο να υπερβούμε προς τα κάτω ένα όριο μεγέθους. Με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να εγκλείσουμε περισσότερους από λίγα εκατομμύρια μικροεπεξεργαστές σε ένα ηλεκτρονικό τσιπ επιφάνειας πέντε τετραγωνικών χιλιοστών. Το όριο αυτό προ-

Πολλοί μιλούν για τον ανίκητο άνθρωπο που θα ξεπεράσει κάθε μορφή ασθένειας, ικανός να ζει εκατοντάδες χρόνια!

έρχεται από κάποιον βασικό κβαντομηχανικό περιορισμό, και γέμιζε με θλίψη τους επιστήμονες και τεχνικούς, ακόμη και την εποχή που απείχαν κατά πολύ από τη δυνατότητα αυτή. Κάποια στιγμή, την περασμένη δεκαετία, όλοι ξαφνιαστήκαν, όταν ανακοινώθηκε η δημιουργία ενός ατομικού διακόπτη. Δηλαδή, συστήματος ενός ή λίγων μόλις ατόμων, που θα κάνει την ίδια δουλειά με ένα μικροδιακόπτη πολλών τάξεων μεγέθους πιο μεγάλου. Η ιδέα των νανοσυστημάτων άρχισε να σχηματοποιείται με την κατασκευή ηλεκτρονικών και μηχανικών συστημάτων συγκρίσιμων σε μέγεθος με τα μικροσκοπικά εξαρτήματα των ανθρώπινων κυττάρων.

Η αναγκαιότητα προέκυψε από τις ιατρικές εφαρμογές συστημάτων που θα νικούσαν ανίατες μέχρι σήμερα ασθένειες. Σύνθετων συστημάτων δηλαδή, που με μέγεθος συγκρίσιμο με αυτό των κυττάρων, θα συνεργάζονται απευθείας με αυτά, καταπολεμώντας νοσογόνους παράγοντες (ιούς, θρόμβους, αποφράξεις αρτηριών κ.ά.) ή και αυτό το γήρας ακόμη. «Έξυπνες» συσκευές που θα γνωρίζουν πότε θα αναλάβουν δράση εναντίον κάποιου χημικού ερεθίσματος, ή και καταστρέφοντας ακόμη κάποια ελαττωματική ομάδα κυττάρων (όγκων) που αναπαράγεται ταχύτατα έχουν σχεδιαστεί και περιμένουν απλώς να κατασκευαστούν. Φυσικά, όριο στην αλυσίδα αυτή είναι δύσκολο να διαβλέψουμε, και ήδη πολλοί μιλούν για τον «ανίκητο» άνθρωπο που θα ξεπεράσει κάθε μορφή ασθένειας, ικανός πλέον να ζει εκατοντάδες χρόνια!

Για όσους πρόλαβαν και ανατρίχιασαν, σας παραπέμπω στους ηλεκτρονικούς βηματοδότες και άλλες ήδη υπάρχουσες και

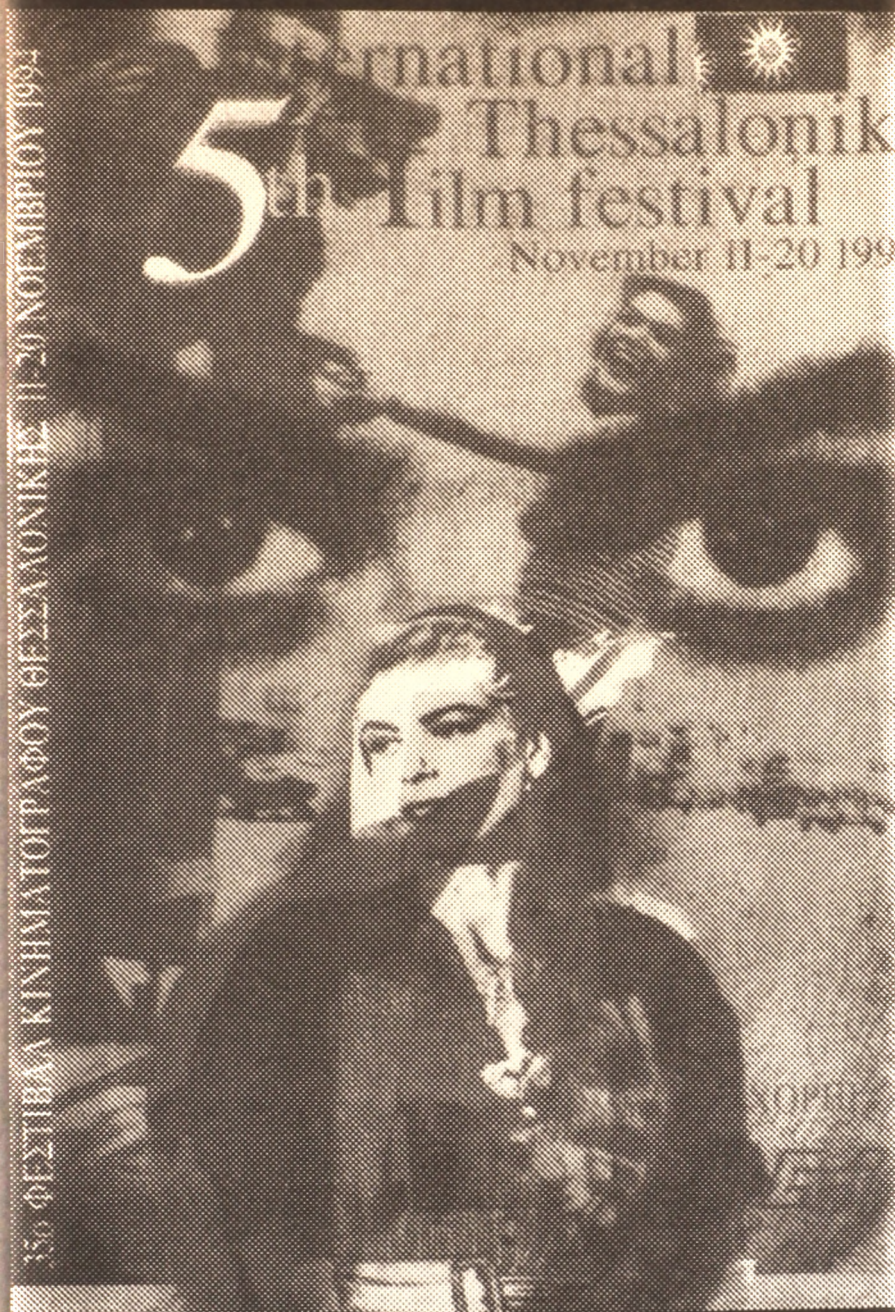
γενικά αποδεκτές προσθετικές συσκευές που, αν και δεν ανήκουν στην κατηγορία των νανοεξαρτημάτων, βασίζονται στη ίδια ιδέα της εμφύτευσης κάποιου ξένου εξαρτήματος για να εξουδετερώσει μια βιολογική ατέλεια. Σήμερα, ήδη υπάρχουν έτοιμα μικροσκοπικά συστήματα κινητήρων, βαλβίδων, αντλιών, αισθητήρων, ενισχυτών, στο άμεσο μέλλον αναμένονται άλλα, ακόμα πιο εντυπωσιακότερα. Εμφυτεύματα στο κοχλία επιτρέπουν σε ανθρώπους με προβλήματα ακοής να ακούν για πρώτη φορά. Αισθητήρες αερίων που παρεμβάλλονται στους ιστούς, μετρούν την πραγματική πίεση της κυκλοφορίας στους τένοντες. Η ιδέα του βιονικού ανθρώπου αρχίζει και ζει στ' αλήθεια για πρώτη φορά.

Ορισμένοι αποκαλούν τη νέα κατάσταση ή το είδος, *post-human*, άλλοι *trans-human*. Πολλοί διείδαν μια απειλή που άρχισε να διαφαίνεται πολύ πριν η τεχνολογία απεκτήσει τα μέσα, και στιγμάτισαν τις εκτροπές που πιθανόν συνεπάγονται, χρησιμοποιώντας τη λογοτεχνία και την τέχνη. Ήδη όμως δημιουργήθηκαν οι πρώτες κοινότητες και ομάδες, με πιο γνωστή εκείνη των *Εξτροπικών* (Extropians), που σχεδόν διαφημίζονται από αρκετά έντυπα του χώρου. Τα δίκτυα αποτελούν πλέον το ταχύτερο και αποτελεσματικότερο μέσο διάδοσης των ιδεών, όπως αυτή που αποβλέπει σε μια νέα κίνηση αμφισβητώντας κάθε άνωθεν επιβαλλόμενη τάξη, αλλά και κάθε βιολογική αδυναμία του είδους μας! Οι ζητήσεις θα είναι φυσικά πολλές και θα κρατήσουν δεκαετίες. Όμως, πριν απ' ότιδήποτε άλλο, πρέπει να γνωρίζουμε τι είναι αυτό που θα έρθει και τι (περίπου) μορφή θα έχει.

Μερικοί από τους γνωστότερους φορείς της νανοτεχνολογίας: Xerox Parc (ΗΠΑ, ιατρικές ηλεκτρονικές εφαρμογές), Duke (ΗΠΑ, μικρορομπότ), Centre d'Elaboration des Materiaux et d'Etudes Structurales (Γαλλία, μικροεξαρτήματα), Πανεπιστήμιο Trondheim (Νορβηγία, ιατρικές εφαρμογές).

Επισημαίνουμε

Η αλλαγή θεσμικού πλαισίου στις «δημοσιοϋπαλληλικούς» χαρακτήρα κρατικές θεατρικές σκηνές (Εθνικό Θέατρο και Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος) ήταν επιβεβλημένη. Σαφώς, η τέχνη δεν προάγεται από καλλιτέχνες με νοοτροπία μεροκαματιάρη. Από την άλλη πλευρά, όμως, η εσπευσμένη αλλαγή του θεσμικού πλαισίου, που προώθησε στη Βουλή ο υπουργός Πολιτισμού, έχει ένα βασικό μειονέκτημα: έγινε χωρίς τη στοιχειώδη προειδοποίηση, ενώ το μέλλον των υπό νέο καθεστώς θεατρικών οργανισμών καθίσταται αβέβαιο. Ευχόμαστε η ξαφνική μεταρρύθμιση που προωθεί ο κύριος υπουργός να ήταν μόνο από διάθεση να προλάβει την αποτελμάτωση κι όχι υπαγορευμένη από ιδιωτικές βλέψεις παραγόντων που, εσχάτως, όλο και περισσότερο επενδύουν το ίματζ τους στον πολιτισμό και μην αναρωτηθεί κανείς γιατί είμαστε καχύποπτοι για την αγνότητα των προθέσεων του...

44 35ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΝΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ; ΚΑΝΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ;

Ποιο μήνυμα και ποιο γράμμα να στείλουν οι έλληνες κινηματογραφιστές, όταν οι κινηματογραφικοί θεσμοί είναι αγκυλωμένοι στην πεπατημένη της γραφειοκρατικής διεκπεραίωσης; Κι όμως. Κάποιοι κινηματογραφιστές έστειλαν και μηνύματα και γράμματα.

Για το τελευταίο φεστιβάλ κινηματογράφου γράφουν οι κριτικοί του Αντί Ηλίας Κανέλλης και Δημήτρης Χαρίτος.

50 ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ

«Το τέμπλο» που εκθέτει ο ζωγράφος Κυριάκος Κατζουράκης γίνεται το έναυσμα για μια ενδιαφέρουσα συνομιλία μαζί του. Όχι μόνο για τη ζωγραφική του αλλά για την τέχνη και τον κοινωνικό της ρόλο.

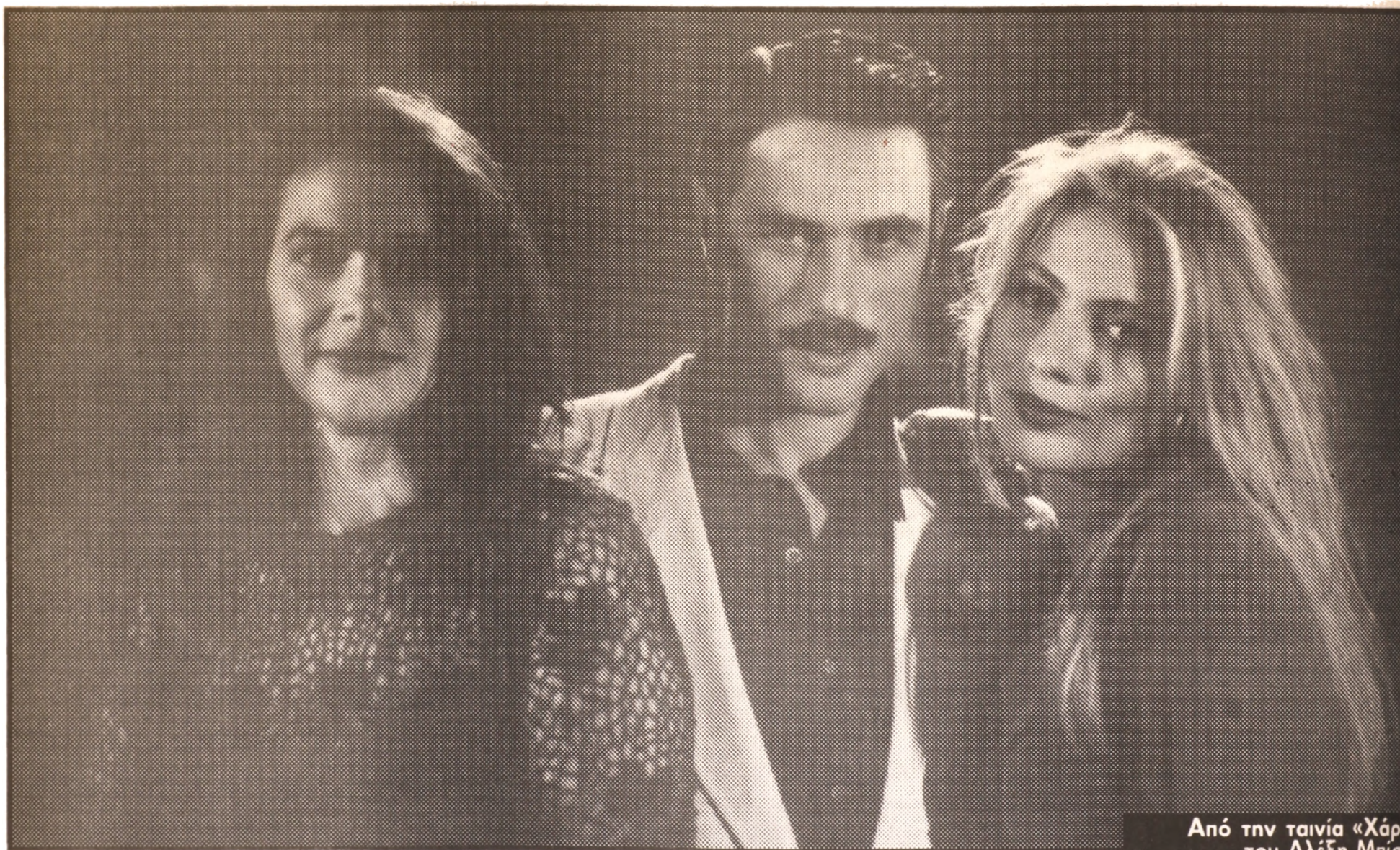
56 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΙΚΗ

Αντίθετα με ό,τι ως τώρα πιστευόταν, η Αρχαία Ελίκη, χαμένη κάπου στην Αχαΐα, δεν βρίσκεται στη στεριά αλλά στη θάλασσα. Ο Ν. Φαράκλας αναλύει τα νέα συμπεράσματα των αρχαιολόγων.

του Ηλία Κανέλλη

Κανένα μήνυμα; Κανένα γράμμα;

«Κανένα μήνυμα; Κανένα γράμμα;», ρωτούσε ο έγκλειστος ήρωας της ταινίας του Τάκη Σπυριδάκη «Ο κήπος του Θεού» συγκρατούμενό του. «Διαβολόκαιρος, ψηλέ μου πάστορα, διαβολόκαιρος», ήταν η απάντηση. Οι ατάκες ήταν θεατρικό δάνειο, ταιριάζουν ωστόσο γάντι στον ελληνικό κινηματογράφο, που το σύνολο σχεδόν της φετινής του σοδειάς παρακολουθήσαμε στο 35ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, την εβδομάδα που πέρασε.

Από την ταινία «Χάρη» του Αλέξη Μπίση

Οι φετινές ελληνικές ταινίες, σε γενικές γραμμές, αναπαρήγαγαν τα χρόνια προβλήματα της κινηματογραφίας μας. Ματιές εγκλωβισμένες στην ιδεοληπτική «αισθητική» τους, αδυναμία διάκρισης των βαθύτερων κινήτρων τους, ναρκισσισμός, κατασκευαστικές αρρυθμίες, υποταγή και βύθισμα

σε αδιέξοδα της ελληνικής κοινωνίας στα οποία επενδύεται άλλοτε μια έχθρα θαρρείς προς την πραγματικότητα κι άλλοτε πάλι μια αδυναμία κατανόησής της. Φυσικά, υπήρξαν και οι εξαιρέσεις.

Τον περιορισμένο χώρο που διαθέτουμε δεν θα τον αφιερώσουμε, φυσικά, σε γκρίνια.

Περισσότερο μας ενδιαφέρει να επισημάνουμε ορισμένους κοινούς τόπους που αναπαρήγαγαν και φέτος κάποιες ταινίες αλλά και να εντοπίσουμε τις αρετές τους, όπου υπήρξαν. Το υλικό μας, συνεπώς., δεν μπορεί παρά να είναι κάποια από τα φιλμ που προβλήθηκαν:

• Ο ΚΗΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ του

Τάκη Σπυριδάκη. Ο σκηνοθέτης καταφέρνει να κινηματογραφήσει ένα ζοφερό και βάλлон κλειστού χώρου, να νήσει επιδέξια πολλούς χαρακτήρες και, κυρίως, να γίνει κατατοπιστικός προσεγγίζοντας με συνεχή αμερικανικά πλάνα τα θέματά του. Το βλημα αρχίζει όταν το

Η Υβόννη Μαλτέζου και ο Δημ. Καταλειφός στον «Ιαγούαρο» της Κατ. Ευαγγελάκου.

πιγαίνει στη μουβιόλα. Ό,τι ήταν δυνατό, εδώ αποδυναμώ-
νεται. Η κατάχρηση του πα-
ράλλου μοντάζ και η αδυνα-
μία επιλογής «στακάτων» αφη-
γηματικών λύσεων, τελικά,
αφήνει έρμαιο το υλικό, ανοι-
χτό σε ερμηνείες και σε πολλά
καφωρετικά φινάλε που ενσω-
ματώνονται στην αφηγηματική
απλοχρεια. Οικονομία, παιδιά...
ΙΑΓΟΥΑΡΟΣ της **Κατερίνας**
Ευαγγελάκου. Σε μια ταινία
αυτής, κλειστού χώρου ως επί
το πλείστον, όπου δεσπόζουν
αρθροποιό και οι συγκρούσεις
αυτές, η σκηνοθέτις τα κατα-
φέρνει μόνο ως προς τη μία
πλευρά. Αναπλάθει τέλεια τον
κόσμο των ηρωίδων (**Υβόννη**
Μαλτέζου, **Νινή Βοσνιάκου**)
και του ήρωά της (**Δημήτρη**
Καταλειφός), κινεί επιδέξια
τα πρόσωπα διαγράφοντας
από τους χαρακτήρες, όταν
έρχεται η ώρα της σύ-
γκρουσης μένουν μετέωροι με
αποτέλεσμα να μην αιτιολογεί-
ται στη ροή της αφήγησης η λύ-
ση του δράματος. Παρά το άνι-
στο της προσπάθειας, ωστόσο,
το **Ιαγούαρο** που διαφαίνεται είναι
ο κατακτημένο ύφος και η κι-
νηματογραφική δεινότητα -δι-
δόντων ευκαταφρόνητες αρετές.
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ του **Πάνου**
Καρκανεβάτου. Αν το πρόβλη-
μα του ελληνικού κινηματο-
γράφου ήταν η οργάνωση των
ακτών του, η πρώτη μεγάλου

μήκους ταινία του Καρκανεβά-
του θα ήταν η πιο άρτια. Το δυ-
στύχημα είναι ότι το θέμα της
οργανωμένης αφήγησης το εί-
χε λύσει το ελληνικό σινεμά
ήδη από τη δεκαετία του '50.
Συνεπώς, όταν μιλάμε σήμερα
για οργάνωση δεν κομίζουμε
γλαύκαν... Από κει και πέρα,
ωστόσο, η ταινία εγείρει ένα
βασικό ζήτημα. Με τη φόρμα
του υπαρξιακού δράματος (όχι
όπως την ανέπτυξε π.χ. ο Αντο-
νιόνι αλλά κυρίως όπως την
παγίωσε -και την αφυδάτωσε-
ο Αγγελόπουλος), ένας νεαρός
αστυφύλακας (**Άρης Λεμπεσό-
πουλος**) διασχίζει την Ελλάδα.
Και τι βλέπει; Μια χώρα ερει-
πίων. Μόνο που πρόκειται για
πολύ ωραία ερείπια! Άψογα
δουλεμένα, επιτηδευμένα κα-
δραρισμένα, τέλεια πατιναρι-
σμένα... Η Ελλάδα του Καρκα-
νεβάτου κηδεύεται, τη συνο-
δεύει γλυκερή, «καραινδρί-
ζουσας» μουσικής του **Νίκου**
Κυπουργού σε μεγάλες δό-
σεις, με ίχνη αισθητικής της γε-
νιάς του '30 και με παρευρι-
σκόμενες στην τελετή σκιές αν-
θρώπων (αντί για ζωντανούς
χαρακτήρες). Ποιος είναι αυ-
τός που νιώθει ιηδονή στις κη-
δείες;
• **ΤΕΛΟΣ ΕΠΟΧΗΣ** του
Αντώνη Κόκκινου. Άλλη μια
απόπειρα να αναπλάσθει μια
περασμένη εποχή - και μάλι-
στα πολύ κοντινή μας - μεσο-

σης της δικτατορίας. Ενδιαφέ-
ρουσα η ανάπλαση (η ασπρό-
μαυρη φωτογραφία του **Σταύ-
ρου Χασάπη** ιδιαίτερα δουλε-
μένη), ωστόσο οι χαρακτήρες
που μας οδηγούν δεν αποκτούν
βάρος και υπόσταση δραμα-
τουργική, απλώς σκιαγραφού-
νται, με αποτέλεσμα τη γραμ-
μική διεκπεραίωση ενός πολύ-
σημου και πολυπλόκαμου αφη-
γηματικού ιστού. Η μουσική
της εποχής μπορεί να είναι
στοιχείο που προσδίδει τη διά-
σταση σοβαρής «Γρανίτας από
λεμόνι», κάθε ταινία όμως
οφείλει να στηρίζεται σε ένα
πλέγμα αλληλοτροφοδοτούμε-
νων στοιχείων για να αποκτή-
σει ταυτότητα και ειδικό βά-
ρος.

• **ANTIO BEPOΛINO** του
Δημήτρη Αθανίτη. Ποιος εί-
ναι αυτός ο φανατικός «σινε-
φίλ» που καταφέρνει να μπο-
λιάσει τις κινηματογραφικές
μνήμες του με την επιθυμία του
να κάνει σινεμά επιτυχάνο-
ντας ένα μικρό, ιδιαίτερα χα-
μηλού κόστους ασπρόμαυρο
φيلم, στο οποίο, αν μη τι άλλο,
τα πρόσωπα ζουν, αισθάνο-
νται, ονειρεύονται; Σ' αυτό το
φيلم υπάρχουν και πραγματι-
κοί άνθρωποι με αγωνίες,
ιδιορρυθμίες και αισθήματα,
και καδραρίσματα «ψαγμένα»
και ο χρόνος στιγμές στιγμές
χρησιμοποιείται με οικονομία
και οι κινηματογραφικοί ρυθ-
μοί λειτουργούν. Ποιο Κέντρο
Κινηματογράφου μπορεί να
αγκαλιάσει και να στηρίξει αυ-
τό το ταλέντο, αυτή την ευαι-
σθησία κι αυτή τη διεισδυτικό-
τητα;

• **ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ, Ο**
ΦΤΩΧΟΣ ΚΥΝΗΓΟΣ ΤΟΥ
ΝΟΤΟΥ του **Σταύρου Καπλα-
νίδη**. Επιτέλους, κι ένα ντοκυ-
μανταίρ που δεν ήταν «επιμορ-
φωτικό». Ένα ντοκυμανταίρ
που επιχειρεί να αναπλάσει τη
ζωή αλλά κυρίως το έργο του
Τορνέ, μιας ιδιαίτερης προσω-
πικότητας του ελληνικού κινη-
ματογράφου μόνο με τις εικο-

νες που εκείνος είχε γυρίσει,
με τις απόψεις του εκφρασμέ-
νες λιτά και στέρεα στον off
λόγο και με τις καταθέσεις
μνήμης κάποιων συνεργατών
του. Ο χρόνος τρέχει σε ευθεία
γραμμή κι η ταινία ξεδιπλώνε-
ται σαν φιξιόν, με πρωταγωνι-
στική την παρουσία ενός δρώ-
ντος προσώπου που και σήμε-
ρα οι αγωνίες του συνεχίζουν
να βρίσκονται στην επικαιρό-
τητα. Καμιά απόπειρα για
αποφάνσεις και για οριστική
«τακτοποίηση» του εκλιπόντος
και μια διακριτική και αθέατη
σκηνοθετική ματιά δείχνουν το
δρόμο για το πώς θα μπορού-
σαν τα ντοκυμανταίρ να ξεφύ-
γουν από την αρπάγη της τυπο-
ποίησης, που τους επιβάλλει η
τηλεοπτική κατά κύριο λόγο
κατανάλωσή τους. Τι κρίμα
που η κριτική επιτροπή του φε-
στιβάλ δεν έλαβε το μήνυμα...

Πρωτοεμφανιζόμενοι με με-
γάλου μήκους και οι έξι κινη-
ματογραφιστές για τους οποί-
ους βρίσκει κανείς κάτι να πει
(συν η ταινία του **Αλέξη Μπί-
στικα**, που αναλύουμε ξεχωρι-
στά). Δεν είναι κι άσχημα, αν
σκεφτεί κανείς τη συνθήκη με
την οποία γίνεται ο κινηματο-
γράφος στη χώρα μας αλλά και
το γεγονός ότι, έστω και χωρίς
αριστουργήματα κάποια σκιά
ανησυχίας αναδύεται ανάμε-
σα στους νέους ανθρώπους. Αν
θέλουμε να υπάρξει ζωντανή
κινηματογραφική σκηνή στον
τόπο μας, οφείλουμε όσοι περι-
τα κινηματογραφικά τυρβά-
ζουμε να κάνουμε τις επιλογές
μας. Κανείς δεν είναι αθώος,
όλοι είμαστε μέρος της χρόνια
τώρα διαπιστούμενης κρίσης.

Αυτή την ελευθερία το κοινό
του φεστιβάλ δεν είναι πάντα
έτοιμο να την δεχτεί. Εγκλωβι-
σμένο σε σχηματοποιήσεις,
αντιμετωπίζει φοβισμένο την
πραγματικότητα, μια πραγμα-
τικότητα που μπορεί να φαντά-
ζει περιφρονητέα και «φτηνή»,
ωστόσο είναι ζωντανή και άξια
προσοχής.

Πώς κατακτήθηκε η μορφή χωρίς το περιεχόμενο

του Δημήτρη Χαρίτου

ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΜΕΡΕΣ που η ελληνική κυβέρνηση θαλασσοδερνε για το αν και πώς θα ασκούσε το κυρίαρχο δικαίωμα της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα δώδεκα ναυτικά μίλια, τις ίδιες μέρες πάλευε, για πολλοστή φορά, και ο ελληνικός κινηματογράφος, εκεί ψηλά στη Θεσσαλονίκη, να περάσει κι αυτός από τα φτωχά έξι μίλια στα διεθνή δώδεκα. Ατυχώς, μάταια. Κάτι ελάχιστες, μεμονωμένες απόπειρες, παρέμειναν τέτοιες: μεμονωμένες. Η συνολική εικόνα (όπως –αναιδέστατα– μας τα΄ ψαλε και η FIPRESCI, και μάλιστα με τη συμμετοχή και Έλληνα –άξιος ο μισθός του– κριτικού στη σύνθεση της Επιτροπής της!) παραμένει στο γνωστό χαμηλό προφίλ της του οποίου το θεματικό και το καλλιτεχνικό διάνυσμα καλύπτει –δυνάμει– όλες τις προθέσεις κι όλες τις απόπειρες, από το «περισπούδαστο» και το «σπουδαιοφανές» μέχρι το εξοργιστικά αφελές. Ακόμα και στις πιο επιτυχημένες, σ' αυτές που κρίθηκαν ως πιο ολοκληρωμένες, ήταν η μορφή που επιβαλλόταν. Ήταν η τεχνική και οι τρόποι της εικόνας που «ξεγελούσαν». Μια επάρκεια εξωτερική και εξωστρεφής που κάποιες φορές άγγιζε το άρτιο. Θα έλεγε κανείς ότι είχαμε να κάνουμε με πολυτελή και προσεγμένη συσκευασία που περιείχε το κενό ή το υβρίδιο περιεχομένου. Τέτοιες ήταν π.χ. οι περιπτώσεις των ταινιών του **Γιάννη Τυπάλδου** *Terra incognita*, της **Λάγιας Γιούργου** *Το σπίτι στην εξοχή*, του **Τάκη Σπυριδάκη** *Ο κήπος του Θεού* ή

Σκηνή από το «Τέλος εποχής» του Αντώνη Κόκκου

του **Θόδωρου Μαραγκού** *Ο δραπετής του φεγγαριού*.

Αφού μας τελείωσαν –στα όρη, στα βουνά!– ο πολιτικός και ο σημειολογικός κινηματογράφος με φετινή εξαίρεση τον (Αν)Ύποπτο πολίτη του **Στ. Παυλίδη** με τον αμήχανα περιφερόμενο πρώην **Πιέρ Κλεμεντί** μας νεκραναστήθηκε δριμύτερος ο εκ του πονηρού ερωτολογικός μέσα σε κοσμοπολιτικό, ή βουκολικό, ή παραμυθοδραματικό περιβάλλον. Μιας, σου λέει, και το γυαλί γδύνει και πουλάει, γιατί όχι και ο «καλλιτεχνικός» κινηματογράφος; Έτσι κι αλλιώς, η αλήθεια πρέπει να λέγεται... γυμνή! Ναι, αλλά σε τι θα ήταν π.χ. Θόδωρε Μαραγκέ χειρότερη η ταινία σου αν δεν τσιτσιδίαζες την κα **Γκερέκου**; Ή, τι πρόσθεσε στην παρουσία ενός

Ολέγκ Γιανκόφσκι όλη εκείνη η πασαρέλα από γδυτές γυναίκες στην ταινία του **Γ. Τυπάλδου**; Ή, δηλαδή, πιστεύει το συμπαθέστατο ζευγάρι **Πάσσαρη-Σαββάτη** ότι «έσωσε» την ταινία του γδύνοντας –έτσι και όπως– την πρωταγωνίστρια της *Γυναίκας που επιστρέφει*; Όχι, δηλαδή, ότι απέτυχαν αυτές οι ταινίες –στο μετρό που απέτυχαν– επειδή επιβαρύνθηκαν με τέτοιου είδους «τολμηρές» φιλοριτούρες. Άλλωστε, ποιον να σοκάρει πλέον τι; «Υπήκοοι» της τηλεοπτικής συμπεριφοράς καταντήσαμε όλοι μας, θεατές και δημιουργοί. Είναι, όπως αποδείχεται, αφάνταστα πιο εύκολο να γδύνεις τελείως την ηρωίδα, παρά να «αντύνεις» επαρκώς δραματουργικά την ταινία σου. Μοναξιά, θανατερή μοναξιά που τελικά γίνεται

αφόρητη πλήξη.

Αν –όπως και συμβαίνει– η ελληνική πραγματικότητα (κοινωνική, πολιτική, πολιτική) «ψάχνεται» μέσα σε αδιάκοπη και τρελή, καλσκοπική απροσδιοριστία, ο ελληνικός κινηματογράφος να μην αποτελεί πιστό κοίτη; Μήπως σωστά δεν λένε: «Όλα τα΄ χε η Μαρία» μόν' ο φερετζές της έλειπε.

ΘΕΣΜΙΚΗ ΘΕΡΜΟΚΟΙΤΙΔΑ

Είναι, σίγουρα, εύκολο να αναλωθεί κανείς σε μια τρελή μεμψίμοιρη, στο διηνεκές τική διυλίζοντας τον κώνο μεγεθύνοντάς τον σε ελέφαντ. Είναι, όμως, άδικο γιατί παραβλέπονται όλα εκείνα που προηγούνται ή που προηγούνται για την ανάπτυξη

εθνικής κινηματογραφίας, δηλαδή η θεσμική θερμοκοιτίδα που θα εκκολάπτει με φροντίδα και επάρκεια κινηματογραφικούς δημιουργούς και τις ταινίες τους. Όσο θα συνεχίζεται το ίδιο σημείο μηδέν της τυχαίοτητας, τα αποτελέσματα θα παραμένουν τα ίδια: η ελπίδα των απροσδόκητων ελλάμψεων στο σκοτάδι. Χωρίς γερή κινηματογραφική παιδεία (και όχι μόνο «κινηματογραφική» αφού η εκμάθηση της εικονολογίας δεν συνιστά από μόνη της κανενός είδους παιδεία). Χωρίς επαναπροσδιορισμό της θεσμικής συγκρότησης και του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου (έχει, άραγε, ποτέ υπουργός του Υπ. Πολ. παρακολουθήσει τις εργασίες της Γ.Σ. του και «εκλέγεται» η πλειοψηφία τυ Δ.Σ. του ΕΚΚ;). Χωρίς την οικονομική χειραφέτηση του ΕΚΚ από τη «μεγαλοψυχία» του εκάστοτε υπουργού Πολιτισμού, οι οποίοι κατά κα-

Από τον «Κήπο του Θεού» του Τάκη Σπυριδάκη.

νόνα (εντούτοις, σπάζω το κεφάλι μου να θυμηθώ την εξαίρεση) γνωρίζουν τόσο από κινηματογράφο όσο και ο υπογράφουν από κινεζική ποίηση της Τρίτης Χιλιετηρίδας π.Χ., εγγράφοντας στο δημόσιο λογιστικό πάγιο κοντύλι για τον κινηματογράφο. Χωρίς τον, εδώ και τώρα, πειθαναγκασμό των

«μεγαλοκαναλιών» στη συμμόρφωση προς το νόμο για την καταβολή του περιλάλητου «1,5%». Και βέβαια, επειδή, ένας Παπαχατζής δεν φέρνει την κινηματογραφική άνοιξη, καλά θα κάνουν οι πάντες, φορείς και κρατικοδίαιτοι αρμόδιοι, να ψάξουν να βρουν σε τι συνίσταται αυτή η επιτυχημένη

περίπτωση. Όχι, φυσικά, με τις σαχλαμαρίτσες τύπου ΕΑΒΕ.

Τελικά, αν κάτι λειτουργεί σωστά στην κινηματογραφική μας υπόθεση αυτό είναι (μέσα στα όποια λάθη του και τις υπερβολές του) το Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Παραμένει εντυπωσιακό, ενθουσιώδες και από χρόνο σε χρόνο αυξάνει τις δραστηριότητές του αλλά και τις φιλοδοξίες του, μ' όλο που οι δυνατότητές του δεν συνεπικουρούν πάντοτε στον ίδιο βαθμό, κάτι που φάνηκε από την πρώτη χρονιά της διεθνοποίησης. Οι περίπου π.χ. εκατόν σαράντα, μεγάλου και μικρού μήκους, ταινίες είναι ένα «δύσπεπτο» σε όγκο υλικό που δεν μπορεί να απορροφηθεί από έναν προσδοκώμενο, λογικό αριθμό θεατών και, κατά συνέπεια, όχι μόνο χαράμιζεται αλλά και οικονομικά θα πρέπει να επιβαρύνει το Φεστιβάλ. Και ο πλέον ανθεκτικός θεατής και με, υποθετικά, όλο το χρόνο δικό του δεν θα μπορούσε να πα-

Η ελευθερία στη φόρμα...

ΤΟ ΧΑΡΑΜΑ του Αλέξη Μπίστικας

ΤΑ ΛΑΪΚΑ μελοδράματα στοίχειωσαν τον ελληνικό κινηματογράφο και, εκεί που τα είχαμε απωθήσει και σχεδόν ξεχάσει, ξαναστοιχειώνουν σήμερα τις πληκτικές μέρες της ελληνικής ιδιωτικής τηλεόρασης. Το στοίχημα, συνεπώς, που βάζει με τον εαυτό του ο **Αλέξης Μπίστικας**, της αναβίωσης του φτηνού μελοδράματος (μην φαντάζεστε τον Ντάγκλας Σερκ), κρύβει πολύ ρίσκο, αποδεικνύεται ωστόσο ιδιαίτερα γόνιμο.

Ο σκηνοθέτης δεν ξεφεύγει –δεν θέλει να ξεφύγει– από την πεπατημένη των κλισέ. Ακολουθεί βήμα το βήμα τη φόρμα του μελό και δεν μπαίνει καν στον κόπο να το σχολιάσει. Γι' αυτόν, το μελόδραμα δεν έχει αλλάξει. Εκείνο που έχει αλλάξει είναι η εποχή. Όλο κι όλο το εύρημά του, λοιπόν, είναι η προσπάθειά του να αποδώσει με την παλιά φόρμα ένα κομμάτι της σύγχρονης εποχής, της ζωντανής (αλλά περιφρονημένης ως ευτελούς και «λαϊκής») πραγματικότητας των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων και του κοινού των σκυλάδικων.

Από κει και πέρα αρχίζει το κέντημα. Λεπτές πινελιές που ορίζουν ακριβέστατα το πλαίσιο, μεθοδικό «χτίσιμο» των χαρακτήρων με «ξεσηκωμένες» τις συμπεριφορές τους από πρόσωπα

που κατακλύζουν την πραγματικότητα (ιδιαίτερα δουλεμένος ο ρόλος του λαϊκού τραγουδιστή, που τον έπαιξε ο **Σταύρος Ζαλμάς**) και, απολύτως εναρμονισμένη προς τις επιδιώξεις του φιλμ, η δοσολογία σε κιτς, λαϊκή υποκουλτούρα και μικροαστική συμπεριφορά. Φυσικά, βασικός είναι ο ρόλος της μουσικής, στο σύνολό της λαϊκών τραγουδιών, που δεν σχολιάζουν τη δράση αλλά παίζουν. Και εξίσου σημαντικός ο ρόλος της λαϊκής τραγουδίστριας **Κατερίνας Κούκα**, που παίζει ανεπιτήδευτα τον εαυτό της.

Αλλά το σημαντικότερο σ' αυτό το φιλμ είναι πως τίποτα δεν παρωδείται, τίποτα δεν εξευτελίζεται. Με εξαίρεση κάποιες απόπειρες αυτοαναφορικές, αυτοσαρκασμού, που αφορούν τον σκηνοθέτη (και μόνο στο επίπεδο που κανείς τον γνωρίζει), σε όλη την υπόλοιπη διάρκεια η σκηνοθετική ματιά είναι διεισδυτική ματιά γεμάτη σεβασμό για τον κόσμο που σκοπεύει. Αν ο θεατής εκλαμβάνει κάποιες σκηνές ως σαρκαστικές ή παρωδικές, αυτό έχει να κάνει μόνο με το δικό του πολιτιστικό επίπεδο: π.χ., η δημοσιογράφος που υποβάλλει ερωτήσεις στον τραγουδιστή για το κοινό στο οποίο πραγματικά θα απευθυνόταν φαντάζει φυσική, για ένα κοινό διανοουμένων όμως μοιάζει γκροτέσκα. Τέτοια ελευθερία επιτρέπει αυτό το φιλμ.

Ηλίας Κανέλλης

ρακολουθήσει πάνω από 40-45 ταινίες στη διάρκεια της φετινής διοργάνωσης. Προς τι, τότε, η αριθμητική υπερβολή και η πληθωρική ποικιλία; Έχουν άραγε νόημα οι πειρασμοί απομμήσεων όταν αυτοί επιχειρούνται στα δικά μας, εγχώρια μεγέθη;

Εκεί όμως που «χτύπησε» (και) φέτος η οργανωτική κακοδαιμονία ήταν στους άθλους μιας συνθλιπτικά συντεχνιάζουσας Προκριματικής Επιτροπής, η οποία μετέτρεψε το σύνολο (πλην μιας!) της φετινής ελληνικής παραγωγής σε διαγωνιστικό! Και δεν ήταν τα πρωτόλεια *Άγρια τριαντάφυλλα* που (κατά τους ψυχοπονιάριδες) έπρεπε να μπουκ στο διαγωνιστικό, αλλά τουλάχιστον και άλλες πέντε ακόμα ταινίες (φιξιόν και ντοκιμανταίρ). Ας μη λέμε ονόματα, τώρα πια. Χωρίς αμφιβολία, η ευθύνη είναι του καλλιτεχνικού διευθυντή που έπρεπε είτε να δώσει δεσμευτικές, σαφείς και πλήρεις οδηγίες «πλεύσης» στην Π.Ε. είτε να την προεδρεύσει ο ίδιος είτε να την καταργήσει, αναλαμβάνοντας ο ίδιος το έργο –και την ευθύνη– της επιλογής– αρμοδιότητα, οπωσδήποτε, ενός καλλιτεχνικού διευθυντή και ασφαλώς του κύρους και της ικανότητας του **Μισέλ Δημόπουλου**. Και ήταν η αίθουσα που λειτούργησε τόσο –όσο λίγες φορές– σωστά με τις διακυμάνσεις αποδοχής που, κατά περίπτωση, έδωσε στις ταινίες μήνυμα, που επίσης, όπως φάνηκε στις απονομές, το «έλαβε» σωστά –έστω και υπέρ του δέοντος γενναιόδωρα– η Κριτική Επιτροπή.

Για να είμαστε σοβαροί, δεν είναι δα και αποκαρδιωτικό, ότι ανάμεσα σε δεκαέξι συνολικά ταινίες που προβλήθηκαν στο ελληνικό τμήμα θα μείνουν θετικά στη μνήμη μας (για διαφορετικούς βέβαια λόγους) αυτές του **Α. Κόκκινου**, του **Π. Καρκανεβάτου**, της **Κ. Ευαγγελάκου**, του **Δ. Αθανίτη**, του **Τ. Σπυριδάκη**, του **Α. Μπίστικα** μαζί με τα δυο ντοκιμανταίρ των **Σταύρων Καπλανίδη** και

Ο Λάγιος Κόβατς στον «Βόitseκ» του Γιάννος Σας, που βασίζεται στο ομώνυμο έργο του Μπύκνερ.

Ιωάννου. Κάποιες επιβεβαιώσαν προσδοκίες και άλλες αποτέλεσαν έκπληξη. Το έργο τέχνης δεν το φτιάχνει μόνος του ο δημιουργός. Και αυτό δεν είναι καθόλου μεταφυσική απόφανση. Κάπου, με χίλιους τρόπους, εμπλεκόμαστε όλοι μας. Συνυπεύθυνοι, λίγο-πολύ, είμαστε. Το φωτεινό πρόσωπο της αδικοχαμένης **Τώνιας Μαρκετάνη** μας προειδοποιούσε, απ' την τεράστια φωτογραφία της που κυριαρχούσε στην είσοδο της Ε.Μ.Σ.: Είμαστε, άραγε, εμείς οι επαρκείς θεατές;

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Όμως, ενώ στασιάζεται η δική μας επάρκεια απέναντι στις «συγγενείς» μας εικόνες των ελληνικών ταινιών, δεν συμβαίνει το ίδιο όταν απέναντι σ' αυτές έρχονται αντιμέτωπες οι

ταινίες του διεθνούς διαγωνιστικού. Έχει η σύγκριση συντριβεί. Και φυσικά, πού να τολμήσουμε να μιλήσουμε για τους «Νέους Ορίζοντες»; Τι να αντιπαρατάξουμε απέναντι στους **Εγκογιάν**, **Κιαροστάμι**, **Μπερνέτ**, **Χάνεκε**, **Χάρτλεϊ**, σ' όλη εκείνη τη φανταστική άνθηση του κινέζικου και ταϊβανού σινεμά. Να κοιτάξουμε, λοιπόν, στις πρωτο-δεύτερες ταινίες των δημιουργών του διεθνούς τμήματος, πολύ περισσότερο που φέτος και η πλειοψηφία των ελληνικών ταινιών πρώτα φανερώματα ήταν. Τι να αντιπαραθέσεις απέναντι στο τριώρο χρονικό του Ταϊβανέζου **Βου-Νιεν-Ζεν Ζωή χαράμι**, ή την πυκνή μεταφορά στην οθόνη του ομώνυμου θεατρικού έργου **Βόitseκ** από τον Ούγγρο **Γιάννος Σας**, ή την τρυφερή και

βαθιά ανθρώπινη ηθογραφία που δεν γινόταν ποτέ μελό, *σιωπές του παλατιού* της Τυνσίας **Μουφίντα Τάλτλι**, ή το γρά χτισμένο, τολμηρό φρασμένο και με το πάθος που Ρώσοι σκηνοθέτες γνωρίζουν **Σφυροδέπανο** του μόλις τριντάχρονου **Σεργκέι Λίβνεφ** την εξαίρετη περιγραφή μιας αποξενοποίησης, κοινός άλλστε τόπος του σύγχρονου κινηματογράφου, της φυγής προς αδιέξοδο που με ρεαλισμό αλλά και ποίηση παρουσιάζει την *Αίλσα*, πρώτη του ταινία Ιρλανδός **Πάντι Μπρέντα**, η μπαρόκ *Γειά σου ξένη* του Γερμανού, επίσης πρώτη ταινία **Πέτερ Βόντιτς**, η οποία αποτελεί και ένα ανάλογο δείγμα τι θα έπρεπε να 'ναι η ταινία Τυπάλδου *Terra Incognita*. Ιβανία η *Έκλειψη* του Καναδά **Τζέρεμι Ποντέσονα** είναι μια σπαρακτική εξιστόρηση αφυδάτωσης, από κάθε αισματικό και ηθικό χυμό, της ειλικρινούς προσέγγισης έτσι όπως περιορίστηκε σε μια ζωική λειτουργία, όμως έμεινε στην τάδειξη μόνο. Και μάλιστα ελληνικά. Οι πανέξυπνοι θεατρικοί–Υπάλληλοι του **βιν Σμιθ** είναι η μόνη ταινία διεθνούς τμήματος που έχει αντιστοιχία της σε μια ελληνική, στο *Αντίο Βερολίνο* του **Αθανίτη**. Και ασφαλώς υπέχει η ελληνική από την αμερικανική. Είναι όμως η έκπληξη το *Ξέχασέ με*, πρώτη ταινία τριαντάχρονης Γαλλίδας **Νι Λβόβσκι** που σάρωσε τις επώψεις μας. Παιδί κινηματογραφικό η ίδια του Ρομέρο Ντουαγιόν και του Πιαλά, ρουσίασε στα πρωτάκια Ένες συναδέλφους την το υπόδειγμα, την ταινία με του πώς μπορείς να ντύνεις σύγχρονο, συνταρακτικό «χνίδι περιεχόμενο» με αίμορφή και ρυθμικά καλωδισμένο στην εντέλεια. Η σμόνητη η πρωταγωνίστρια **λέρια Μπρούνι Τεντέσκι**.

Έτσι είχαν κάποια πράγματα στα 35 χρόνια του Φεστιβάλ στην πάντοτε ανθρώπινη σαλονίκη.

ΤΟ ΑΡΑΡΑΤ ΑΣΤΡΑΦΤΕΙ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

Το Αραράτ αστράφτει βασίζεται εξ' ολοκλήρου σε αυθεντική αφήγηση Κούρδου αγωνιστή.

Ο πόλεμος και ό,τι αυτός συνεπάγεται γεμίζουν τις σελίδες αυτού του βιβλίου.

Μια φωνή διαμαρτυρίας για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Κουρδιστάν. Το Κουρδιστάν είναι μια απέραντη και τραχιά περιοχή, μοιρασμένη ανάμεσα στην Τουρκία, το Ιράν και το Ιράκ. Λογαριάζουν τους Κούρδους δεκατέσσερα εκατομμύρια στην Τουρκία, πέντε στο Ιράν, τρία στο Ιράκ. Σήμερα, οι τρεις αυτές χώρες ενεργούν από κοινού για την εξόντωση των Κούρδων. Η γενοκτονία τους είναι το στίγμα του πολιτισμού μας.

Η ΚΕΦΑΛΗ

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Απόμακρες φυσιογνωμίες, όπως ο Ζήνων ο Ελεάτης, ο μακεδόνας Αριστοτέλης, ο μεσανατολίτης Παύλος, ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, ο Μακρυγιάννης, ο Παύλος Μελάς και ο Βλαχογιάννης, ζωντανεύουν στο νέο πεζογράφημα του Νίκου Μπακόλα, *Η κεφαλή*.

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

Η ιδεολογία είναι από τα ελ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ

του Ηλία Κανέλλη

Ο Κυριάκος Κατζουράκης είναι ένας ζωγράφος που με έθελε πριν ακόμα ξεδιαλύνω τη συγκεκριμένη πρώτη στάση μου για τη ζωγραφική και για την τέχνη, γενικότερα. Τον παρακολουθούσα διεξοδικά στην εξέλιξή του και, τον τελευταίο καιρό, είχα την αίσθηση πως είναι εγκλωβισμένος στο πεδίο του ρεαλισμού, μ' έναν τρόπο αδιέξοδο. Όσοπου κάτι «κουνήθηκε». Και ο Κυριάκος κατζουράκης δημιούργησε το τέμπλο – μια σύνθεση στο πλαίσιο της οποίας συμπυκνώνεται ο προβληματισμός 22 και βάλει χρόνων δημιουργικής πορείας, η σχέση της τέχνης με την ιερότητα αλλά και με την κοινωνία (που τη βία της συνηθίζουμε να ζούμε σε πολλαπλές εκδοχές).

Με έναυσμα το τέμπλο, που ήδη εκτίθεται στον Κρεωνίδα, συναντήσαμε το ζωγράφο κι είχαμε μαζί του τη συζήτηση που ακολουθεί. Ξεκίνησε να μιλάει εκείνος, περιγράφοντας καταρχάς τη νέα του σύνθεση:

Κ. ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ: Είναι μια ιδέα που την έχω στο μυαλό μου πάρα πολλά χρόνια. Είχα κάνει πριν 15 χρόνια περίπου ένα μικρό τέμπλο, το οποίο δεν είχε αρχαγγέλους δεξιά και αριστερά. Αυτή τη φορά είναι ένα ολοκληρωμένο τέμπλο, ένα έργο που έχει πολλές παραστάσεις με το «τυπικό» του τέμπλου. Επάνω έχει τους αγίους και κάτω μεγάλες παραστάσεις, ενώ αριστερά και δεξιά υπάρχουν οι δυο φιγούρες των αρχαγγέλων. Είναι όλο ζωγραφισμένο με λάδι σε πανί τεντωμένο σε ξύλο, σε κατασκευή που λύνεται, διαστάσεων 8 μέτρα επί 3. Ο λόγος που έχει γίνει λυόμενο είναι για να μπορεί να ταξιδεύει, να μπορεί να στήνεται και να ξεσπίνεται. Δηλαδή, θα στηθεί τώρα εδώ στην έκθεση, μετά θα πάει στη Θεσσαλονίκη, στον Μύλο, και στη συνέχεια θα κάνει ένα ταξίδι σε

κοντινά μέρη, ένα ταξίδι που θα έχει μια συνέχεια που δεν την ξέρω ούτε εγώ ακόμα. Προγραμματίζεται πάντως για Βελιγράδι, Βουδαπέστη, Πράγα.

Δεν είχα στο μυαλό μου να κάνω ένα θέμα, απλώς ήθελα μια αφορμή, επειδή ζωγραφίζω κυρίως με δύο διαφορετικούς τρόπους, να παντρέψω αυτούς τους δύο διαφορετικούς τρόπους. Ο ένας είναι με πιο λεπτή γραμμή και ο άλλος τρόπος είναι πιο σκληρός. Όταν ξεκίνησα, ξεκίνησα από τη σκηνή των Κούρδων κάτω χωρίς να ξέρω τι πρόκειται να είναι από την άλλη πλευρά. Ήξερα, πάντως, πως βασική μου επιθυμία ήταν να μιλήσω ζωγραφικά με «θέμα». Δεν θα ήταν απλώς μια ζωγραφική ελεύθερη. Το θέμα γεννήθηκε σιγά σιγά μόνο του και από τον τρόπο που ζωγράφιζα, συνάμα όμως το ίδιο το θέμα υπαγόρευε τη συνέχειά του.

ΑΝΤΙ: Δηλαδή, το θέμα είναι τι; Κομμάτι από την πραγματικότητα με τον τρ σου ή, μήπως, το ίδιο το τέμπλο, δηλ ένα σχόλιο πάνω στην ιερότητα;

– Είναι ένα σχόλιο πάνω στην ιερότη – Δηλαδή;

– Δηλαδή, ήθελα ένα παιχνίδι με το να αυτό που πιστεύω. Βασικά αυτό εί Τώρα, αν φαίνεται να πιστεύω ότι η γραφική πρέπει να έχει θέμα, το παρχομαι.

– Το τελετουργικό το οποίο έχει κωδποιηθεί στα αντίστοιχα χριστιανικά ενοστάσια, στην περίπτωση του δικού τέμπλου παρατηρούμε ότι δεν υπάρΠιο πολύ υπάρχει μια συμπτωματική ράθεση θεμάτων... Οι παραστάσεις καν τυχαία μέχρι το τέλος;

– Όχι, υπάρχει ένα μαρτυρολόγιο. σημαίνει, βέβαια, ότι επειδή το χρισκό μαρτυρολόγιο υπαγορεύει ένα κό, θα έπρεπε να υπακούσω κι εγώ στό. Δηλαδή, η Αποκαθήλωση είναι μι ναίκα που την αποκαθελώνουν. Δίπλα ναί κάτι το οποίο ονόμασα «Η συμφ των αγγέλων», αλλά κάθε άλλο παργελοι είναι, είναι πέντε άνθρωποι κραυγάζουν δίπλα σ' ένα πτώμα. Μετναι δυο πτώματα, μετά είναι ένας σμός, η τελευταία παράσταση δεξιά ο τελευταίος δείπνος κάποιου, δίπλα μια ηλεκτρική καρέκλα. Όλα αυτά φτιάχνουν το μαρτυρολόγιο.

– Ναι αλλά είναι ένα μαρτυρολόγιο σ' έναν αποϊεροποιημένο χώρο.

– Ναι, βέβαια... Και κράτησα την Πύλη μόνο επειδή είναι μια απλή π στο κέντρο που σε οδηγεί σ' ένα χώ

– Πολύ στενό πέρασμα σε σχέση με Ωραία Πύλη. Μοιάζει με πέρασμα π προβληματίζει αν πρέπει να το διαβ λόγω της στενότητάς του, αλλά γιατί ζει σαν ένα μυστήριο να κρύβεται α σω.

– Κρύβεται από πίσω ένα δικό μου Είναι άνθρωποι τους οποίους αγαπά ναι φυσιγνωμίες που βρέθηκαν εκ χαία και ίχνη μιας ιερότητας. Εμέν θυμίζει όταν μπαίνω μέσα πώς έν

Χίστα που σε διαφοροποιούν

ΚΥΡΙΑΚΟ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗ

Το τέμπλο, σε μια παλιά αποθήκη
στον Ψυρρή.

η Κάτια Γέρου δεξιά), που μοιάζουν λίγο με τα επιλεγμένα πρόσωπα επάνω, πιστεύω ότι βάζουν πολύ λίγο νερό στο κρασί τους, σχεδόν καθόλου. Νιώθω ότι αγκαλιάζουν από δεξιά και αριστερά όλη αυτή την ακαταστασία της σύνθεσης, βάζουν τάξη χωρίς να παίρνουν ένα βάρος προσωπικό. Δεν είναι εκδικητής κανένας απ' τους δύο, ούτε ο Μιχαήλ ούτε ο Γαβριήλ, είναι μάλλον δυο άνθρωποι που κινδυνεύουν παρά δυο άνθρωποι οι οποίοι θα βλάψουν, θα εκδικηθούν. Ταυτίζομαι μ' αυτούς. Αν εγώ βρίσκομαι κάπου μέσα σ' αυτό το έργο, είμαι σ' αυτούς τους δύο.

— Περιβάλλουν όμως μια άγρια, ας πούμε, ζωγραφική. Ένα εντελώς βίαιο περιβάλλον.

— Ανήκουν μέσα σ' αυτό αλλά επιβιώνουν. Είναι καθαρές φυσιογνωμίες, δεν τους λείπει τίποτα. Δεν ήθελα να τους βάλω και σύμβολα, παιδεύτηκα πολύ για το τι κρατάει ο Άγγελος και του έβαλα ένα ίχνος του Picasso στο χέρι, που σημαίνει ότι εγώ είμαι ο ζωγράφος, βρίσκομαι εκεί πέρα, ότι κάποιος το έχει ζωγραφίσει. Είμαι λίγο ζωγράφος και μοντέλο ταυτόχρονα. Η Κάτια, από την άλλη, στάθηκε μια κύρια αφορμή για να γίνουν όλα αυτά, από έναν πίνακα που είχα κάνει παλιότερα στον οποίο απεικονιζόταν δίπλα σε ένα σφαχτό. Ήταν έξι χρόνια πριν...

— Θέλεις, άραγε, να είσαι παρεμβατικός; Διεκδικητικός; Τι μπορεί, όμως, να διεκδικήσει η τέχνη από την κοινωνία σήμερα; Και πώς το διεκδικεί;

— Νιώθω ότι είμαι παρεμβατικός και το καταλαβαίνω, είναι φορές όμως που αυτό με φέρνει σ' ένα αδιέξοδο. Νιώθω δηλαδή ότι βρίσκομαι και εγώ μέσα σε μια πόλη που απεχθάνομαι, αλλά δεν επιθυμώ να δραπετεύσω, διότι εδώ είναι το πεδίο της μάχης. Αλλιώς είσαι θεατής.

ΤΑ ΟΠΛΟΠΟΛΥΒΟΛΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

— Αν, όμως, ένας τρόπος (όχι να πλασάρεσαι γιατί είναι χυδαία σαν έννοια) να εκφράζεσαι σου εξασφαλίζει μεγαλύτερη απήχηση κ.λπ., θα τον εγκαταλείψεις και θα ψάξεις για άλλα όταν νιώσεις ότι δεν

τό. Το έκανα επίτηδες. Συνειδητά δεν υπάρχει ενότητα ύφους παρά το ότι μπορείς να πεις «ένας το ζωγράφισε αυτό». Ναι ένας, ο οποίος όμως τη μια μέρα είναι έτσι και την άλλη είναι αλλιώς. Δεν ψάχνω να βρω με ένα έργο το στυλ μου, το ύφος με το οποίο πρέπει να εκφραστεί το θέμα, γιατί πρώτα απ' όλα δεν πρόκειται για ένα θέμα μόνο και, δεύτερον, πιστεύω ότι ο άνθρωπος έχει μέσα του κομμάτια πολύ διαφορετικά και, πολλές φορές, το ένα αντιστρατεύεται το άλλο.

Υπάρχει, επίσης, μια πολύ σαφής αναφορά στην Γκουέρνικα και ζωγραφικά. Είναι η δική μου σχέση με την Γκουέρνικα. Απ' τη μια πλευρά είναι ένα έργο που θαυμάζω και το ζηλεύω, απ' την άλλη όμως, αυτό το έργο φιλοδοξεί το αδύνατο: να κλείσει σε 5 γραμμές κάτι που ασφυκτιά και δεν χωράει. Νομίζω ότι αυτό το αδιέξοδο τούτου του έργου είναι και η μαγεία του. Αλλωστε, έτσι αποκτά και μια κινητικότητα: νομίζεις ότι κάτι θα συμβεί, κάτι θα εκραγεί, θα φύγουν οι γραμμές και θα γίνει κάτι άλλο. Θα μεταλλαχθεί.

— Να μιλήσουμε λίγο για τους αγγέλους;

— Οι άγγελοι είναι δύο αγαπημένα πρόσωπα (ο Άγγελος Ελεφάντης, αριστερά,

στην έμπειρα κρυφά σε διάφορα ιερά εκκλησιών, από περιέργεια. Το ιερό είναι μια κουζίνα που προετοιμάζει τη λειτουργία.

— Στην κορυφή του τέμπλου βλέπουμε να απεικονίζονται 22 διαφορετικά πρόσωπα, 22 διαφορετικά πορτραίτα — σαν πορτραίτα σύγχρονων αγίων...

— Σε μερικές φυσιογνωμίες που είναι αναγνωρίσιμες εκ των υστέρων βλέπω ένα κοινό χαρακτηριστικό. Είναι η θελημένος θάνατος. Μιλώ για τον Καραβάκο, τον Μαγιακόφσκι, τον Παζολίνι.

— Παρατηρούμε στον βασικό κορμό του έργου, το μαρτυρολόγιο, μια τρομακτική μεταστροφή από τη σχεδόν ρεαλιστική παραστάση των Κούρδων, πρώτου χρονικά θέματος που επεξεργάστηκες έως μας είπες, σ' ένα σπασμένο δίπτυχο που εσύ ο ίδιος προσδιορίζεις ως ένα είδος σύγχρονης Γκουέρνικα. Τι θα μπορούσες να ορίσεις για αυτή τη διαδρομή;

— Έχω την εντύπωση ότι πιο πολύ όλα αυτά είναι θραύσματα ανολοκλήρωτα παλιά ένα στυλ ζωγραφικής. Π.χ. στη μια μεριά μια μορφή είναι ρεαλιστικά δοσμένη και στην άλλη γεωμετρικά. Μ' αρέσει αυ-

εξυπηρετεί αυτό τη στάση σου απέναντι στην τέχνη;

— Βεβαίως. Θυμάμαι όταν έγινε του συρμού ο λεγόμενος «μεταμοντερνισμός» και κατάλαβα ότι είχε φορεθεί μια τέτοια ταμπέλα στο σύνολο της δουλειάς μου μέχρι το 1977-78 σταμάτησα να ζωγραφίζω με τον τρόπο που ζωγράφιζα. Ένιωθα ότι, εδώ, κάτι δεν πάει καλά. Ένιωθα ότι επιδρώ σε κάτι και, ξαφνικά, αυτό στο οποίο επιδρούσα με είχε ονομάσει, με είχε κατατάξει. Και με την ευκαιρία, επανέρχομαι σ' αυτό που συζητούσαμε πριν: για το ρόλο της τέχνης στην πραγματικότητα. Νομίζω πως η ζωγραφική είναι πολύ αδύναμη. Κυρίως γιατί λειτουργεί μακρόχρονα και έχουμε συνηθίσει να την αντιμετωπίζουμε σαν μουσειακό είδος, σαν μέρος της παράδοσης, της ιστορίας του ανθρώπου και όχι σαν ζωντανό παρόν στα προβλήματά μας ανάμεσα. Μια φαινομενολογική προσέγγιση των πραγμάτων...

Δεν μ' αρέσει αυτό. Έχω ξανααναφερθεί στο παράδειγμα του κονστρουκτιβισμού. Οι κονστρουκτιβιστές, τα πρώτα χρόνια της σοβιετικής επανάστασης, πήραν τον δύσκολο δρόμο του ανέφικτου. Την εποχή τους παιζόταν αν θα γίνει ή όχι σοσιαλιστικός ρεαλισμός. Αυτοί τα 'βαλαν με το κράτος, δεν ήταν αστείο. Η φυσική πορεία ήταν ο συντηρητισμός του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, στην οποία επενέβησαν. Και ήταν επέμβαση με οπλοπολυβόλα, εξορίες, αυτοκτονίες.

— Σήμερα, τι αντίστοιχο «παιίζεται»;

— Δεν νομίζω ότι «παιίζεται» τίποτα. Απλώς, υπάρχει μια πολυτέλεια στη ζωγραφική και μιας και δεν παίζεται τίποτα πολλοί προσπαθούμε να φαινόμαστε τολμηροί. Δεν ρισκάρει, όμως, κανείς τίποτα. Ρισκάρει, ίσως, μόνο αν γίνεται παρεμβατικός. Ένας ζωγράφος σήμερα είναι απόλυτα εξαρτημένος από τους νόμους της αγοράς. Για να μπορέσει ο Κουνέλλης, ας πούμε, να κάνει αυτό που κάνει πρέπει να βρίσκει χορηγούς, αν δυσχεστήσει τους χορηγούς δεν θα τους βρει και στο επόμενο έργο του. Αυτό είναι το star - system, διαδικασία την οποία ξέρουμε τόσο καλά και απεχθανόμαστε.

— Από αυτή την άποψη, ζωγράφοι όπως ο Μπαϊκόν ή τώρα ο Λούσιαν Φρόντ, οι οποίοι είναι ας πούμε σταρ, πιστεύεις ότι έχουν κάνει συμβιβασμούς;

— Κανέναν. Δεν έχουν κάνει απολύτως

Όταν βλέπω το glamour να
μπαίνει στο χωράφι μας,
όταν η ζωγραφική
αυτάρεσκα διακοσμεί την
πόλη μας, σκέφτομαι: τι
δουλειά έχω εγώ;

κανένα συμβιβασμό. Νομίζω ότι ο Λούσιαν Φρόντ κατάφερε να μην κάνει από έναν άλλο λόγο: επειδή για πάρα πολλά χρόνια δεν είχε αναγνωριστεί έτσι όπως αναγνωρίστηκε σήμερα. Θυμάμαι, στην Αγγλία, οι άνθρωποι του συναφιού τον είχαν για έναν παράξενο Εγγλέζο ιδιόμορφο ζωγράφο που ενώ τα πράγματα κορυφώνονταν προς το μοντέρνο με την «conceptual art», αυτός έκανε τα δικά του παράξενα «σαρκώδη όνειρα». Σήμερα, βλέπουμε ότι όχι μόνο είναι μέσα στα πράγματα, αλλά είναι και πολύ τολμηρός ζωγράφος με πρόταση στη φόρμα. Δηλώνει, δηλαδή, ότι η ζωγραφική μετά τον Baycon συνεχίζει να υπάρχει, ότι δεν τελειώνει. Αυτή η επιμονή του στο ανθρώπινο σώμα χωρίς ωραιοποίηση απαιτεί τόλμη, δεν ξέρω ποιο είναι το αντίστοιχό του σε άλλη τέχνη. Χρόνια, δεκαετίες επιμονής πάνω στη σάρκα, χωρίς να είναι η σάρκα αντικείμενο πόθου ή προβολή αντρικών αισθημάτων. Ένα πολύ φυσικό κοίταγμα – και τρυφερό και βίαιο.

Η ΙΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

— Επικαλείσαι συνειδητά ή μη την έννοια της ιερότητας; Δεν ξέρω τι θα μπορούσε να είναι ιερό σήμερα για τους ανθρώπους ή για την τέχνη.

— Νομίζω ότι είναι το μόνο σημείο που είναι λίγο ξεκαθαρισμένο. Το πιο ιερό είναι ότι εξακολουθεί να γίνεται θέατρο, ζωγραφική, μουσική, λογοτεχνία... Σε διαβεβαιώ, είναι κάτι πολύ πιο κοντά στον κόσμο απ' ό,τι προσφέρεται ως η εικόνα του κόσμου μας μέσα από τη διαστροφή των media. Και δεν μιλάω μόνο για τα δυσάρεστα, τον φόβο της καταστροφής, τον οικολογικό τρόμο, δεν μι-

λάω μόνο γι' αυτά. Μιλάω για την καθημερινότητα. Δεν πιστεύω, φυσικά, στην παντοδυναμία των ΜΜΕ. Επειδή όμως σιγά σιγά οι άνθρωποι απομονώνονται και κλείνονται μακριά από συλλογικότητες, μακριά από εστίες μεγαλύτερες από τον εαυτό τους, ο δρόμος αυτός είναι μερικές φορές μικρές εστίες συλλογικότητας...

— Νομίζω ότι οι ίδιες οι κοινωνίες δημιουργούν μια αναταραχή σ' αυτή τη σούπα που ευνοούν τα ΜΜΕ...

— Ναι, και σίγουρα κάτι δεν πάει καλά. Δεν λέω βέβαια πως δεν πάει καλά η κοινωνία. Δηλαδή τι; Εμείς κλεινόμαστε σ' ένα χώρο, δουλεύουμε και λέμε «α, τώρα καθήκον των άλλων είναι να μας ανακαλύψουν» και καμιά φορά κάνουμε κάτι και δεν υπάρχει κοινό και ρίχνουμε την ευθύνη στο κοινό; Υποστηρίζω ότι μ' εμάς κάτι δεν πάει καλά και αυτό είναι που με απασχολεί. Σε σχέση με το τέμπλο, δηλαδή, λέω «εντάξει, ζωγραφίζουμε και όσο πιο πολύ ζωγραφίζουμε τόσο πιο καλά ζωγραφίζουμε, αλλά από κει και πέρα τι;» Δηλαδή, τι ρόλο παίζουμε; Πώς κάνεις κάποιον να πλησιάσει; Τον δελεάζεις να πλησιάσει; Πρέπει; Η μήπως δεν πρέπει; Μήπως τα πράγματα έχουν πεθάνει και εμείς σαν νεκρόφιλοι τα χαϊδεύουμε;

— Φαντάζομαι ότι δεν το πιστεύεις το τελευταίο;

— Όχι, δεν το πιστεύω, αλλά το φοβάμαι.

— υπάρχουν φορές που το φοβάμαι πάρα πολύ. Όταν δηλαδή βλέπω το glamour να μπαίνει στο χωράφι το δικό μας, όταν δηλαδή η ζωγραφική αυτάρεσκα διακοσμεί την πόλη μας. Εδώ τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Τι δουλειά έχω εγώ; Πώς να αισθάνομαι ότι κάνω την ίδια δουλειά με το ζωγράφο που καταχωρίζεται στο glamour;

— Την ίδια δουλειά κάνετε... Αφού είστε μαζί στο εικαστικό επιμελητήριο...

— Βέβαια... Και δεν λειτουργεί κιόλας...

«ΚΑΤΙ ΠΟΛΕΜΑΣ...»

— Συνεπώς;

— Συνεπώς, δεν ξέρω... Θυμάμαι, είχαμε κάνει μια ομάδα, το 1969 με '72, κι ήθελα να έχουμε έναν κοινό χώρο και να ζωγραφίζουμε, να έχουμε κοινή υπογραφή. Να καταργήσουμε την υπογραφή, να έχουμε κοινό ταμείο, να μην μπούμε στα

«κασέ» (να μην έχει δηλαδή άλλο κασέ ο ένας και άλλο ο άλλος). Πράγματα πολύ ουτοπιστικά και αστεία – δεν υπήρχε καμία πρόθεση από κανέναν να τα τηρήσει. Και δεν ξέρω αν είχα και εγώ αυτή την πρόθεση. Δεν ξέρω, δηλαδή, αν ερχόταν κάποιος και μου έλεγε «πάρε 1 εκατ. για το έργο σου», αν θα έλεγα «δεν το παίρνω ή το παίρνω και το μοιράζομαι με εσάς»; Θα έπρεπε να απαιτώ και απ' τους άλλους να βγάσουν το αντίστοιχο εκατομμύριο. Νομίζω ότι σ' αυτό το σημείο υπεισέρχεται αυτό που λέμε ιδεολογία, από τα ελάχιστα στοιχεία που σε διαφοροποιούν. Φτάνει να έχεις αποφασίσει όχι να ενταχθείς – με κανένα τρόπο – αλλά ότι ως ύφος, ως φόρμα, κάπου ανήκεις, κάτι πολεμάς...

– Αν σταθείς μόνο στην ιδεολογία, την πάτησες. Πολλές φορές στις τέχνες, άνθρωποι πρόταξαν την ιδεολογία τους, σε βάρος της δουλειάς τους... Και όχι μόνο οι συνθήκες μαζικής χειραγώγησης, όπως συνέβαινε όταν άνθιζε ο σοσιαλιστικός ρεαλισμός στις ανατολικές χώρες, αλλά σε συνθήκες πιο ελεύθερες, όπου ο διάλογος και η συνδιαλλαγή των τεχνοτροπιών και των απόψεων για την τέχνη ήταν πολύ πιο ελεύθερες. Μήπως, λοιπόν, το ζήτημα είναι πώς το έργο θα εμπεριέχει την ιδεολογία, χωρίς να την κραυγάζει; Αν και, σήμερα, είναι πολυτέλεια απ' τη ζωγραφική να ζητάμε κάτι αντίστοιχο, αφού η κυρίαρχη ιδεολογία είναι η ιδεολογία της αγοράς...

– Συμφωνώ. Υπάρχει πληθωρισμός εικόνων, ζωγράφων και γκαλερί. Η αγορά ζητάει και ζητάει και άλλα και επιλέγει και καθορίζει το μέλλον σου... Όμως, τονίζω ότι, απ' την άλλη, η ζωγραφική έχει την πολυτέλεια να δίνει τις μάχες της σε κάποιο ατελεί. Το γεγονός πως κάποιος είναι απομονωμένος κάπου, δουλεύει και μετά παρουσιάζει τη δουλειά του, του δίνει το πλεονέκτημα ότι κανείς δεν ξέρει τι κάνει ή σπου, ξαφνικά, να δηλώσει στην αγορά «να, αυτό είναι, πάρτε το», σαν έτοιμο προϊόν. Έχει όλο το περιθώριο να είναι με τον εαυτό του, να εκφράζει το «εγώ» του, να κάνει ό,τι θέλει. Για μένα, το ενδιαφέρον είναι αλλού: Αναρωτιέμαι π.χ. αν αυτός έχει μεγαλύτερο προνόμιο απ' τον ζωγράφο της Αναγέννησης, της εποχής του Καραβάτζιο, που του έλεγε η εκκλησία «θέλω να μου ζωγραφίσεις τη ζωή του Ματθαίου» και μάλιστα, επειδή ήταν υπό αυτόν έλεγχο, του έλεγε: «Άλλη φορά δεν

θέλω αυτό, δεν θέλω εκείνο, και μην κάνεις τον Ματθαίο έτσι, και αυτός που τον βασανίζει είναι έτσι, και ο Χριστός είναι έτσι». Έχω την εντύπωση ότι παρ' όλα αυτά, εκείνος είχε μεγαλύτερη ελευθερία. Ήταν η σύνδεσή του με την πραγματικότητα τόσο φυσική. Τώρα οι καλλιτέχνες έχουν την ψευδαίσθηση ότι δεν ελέγχονται, ενώ ο έλεγχος είναι μεγαλύτερος. Στην Αναγέννηση δεν υπήρχε περίπτωση να δώσουν παραγγελία στον ζωγράφο αν δεν τους άρεσε· τώρα, έτσι και δεν πουλήσει ο καλλιτέχνης, το επόμενο του έργο σε τι βαθμό θα έχει επηρεαστεί από το γεγονός ότι δεν πούλησε; Πιστεύω, σε μεγάλο βαθμό.

Η ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΓΝΩΣΗ

– Τι ήταν, όμως, αυτό που έκανε τον ζωγράφο της Αναγέννησης ισχυρό, ξεχωριστό; Μήπως το γεγονός, ότι επειδή έπρεπε να κάνει μια δουλειά καταρχάς προδιαγεγραμμένη έπρεπε συνάμα να είναι και καλός γνώστης της κοινωνικής πραγματικότητας, της συνθήκης ελέγχου, αλλά κυρίως της ίδιας της δουλειάς του, του τρόπου δηλαδή με τον οποίο ανακατεύει τα υλικά του, ψάχνει τη φόρμα του, τελειοποιεί τη φόρμα του. Μήπως, τελικά, οδηγούμε τη συζήτηση στα ζητήματα της βαθιάς παιδείας; Συνηθίζεται ζωγράφοι με κάποια θητεία (και όχι πάντα) να διδάσκουν στην Καλών Τεχνών. Εσύ, έχω την αίσθηση ότι έχεις περιφρονήσει όλη αυτή την υπόθεση.

– Αγαπάω πολύ την επαφή με νέους ανθρώπους, δηλαδή θα το έκανα ευχαρίστως, αλλά είναι μια δουλειά που οφείλεις να της αφιερωθείς. Ο χρόνος ο δικός μου και η ενέργεια που δίνω στη δουλειά μου είναι το 100% απ' αυτά που μπορώ να δώσω... Μπορεί αργότερα. Αλλά έχω ένα φόβο, επειδή η άμεση σύγκριση με τις σχολές στην Αγγλία που ήμουν και με τη σχολή όπως την έβγαλα εγώ εκεί, με έχει φρενάρει. Εκεί ήταν ένα φυσικό πράγμα, το να πας να κάνεις μάθημα σε μια σχολή Καλών Τεχνών ούτε προνόμιο ήταν ούτε εξουσία, ούτε τίποτα. Ήταν μια δουλειά όπως όλες οι άλλες. Ευχάριστη ή δυσάρεστη, ανάλογα πως την έκανες. Αλλά μιλάμε για μια πόλη, το Λονδίνο που έχει 27 σχολές Καλών Τεχνών!

– Εδώ νομίζεις ότι είναι προνόμιο;

– Εδώ είναι φοβερό πόστο. Ένα και μόνο. Όπως έχουμε έναν διευθυντή πινακο-

θήκης. Είναι σαν να είσαι πρόεδρος σε κάτι. Καθηγητής στην Καλών Τεχνών είναι απόλυτη εξουσία. Μόνο αν σκεφτείς ότι φέτος έδωσαν εξετάσεις 1.300 άνθρωποι και απ' αυτούς πέρασαν οι 76, καταλαβαίνεις το μέγεθος. Αναρωτιέμαι, με ποια λογική επιλέγονται αυτοί οι 70. Δεν υπάρχει λογική, είναι τελείως παράλογο. Το να γίνεσαι, όμως, διευθυντής του παράλογου, είναι η απόλυτη εξουσία.

– Απ' την άλλη μεριά, υπάρχει ξαφνικός ζήλος από νέους για ζωγραφική. Πέρσι, στη μεγάλη έκθεση της Πινακοθήκης, υπήρχε κοσμοσυρροή, και μάλιστα η Ελευθεροτυπία πρωτοσέλιδα αναρωτιόταν μήπως ξυπνήσαμε. Ξυπνήσαμε;

– Ουρές έχει και στο Μέγαρο Μουσικής, αλλά δεν ξυπνήσαμε! Κάθε άλλο. Απλά, ξαφνικά, κολακεύτηκε ο κόσμος και έτρεξε στο Μέγαρο Μουσικής. Δεν νομίζω ότι ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του Μεγάρου αυτή η προσέλευση. Πιστεύω ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτού του μαζικού κοινού βλέπει περισσότερο τον εαυτό του να επισκέπτεται μεγάλα έργα, παρά την αγάπη του για την τέχνη..

– Παρατηρούμε, ωστόσο, την Πινακοθήκη να έχει κάνει την επιλογή της. Ενδιαφέρεται θαρρείς μόνο για «μεγάλα συμβάντα» που αναγκαστικά θα περάσουν μέσα απ' τα media. Νομίζω ότι το μεγαλύτερο φιάσκο ήταν αυτή η υπόθεση του «Άγιου Πέτρου».

– Αν σκεφτείς ότι με τα ίδια λεφτά που θ' αγόραζαν τον «Άγιο Πέτρο» μπορούσαν ν' αγοράσουν τόσα άλλα πράγματα. Από τη σύγχρονη ελληνική ζωγραφική της διασποράς κυριάρχησε τελικά η λογική του μεγαλοϊδεατισμού. Και το χειρότερο. Κάθε φορά που αλλάζει το ανθρώπινο δυναμικό για να λύσει προβλήματα, επαναλαμβάνει ακριβώς τα ίδια που έκαναν οι προηγούμενοι.

Το θέμα είναι πού δίνει βάρος το κράτος. Δώσανε φέτος στο Μέγαρο Μουσικής 1,5 δισ. και σ' όλο το υπόλοιπο θέατρο γύρω στα 300. Μιλάμε για 30 θέατρα, και έχουν πολιτική να κάνουν επιλογή και απ' αυτά. Αυτή τη στιγμή, το θέατρο έχει φύγει από ένα, δύο σημεία και έχουν γίνει 10. Δώσε κίνητρο να γίνουν άλλα δέκα και άλλα δέκα, όσο μπορείς περισσότερα... Αντ' αυτού, δίνουν υπέρογκα ποσά στο Μέγαρο. Το ίδιο κάνουν και με τη ζωγραφική. Συγκεντρώνονται όλα τα πράγματα σ' ένα

σημείο κι αρχίζουν οι μεγάλες βλέψεις. Λένε ότι μπορούν να μαζέψουν 500 εκατ. για ν' αγοράσουν τον «Άγιο Πέτρο», ενώ φυσικά δεν μπορούν. Αλλά, ας υποθέσουμε ότι τα βρίσκουν και τον παίρνουν τον «Άγιο Πέτρο». Και τι έγινε; Το επόμενο βήμα θα είναι άλλα 500 εκατ. για ν' αγοραστεί άλλος ένας πίνακας; Όπως γίνεται με τα πολλά θεατράκια, έτσι θα μπορούσε να γίνει και μ' εμάς, δηλαδή αν έδιναν ένα κίνητρο στις δημοτικές πινακοθήκες ν' αγοράζουν, και τις υποχρέωναν ν' αγοράζουν, αντί να κάνει «ομπρέλλα» της νεοελληνικής τέχνης η Εθν. Πινακοθήκη θα υπήρχε η νεοελληνική τέχνη σ' όλες τις δημοτικές πινακοθήκες. Όστε, και οι ζωγράφοι να ζουν, και να βλέπουν ένα έργο τους κρεμασμένο σε κάποια γωνιά, αλλά να το βλέπει το κοινό. Αυτά τα πράγματα είναι τόσο γνωστά, βγάζουν μάτι. Όταν τα σκέφτομαι, με πιάνει απελπισία. Και το χειρότερο, όλοι οι άνθρωποι του χώρου που γνωρίζω, ενώ στα νιάτα τους τα πίστευαν αυτά τα ζητήματα και πολεμούσαν, τώρα έχουν γυρίσει την πλάτη τους στην πραγματικότητα, σνομπάροντας με το επιχείρημα ότι αυτό είναι πολιτική, ότι ο ζωγράφος χάνει το «εγώ» του, χάνει τον χρόνο του και ότι πρέπει να ενδιαφέρεται μόνο για το έργο του. Αποτέλεσμα όλων αυτών, πολύ χειροπιαστό και άμεσο, είναι ένας διάχυτος ναρκισσισμός. Λέει κανείς «εγώ αυτό κάνω», αλλά τελικά τι κάνει; Ζωγραφικές που μαραζώνουν. Δεν βγαίνει, είναι αδύνατον να γίνει μεγάλη ζωγραφική. Η μεγάλη ζωγραφική, κατά τη γνώμη μου, δεν γυρίζει ποτέ την πλάτη τόσο πολύ στην πραγματικότητα μέσα στην οποία ζει. Ποτέ δεν έγινε αυτό. Ακόμα και την εποχή των μεγάλων ζωγράφων του αιώνα μας, των αρχών του αιώνα μας, των ιμπρεσιονιστών ας πούμε, δεν είναι τυχαίο ότι ζωγράφιζαν σε καφενεία και καμπαρέ, σε χώρους που συναντώνται και άλλοι άνθρωποι. Ο Πικάσσο, ας πούμε, που έκανε την Γκουέρνικα, την έκανε σ' ένα studio που είχε γίνει σημείο αναφοράς κι άλλων ανθρώπων – του Αραγκόν, του Ελνάρ, των θεατρόφιλων... Τίποτα δεν έγινε τυχαία, δεν ήταν μια εφεύρεση, ούτε αποτέλεσμα θείας φώτισης η Γκουέρνικα. Για να μην πούμε τώρα για τον Γκόγια και τον προηγούμενο αιώνα. Πώς θα γίνει τώρα; Έτσι, ξαφνικά, θα κλεινόμαστε και θα κάνουμε μεγάλη ζωγραφική; Κάπου μπάζει

Η πρώτη σύνθεση, απ' την οποία εξελίχθηκε η ιδέα του τέμπλου

αυτό το πράγμα, όλο αυτό το σταριλίκι που έχει μπει στη ζωγραφική. Ακόμα και ο Γουόρχολ, στο Factory βγαίνει από μια συλλογικότητα...

«Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΤΟΚΕΙΩΔΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΤΗΤΑΣ»

– Το γεγονός της σύγκλισης μένει, των τεκμηρίων της κοινής πραγματικότητας. Σημαίνει μια επαφή με πάρα πολλούς ανθρώπους που συνήθως οι καλλιτέχνες, οχυρωμένοι στο κοινωνικό τους πρόσημο, αγνοούν. Εγώ δεν ξέρω περιπτώσεις στην ιστορία που η τέχνη ήταν μακριά απ' την πόλη.

– Πραγματικά είναι τρομακτικό. Θυμάμαι το '72 στο Λονδίνο που έμπαινες στις γκαλερί και έβλεπες κάτι μεταλλικές γραμμές, αλεύρια απλωμένα στο πάτωμα. Περάσαν 25 χρόνια από τότε και βλέπω το ίδιο πράγμα σαν εφιάλτη. Δεν είναι δυνατόν αυτό το πράγμα να γίνεται, μια αδιαφορία για όλα εκτός από τη φόρμα, ότι η φόρμα έχει τη δύναμη να κάνει τι; Είναι τόση η περιφρόνηση για την πραγματικότητα που δεν ξέρω τι μπορεί να καταφέρει η φόρμα. Το λέω εγώ που λατρεύω τον φορμαλισμό. Πώς σχεδιάζεις μια γραμμή; Κάποτε αυτή η γραμμή δήλωνε ότι είναι η ταυτότητα μιας νέας ιδέας. Ήταν μια νέα

ιδέα, δεν ήταν μόνο η γραμμή μιας ιδέας είχε μέσα της μια ιδέα. Τώρα η γραμμή είναι μια γραμμή.

– Μήπως παραγκριλιάζουμε; Ξέρεις, η πολλή γκρίνια μπορεί να γίνει αφορμή να χαρακτηρίσουν κάποιον αενάως διαμαρτυρόμενο έως μαχητικό γραφικό.

– Εγώ το φοβάμαι πάρα πολύ αυτό στο Τέμπλο. Μην πει κάποιος, ας πούμε, ότι αυτό είναι ένα έργο διαμαρτυρίας. Δεν το έκανα μ' αυτή την πρόθεση και δεν πιστεύω ότι βγαίνει σαν έργο διαμαρτυρίας. Ή ας πούμε ότι είναι μαχητικό έργο, δεν είναι μόνο μαχητικό έργο, είναι αυτό που απλώς ζωγράφισα. Αλλά μια τέτοια κίνηση μόνο απαισιοδοξία θα μπορούσε να θεωρηθεί. Ίσως να με οδηγεί η σκέψη ότι δεν μπορούσα να κάνω κάτι διαφορετικό.

– Μα είναι ό,τι σε προσδιορίζει. Είναι ο κόσμος σου, οι ανάγκες σου, η πίστη σου που αποτυπώνονται στο αποτέλεσμα. Στο κάτω κάτω, κάθε ζωγράφος που αισθάνεται αριστερός, μπορεί να είναι ταυτόχρονα από μαχητικός έως απαισιόδοξος...

– Δεν ξέρω ζωγράφο πια να μην ντρέπεται να λέει ότι έχει αριστερή ματιά.

– Εσύ ωστόσο δεν ντρέπεσαι...

– Εντάξει, αλλά κάτι δεν πάει καλά. Λες να μην πηγαίνει σε μένα;...

Συνέδριο στο Χάρβαρντ για την Κύπρο

του Νίκου Φίλη

Η Για πρώτη φορά κοινωνική επιστήμονες, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, θα συζητήσουν με φόντο το δράμα της Κύπρου, τις μεταβαλλόμενες από το 1955 σχέσεις των δύο κοινοτήτων, καθώς και τις κοινές, αλλά και αποκλίνουσες πολιτιστικές και λογοτεχνικές εμπειρίες τους. Η ανάμειξη των «μητέρων πατρίδων», της Ελλάδας και της Τουρκίας, καθώς και ο ρολός της διεθνούς πολιτικής στη διαμόρφωση του κεντρικού προβλήματος αποτελεί βασική συνιστώσα του προβληματισμού του συνεδρίου.

Το συνέδριο θα αρχίσει με τη διάλεξη του καθηγητή Στάνλεϋ Χόφμαν με θέμα «Οι εθνικές συγκρούσεις και η επίλυσή τους». Ο Χόφμαν συνδυάζει την αναλυτική ικανότητα του ακαδημαϊκού με τη διεισδυτικότητα του πολιτικού, αφού υπήρξε δραστήριο στέλεχος του Στέιτ Ντη-πάρμεντ.

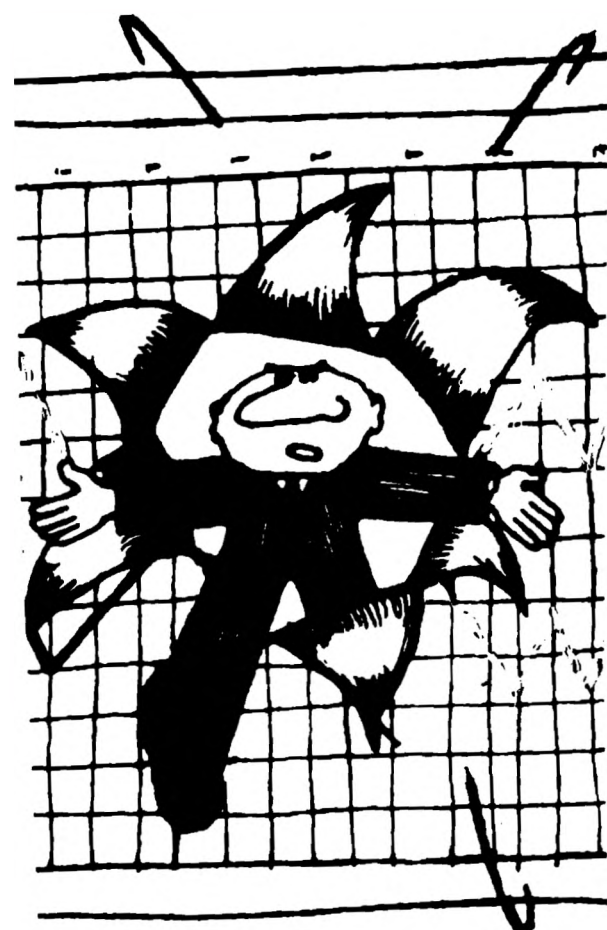
Οι εργασίες του συνεδρίου θα πραγματοποιηθούν σε τέσσερις ενότητες:

Η ταυτότητα, οι πολιτικές προοπτικές, λογοτεχνία και λαϊκός πολιτισμός, κατασκευή του Χρόνου και του Χώρου. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες προσεγγίσεις του Κυπριακού: Η ψυχολογία των σχέσεων των δύο κοινοτήτων, το φαινόμενο του πατριωτισμού στα σχολεία της Κύπρου, ένωση και τουρκική επέκταση, η πορεία των Τουρκοκυπρίων στη σύγχρονη ελληνοκυπριακή ποίηση, τρεις γενιές - τρεις ταυτότητες - τρεις πατρίδες μέσα στην τουρκοκυπριακή ποίηση του αιώνα μας, εθνική ταυτότητα και/ή ο έλεγχος της λαϊκής κουλτούρας: η περίπτωση των ποιητάρηδων, ομοιότητες στη ελληνική και τουρκική σκέψη για την πολιτισμική ιδέα, ο ρόλος των ξένων δυνάμεων στη διαμόρ-

Τριήμερο
διεπιστημονικό
συνέδριο με θέμα την
«Κύπρο και τον λαό της -
Νέες διεπιστημονικές
προσεγγίσεις»
διοργανώνει από την 1η
έως την 3η Δεκεμβρίου
στο Χάρβαρντ η έδρα
Νεοελληνικών Σπουδών
«Γιώργος Σεφέρης» του
Πανεπιστημίου σε
συνεργασία με το
Κέντρο Μεσανατολικών
Σπουδών του Χάρβαρντ.

φωση της εθνικότητας και των εθνικών συγκρούσεων στην Κύπρο.

Στο συνέδριο θα προβληθεί η ταινία Το τείχος μας, που σκηνοθέτησε ο Ελληνικό-πριος Πανίκος Χρυσάνθου, πρόσφυγας από τη Βόρεια Κύπρο, και ο Τουρκοκύ-πριος Νιάζι Κιζιλγιουρέκ, πρόσφυγας

από τη Νότια Κύπρο. Είσης θα διοργανωθεί έκθεση με φωτογραφίες του Γιώργου Σεφέρη από την Κύπρο της δεκαετίας του 50.

Η διοργάνωση θα ολοκληρωθεί με συζήτηση για το Κυπριακό, όπου θα συμμετάσχουν ο πρώην πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Αθήνα Μοντέλ Στερν και ο πανεπιστημιακός Τοζούμ Μπαντσελί και Βαγγέλης Καφουδάκης. Ψυχή του συνεδρίου η καθηγήτρια της έδρας Σεφέρη στο Χάρβαρντ Μάργκαρετ Αλεξίου και ο ελληνοκύπριος λέκτορας Βαγγέλης Καλότυχος. Μακάρι να πολλαπλασιάζονται ανάλογες σύγχρονες αντιμετωπίσεις των εθνικών θεμάτων, που διευρύνουν την οπτική και διευκολύνουν την κατανόηση σύνθετων προβλημάτων, δημιουργώντας νέες σχέσεις ανάμεσα στις κοινωνικές επιστήμες, την ακαδημαϊκή κοινότητα και την καλώς εννοούμενη πολιτική.

Επιτέλους, σοβαρότητα

του Νίκου Φαράκλα

Στην *Καθημερινή της Κυριακής* (30.10.1994) δημοσιεύτηκε άρθρο για την αρχαία Ελίκη, την πόλη της Αχαΐας που καταποντίστηκε στα 373 π.Χ. Η σημαντική πληροφορία που περιέχεται σε αυτό είναι ότι επιτέλους μια ομάδα αρχαιολόγων της Αμερικανικής Σχολής με επικεφαλής την κ. Ντόρα Κατσωνοπούλου κατόρθωσε να απαλλαγεί από τις εντελώς αβάσιμες ιδέες που πάνω από σαράντα χρόνια αποπροσανατολίζουν τη σχετική έρευνα και να στραφεί στην αναζήτηση της αρχαίας πόλης εκεί που με σαφήνεια δείχνουν οι πληροφορίες των γραπτών πηγών. *Στη στεριά και όχι στη θάλασσα.*

Στο άρθρο δεν αναφέρεται η περιοχή όπου έγιναν οι σχετικές γεωτρήσεις που έδωσαν ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Είναι όμως σαφές ότι πρέπει να πρόκειται για το προς τους λόφους μέρος του κάμπου στην περιοχή του χωριού Ριζόμυλος και λίγο δυτικότερα προς τη σημερινή Ελίκη και κάπως περισσότερο ανατολικότερα προς τα Νικολαΐκα. Εκεί οδηγούν οι πληροφορίες των πηγών και τα από μακρού γνωστά αρχαιολογικά δεδομένα στα οποία με συντομία θα αναφερθούμε πιο κάτω.

Το πρόβλημα του εντοπισμού της Ελίκης δεν είναι από τα πιο περίπλοκα της μνημειακής τοπογραφίας. Η γοητεία όμως που ασκεί η υποβρύχια αρχαιολογία στο ευρύτερο κοινό όχι για την αναμφίβολα μεγάλη σημασία της, αλλά για λόγους τελείως άσχετους, προστιθέμενη στη γοητεία που ασκούν οι φυσικές επιστήμες και κυρίως οι εφαρμογές τους στους ασχολούμενους με τις επιστήμες του ανθρώπου, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η παλαιά κατάρα της Αρχαιολογίας, το κνήγι του εντυπωσιακού ευρήματος, έτσι που εξασφαλίζει στον αρχαιολόγο ευρύτατη φήμη, αν και άσχετη με το πραγματικό του έργο και προσφορά, αντί να υποχωρεί φαίνεται να επιδίδει μετατρέποντας σε αστέρες και αποδεδειγμένα σοβαρούς ερευνητές, έκαναν ώστε και το όνομα μόνο της πόλης να προκαλεί συγκίνηση.

Από το 1950 αρχίζει η θεαματική και προδιαγεγραμμένα (τουλάχιστον ως προς τον διακηρυγμένο σκοπό της) άγονη φάση των

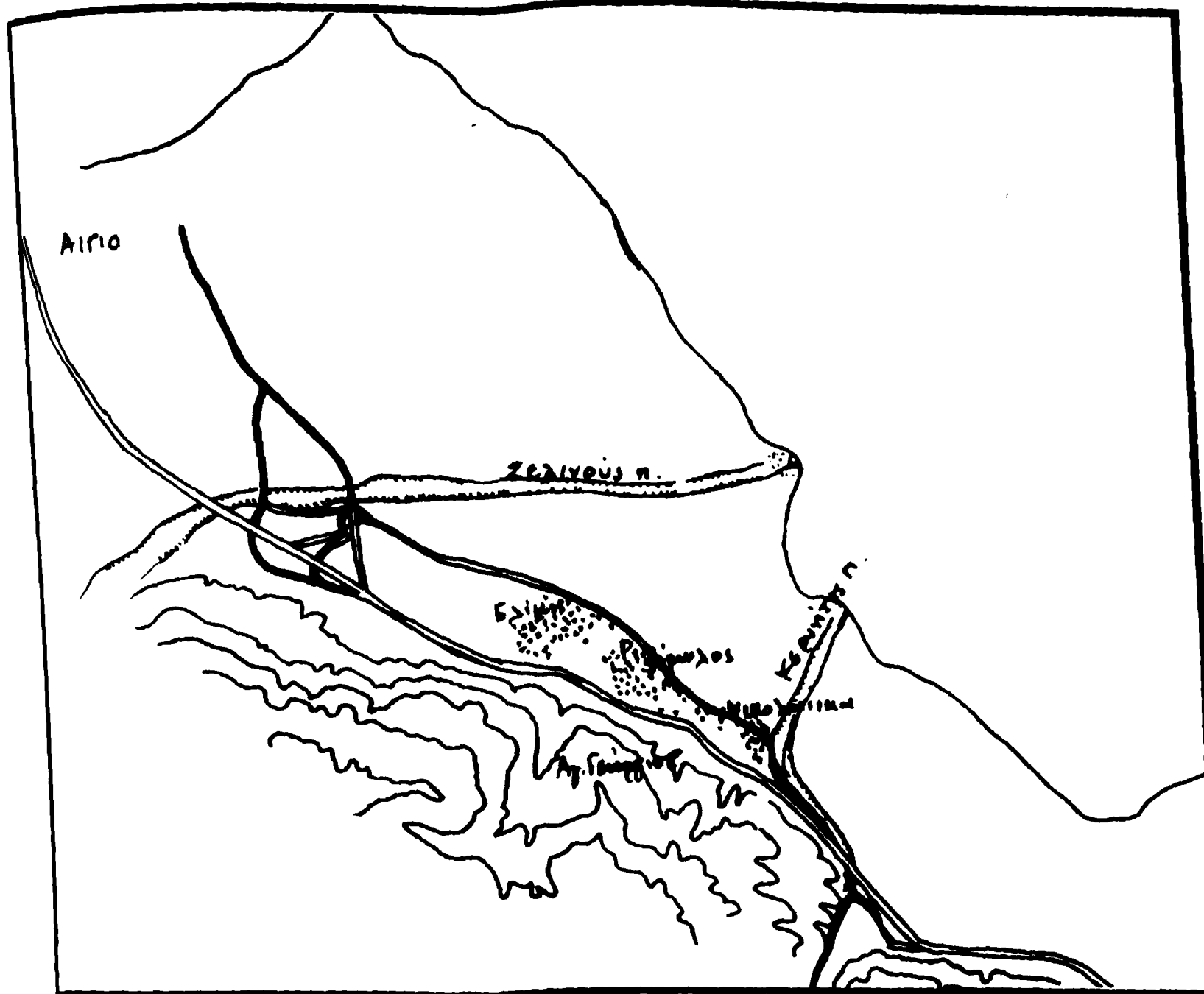
ερευνών, συνοδευόμενη με αναφορές και ανακοινώσεις συχνά με λυρική διάθεση και μυθοποιητικές εξάρσεις. Αυτά θερμαίνουν τη φαντασία, τον τοπικό πατριωτισμό και τις τοπικές ελπίδες του κόσμου, συντηρούν και αναπαράγουν την παραδοσιακή αντίληψη του ευρύτερου κοινού για την Αρχαιολογία ως φυγή από την πεζότητα του σημερινού, του καθημερινού και εν τέλει του πραγματικού, του αληθινού. Συγχρόνως, όμως, ο εμπνευστής της νέας αυτής φάσης που προωθεί τη χρήση των εφαρμογών των φυσικών επιστημών –ουσιαστικά υπονομεύοντας και την εξαιρετική σημασία που πράγματι έχουν αυτές για την αρχαιολογική έρευνα– παίρνει στη συνείδηση των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής διαστάσεις ήρωα ή ημιθέου, που τις διατηρεί ακόμα και μετά το θάνατό του και παρά την αποτυχία. Οι σπάνιες και δειλές υποδείξεις να εξαντλήσουμε πρώτα τις δυνατότητες που παρέχουν τα «παραδοσιακά» μέσα, η ανάλυση των φιλολογικών πληροφοριών, τα γεωγραφικά δεδομένα, το έδαφος, πέφτουν στο κενό.

Η “ΜΥΘΟΠΟΙΗΣΗ”

Και τώρα ακόμα που η ομάδα των αρχαιολόγων κατόρθωσε να κάνει το κρίσιμο βήμα, να απαλλαγεί απ’ όλο αυτό το παραμύθι, να στηριχθεί στα λεγόμενα των πηγών και των αρχαιολογικών δεδομένων και, φυσικά, να εντοπίσει έστω και κατά προσέγγιση το χώρο της πόλης, το άρθρο που μας γνωστοποιεί την πολύ σοβαρή αυτή επιτυχία δεν ξεφεύγει από το λυρικό, μυθοποιητικό και ενίοτε διθυραμβικό ύφος. Διαβάζοντάς το αναρωτιόμαστε γιατί άραγε τα σπίτια αυτής της πόλης να ήταν ειδι-

κώς καλοφτιαγμένα και οι ναοί καλαίσθητοι, από πού προκύπτει με βεβαιότητα ότι το άγαλμα του Ποσειδώνα ήταν πανύψηλο και δέσποζε στην πόλη, τι είναι αυτό που μας κάνει να πιστεύουμε πως ειδικά εκείνο τον χρόνο, της καταστροφής, ο χειμώνας ήταν ιδιαίτερα βαρύς, πού βρέθηκαν τα αναφερόμενα χαρακτηριστικά της καταστροφής τα οποία είναι σαφώς διαφορετικά από εκείνα που μας δίνουν οι πηγές; από πού προκύπτει ότι η Ελίκη ήταν επ’ «χίλια χρόνια» η μεγαλύτερη πόλη των Ιώνων της Πελοποννήσου, από πού συνάγεται ότι η πόλη παραχώθηκε από όγκους χωμάτων από τα «γύρω» (δηλαδή πως γύρω) βουνά, από πού συμπεραίνουμε ότι η πόλη είχε είκοσι χιλιάδες κατοίκους, ποιο ακριβώς είναι ο «θρύλος της Ελίκης» που «έμεινε ζωντανός», τι είναι εκείνο που μας επιτρέπει να μιλάμε για μεγαλούπολη και να θεωρούμε ότι «θάφτηκε... σε μια στιγμή μεγάλης ακμής»; Θα πρέπει να καταλάβουμε –και να πούμε και στους δημοσιογράφους, που δεν είναι από τους πρώτους που ευθύνονται γι’ αυτό– ότι οι μύθοι φυγής από την πραγματικότητα τύπου Ιντιάνα Τζόουνς δεν έχουν τίποτα να κάνουν με την ιστορική επιστήμη που λέγεται Αρχαιολογία και προσπαθεί να διαβάσει τις πληροφορίες που μεταφέρουν τα υλικά κατάλοιπα για τις κοινωνίες (και όχι μόνο το παρελθόντος) που τα παρήγαγαν.

Ας δούμε όμως με συντομία εκείνα οποιοσδήποτε μελετούσε τα στοιχεία που διαθέτουμε θα μπορούσε να συναγάγει σχετικά, πριν προσφύγει σε δάνειες μεθό-

δους και μάλιστα τις κατευθύνει σε χώρους που ήταν από τα πριν διαγεγραμμένο ότι δεν θα έδιναν αποτελέσματα. Τα πιο κάτω (αλλά και τα πιο πάνω) είναι περίληψη και μέρος του περιεχόμενου μιας διάλεξης που έκανε ο υπογράφων πριν από αρκετό καιρό στο εντευκτήριο του περιοδικού *Μνήμων*. Τα σχετικά θέματα μάς απασχόλησαν μεταξύ άλλων και σε μεταπτυχιακό σεμινάριο του Πανεπιστημίου Κρήτης, τα αποτελέσματα του οποίου ελπίζω πως θα δημοσιευθούν προσεχώς αναλυτικά.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

Στον 2ο μ.Χ. αιώνα ο *Παυσανίας* αναφέρει ότι ο δρόμος από το Αίγιο προς τα ανατολικά συναντάει σε απόσταση 40 σταδίων (κάπου 7.200 μ. ή λίγο περισσότερο) και αφού περάσει τον ποταμό Σελινούντα, τη θέση της βυθισμένης ακόμα στη θάλασσα Ελίκης. Μετά αν εγκαταλείψει κανείς προς τα δεξιά την παραλιακή διαδρομή φτάνει στον οικισμό Κερύνεια, που είναι χτισμένος σε βουνό πάνω από το δρόμο. Και άλλες πηγές τοποθετούν τη χώρα και την πόλη των Ελικαίων που διαδέχτηκε το

ομώνυμο «μέρος» των προκατόχων Ιώνων μεταξύ Αιγίου και Βούρας, ανατολικά (γενικώς) από το πρώτο και δυτικά από τη δεύτερη. Η χώρα δηλαδή περιλάμβανε ένα μέρος του παραλιακού κάμπου, όπου βρισκόταν και η πόλη, και ένα τμήμα της εσωτερικής περιοχής ως τα φυσικά όρια της Αχαΐας με την Αρκαδία. Οι αρχαίοι δρόμοι, όπως και εκείνος που ακολούθησε ο *Παυσανίας*, ήταν χωμάτινοι και αυτός είναι ο κύριος λόγος που απέφυγαν κατά το δυνατό το επίπεδο έδαφος. Ο δρόμος από το Αίγιο πρέπει κανονικά μετά τη διέλευση του ποταμού να παρακολουθούσε τα πόδια των λόφων που ορίζουν τον παραλιακό κάμπο, σε σταθερότερο δηλαδή έδαφος. Αν ακολουθήσουμε μια τέτοια διαδρομή, το κείμενο του *Παυσανία* υποδεικνύει ότι η βυθισμένη τότε πόλη θα βρισκόταν σε περιοχή που ορίζεται στα δυτικά και τα ανατολικά ευρύτερα από τη σημερινή Ελίκη και τα Νικολαίικα. Προφανώς θα βρισκόταν στον κάμπο, αφού είναι τελείως απίθανο να βυθίστηκαν και οι κοινοί λόφοι. Από άλλη πηγή συνάγουμε ότι θα ήταν κοντά στους λόφους. Ο σύγ-

χρονος της καταστροφής *Ηρακλείδης* έλεγε ότι η πόλη απείχε από την ακτή 12 στάδια (κάπου 2.200 μ.) και όλος αυτός ο τόπος μαζί με την πόλη σκεπάστηκε από τη θάλασσα. Είναι τελείως απίθανο η πόλη να βρισκόταν στη μέση του κάμπου (αφού δεν ήταν στην ακτή) χωρίς να εκμεταλλεύεται το πλεονέκτημα που παρείχαν οι λόφοι για να διαθέτει ακρόπολη, στοιχείο που σπανιότατα και για ειδικούς μόνο λόγους μπορεί ίσως να μην υπάρχει σε αρχαία ελληνική πόλη. Φυσικά, θα είχε και στην ακτή κάποιο επίνειο, το οποίο πράγματι επίσης μνημονεύουν οι πηγές. Ένας από τους λόφους που βρίσκονται πίσω από το χώρο που σημειώσαμε, ο μεσαίος, πάνω από το χωριό Ριζόμυλος, που φέρει το όνομα Άγιος Γεώργιος, έχει

γνωστά από παλιά ερείπια και άλλα ίχνη που δηλώνουν ότι εδώ θα βρισκόταν η ακρόπολη της χαμένης πόλης. Άρα η ίδια η πόλη θα βρισκόταν στα βόρεια - βορειοανατολικά του, στην περιοχή του Ριζόμυλου και ίσως απλωνόταν και λίγο ανατολικότερα και λίγο δυτικότερα από το χωριό.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η καταστροφή της πόλης σύντομα αποδόθηκε σε τιμωρία των Ελικαίων εκ μέρους του Ποσειδώνος για ανίερη πράξη. Σε αυτό βοήθησε και το είδος της καταστροφής με σεισμό και καταβύθιση με το οποίο ταίριαζε και ο τρόπος θανάτωσης των κατοίκων. Ξέρουμε ότι και οι άνθρωποι καταπνίξαν τους ιερόσυλους. Η απόδοση της καταστροφής στη θεία οργή εμπόδισε και την επανεμφάνιση της πόλης. Γιατί βέβαια ούτε όλοι οι Ελικαίοι κατοικούσαν στο διοικητικό κέντρο, την πόλη — τουλάχιστον δεν θα κατοικούσαν εκεί όσοι θα καλλιεργούσαν και θα νέμονταν τις εσωτερικές λεκάνες της χώρας — ούτε είναι δυνατόν και όλοι οι κάτοικοι της πόλης να πνίγηκαν ή να σκοτώθηκαν την ώρα της καταστροφής.

Όμοια τύχη με την Ελίκη είχε και η γειτονική Βούρα, την οποία όμως και υστερότερα συναντάμε να υπάρχει με διοικητικό κέντρο, πόλη, στις εσωτερικές λεκάνες. Ο οικισμός εκεί υπήρχε από παλιότερα, αλλά κατά πάσαν πιθανότητα ήταν κώμη εξαρτημένη από προγενέστερο κέντρο που θα βρισκόταν στην παραλιακή περιοχή. Κάποιος, λοιπόν, ειδικός λόγος πρέπει να υπήρχε που εμπόδισε την επανεμφάνιση της Ελίκης ως πολιτικής οντότητας και αυτός δεν μπορεί να είναι, μόνο η απόδοση της καταστροφής στη θείκη οργή. Αντίθετα, και η ερμηνεία αυτή θα πρέπει να προωθήθηκε για λόγους «υλικότερους».

Το οικιστικό κέντρο της εσωτερικής περιοχής της χώρας της Ελίκης φαίνεται πως είναι ο αρχαίος οικισμός στο Βουνί της Μαμουσιάς, που με βάση το κείμενο του Πανσανία και άλλες πηγές πειστικά ταυτίζεται με την Κερύνεια. Ο οικισμός υπήρχε και πριν από την καταστροφή της Ελίκης και θα πρέπει τότε να ήταν εξαρτημένος από εκείνη, κώμη των Ελικαίων. Υστερότερα όμως η Κερύνεια εμφανίζεται ως πό-

λη της Αχαΐας. Και στον Άγιο Γεώργιο φαίνεται ότι συνεχίζεται κάποια χρήση, πιθανότατα ένας μικρός οικισμός επιπέδου κώμης που όμως δεν κληρονόμησε το όνομα της Ελίκης, μολονότι θα πρέπει να δημιουργήθηκε από επιβιώσαντες κατοίκους της (ως ακρόπολη προηγουμένως δεν πρέπει να χρησίμευε η θέση για κατοικία). Όλα αυτά χρειάζονται κάποια ερμηνεία.

Απ' όσα δεδομένα έχουμε, φαίνεται ότι από παλιότερα σοβούσε ανταγωνισμός ανάμεσα στις δύο σημαντικότερες πόλεις της Αχαΐας, το Αίγιο και την Ελίκη, ένα στοιχείο του οποίου τουλάχιστον ήταν η πρωτοκαθεδρία στο πλαίσιο του Κοινού των Αχαιών, πρωτοκαθεδρία που συνεπαγόταν και κάποια υλικά εκτός από ηθικά οφέλη. Η τύχη βοήθησε τους Αιγείς να επικρατήσουν καταστρέφοντας την Ελίκη. Και φαίνεται ότι αυτοί εκμεταλλεύτηκαν πλήρως την ευκαιρία και όχι μόνο προσάρτησαν όσο μέρος του παραλιακού κάμπου που της ανήκε απέμεινε, όπως μαθαίνουμε από τις πηγές, αλλά όπως φαίνε-

ται προώθησαν και την άποψη ότι η καταστροφή εξέφραζε τη θεία βούληση εμπούζοντας έτσι την επανεμφάνιση της ανταγωνίστριας πόλης. Η Κερύνεια αναβιβάστηκε στο επίπεδο πόλης, μικρής όμως και ασχυρης και με άλλο όνομα, χωρίς να μπορεί να διεκδικήσει τα «παραδοσιακά δικαιώματα» της Ελίκης στην πρωτοκαθεδρία του Κοινού, αφού άλλωστε κάθε τοιαύτη απόπειρα θα συνεπαγόταν και στίγμα της θείας καταδίκης. Οι Αιγείς εξασφάλισαν και εδάφη και την πρώτη θέση στο Κοινό χωρίς ανταγωνιστές.

Ίσως όμως κάποιοι επιβιούντες Ελικαίοι μέρος των κατοίκων της Κερύνειας, διεδικούσαν, ηθικά τουλάχιστον, την κληρονομιά της πόλης τους και ανεπίσημα ονομάζαν το νέο διοικητικό τους κέντρο με παλιό όνομα Ελίκη, όπως έκαναν, επίσης, όμως αυτοί, και οι κάτοικοι της Βούρας αντίστοιχα. Έτσι, μπορεί να ερμηνευτεί γεγονός ότι ο γεωγράφος Πτολεμαίος όχι μόνο σημειώνει την Ελίκη ως υπάρχουσα αλλά και την κατατάσσει στις μεσόγειες πόλεις της Αχαΐας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΦΙΝΕΑΣ Α. Ε.
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 95 Τηλ. 8837696

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΚΑΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΕΔΩ ...

ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ

Το 1989 συστάθηκε το Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, από συνεργάτες και φίλους του εκλιπόντος ερευνητή και αγωνιστή, με αντικείμενο τη διεπιστημονική έρευνα ζητημάτων που αφορούν την οικονομική, πολιτική και κοινωνική διάσταση του κράτους.

Σήμερα έχει στο ενεργητικό του την έκδοση 16 βιβλίων, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν εξ ολοκλήρου από το Ίδρυμα. Τα βιβλία χωρίζονται σε 3 θεματικές ενότητες: α) τα έργα του **Σάκη Καράγιωργα** (μελέτες, άρθρα και ομιλίες), β) τα πρακτικά των επιστημονικών συνεδρίων που διοργανώθηκαν στο Πάντειο Πανεπιστήμιο την περίοδο 1989-1993 και γ) σειρά μονογραφιών (επιστημονική βιβλιοθήκη).

Παράλληλα, ξεκίνησε την Τετάρτη και ολοκληρώνεται το Σάββατο (26.11) το 5ο επιστημονικό συνέδριο του Ιδρύματος, με γενικό τίτλο «Όρια και σχέσεις δημόσιου και ιδιωτικού».

Σήμερα Παρασκευή, 25.11, θα γίνουν εισηγήσεις στα ακόλουθα θέματα: «Εκπαίδευση», «Δημόσιες επιχειρήσεις και ενέργεια», «ΜΜΕ», «Εργασιακές σχέσεις», «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στο μεταίχμιο δημόσιου και ιδιωτικού χώρου» και «Δημόσιες λειτουργίες και κοινωνικός εξορθολογισμός».

Αύριο Σάββατο, τελευταία ημέρα του συνεδρίου, τα θέματα που θα αναλυθούν είναι: «Η διάκριση δημόσιου και ιδιωτικού στις σύγχρονες εκδοχές του φιλελευθερισμού» και «Κοινωνία των ιδιωτών, δημόσια σφαίρα και δημοκρατία».

Όλες οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Λ. Συγγρού 136). Πληρ. 92.19.712.

ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

- Στην γκαλερί *Art Studio «Est»* (Νηρηίδων & Πρατίνου) πραγματοποιεί ατομική έκθεση ο ζωγράφος **Β. Σαργέντης**. Η έκθεση ολοκληρώνεται στις 25 Νοεμβρίου.

- Στο πολιτιστικό κέντρο *Μουσικό καφενείο* ο **Νικόλας Σφήκας** πραγματοποιεί ατομική έκθεση, με θέμα «Οι Σκακιστές».

ΕΦΥΤΕ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΟΥΓΙΑΣ

Στις 21.11 πέθανε στη Θεσσαλονίκη ένας από τους πλέον αξιόλογους ζωγράφους της εποχής μας, ο Γιώργος Τούγιας. Ο Τούγιας σπούδασε ζωγραφική και χαρακτηριστική στην ΑΣΚΤ, και άρχισε να εκθέτει τη δεκαετία του '50 στο Παρίσι μαζί με τους Γαϊτή, Χριστοφόρου, Μαλτέζο, Μολφέση κ.ά. Πήρε μέρος σε πολλές ομαδικές και ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Εκτός απ' τη ζωγραφική, ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία, τη διακόσμηση και το βιβλίο. Ο Τσαρλς Σπένσερ τον θεωρεί μαθητή του κονστρουκτιβισμού – όχι άδικα, αφού ακολούθησε τις τάσεις των μεγάλων δασκάλων του κινήματος. Μπόρεσε να συνδυάσει την τέχνη με τις ανθρωπιστικές αξίες έτσι ώστε «η τέχνη να διαποτίζει στην αρχιτεκτονική, την πολεοδομία, το ολικό ανθρώπινο περιβάλλον, χωρίς να περιορίζεται στην ιδιωτική χρήση. Δημοσίευσε πολλά άρθρα πολιτιστικού περιεχομένου στην «Αυγή» απ' τα οποία διαφαίνονται οι πνευματικές του ανησυχίες.

Η έκθεση θα διαρκέσει έως την Κυριακή 11.12. (Τσιμισκή 132, Θεσσαλονίκη, τηλ. 26.67.77)

- Τις τρεις πρώτες μέρες του Δεκεμβρίου θα πραγματοποιηθεί το 7ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Σύγχρονης Εκπαίδευσης. Η συμμετοχή είναι ελεύθερη. (Πληρ. 88.23.762, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο).

- Στο Μουσείο Κυκλαδίτικης Τέχνης (Νεοφύτου Δούκα 4, Κολωνάκι) οργανώνεται έκθεση με τίτλο «Παρθενώνας Αλληγορίες και Πραγματικότητες». Η έκθεση θα ολοκληρωθεί στις 31.12. Πληρ. 36.11.692.

- Έχει ξεκινήσει ήδη στην γκαλερί Jean Bernier, η έκθεση της ζωγράφου **Ελένης Χριστοδούλου**, η οποία θα ολοκληρωθεί στις 13 Ιανουαρίου. Πληρ. 72.35.657.

- Η Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης και το Ιωνικό Κέντρο οργανώνουν

έκθεση φωτογραφίας του **B. Feldman** με τίτλο «Καλλιεργώντας τη γη», η οποία ασχολείται με την ιστορία της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής. Η έκθεση έχει ξεκινήσει ήδη και ολοκληρώνεται στις 11 Δεκεμβρίου στο Ιωνικό Κέντρο (Λυσίου 11, Πλάκα).

- Στο κέντρο πολιτισμού «Παλατάκι», ο Δήμος Χαϊδαρίου οργανώνει ποιητικές βραδιές οι οποίες ξεκινούν στις 28.11 με συμμετοχή των **Τάσου Βιστωνίτη, Αντώνη Φωστιέρη, Νατάσσας Χατζιδάκι και Δήμητρας Χριστοδούλου**. Στις 5.12 συμμετέχουν οι **Μιχάλης Γκανάς, Πάνος Κυπαρίσσης, Στέφανος Μπεκατώρος και Γιάννης Πατίλης**. Ακολουθούν και άλλες παρόμοιες βραδιές στον ίδιο χώρο για τις οποίες θα σας ενημερώσουμε στο επόμενο τεύχος. Πληρ. 58.21.639.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Οι *Τρεις Αδερφές* του Άντον Τσέχωφ, σε σκηνοθεσία του Γιάννη Χουβαρδά, από το Θέατρο του Νότου στο Αμόρε.

«Μόνο ας πάμε στη Μόσχα»

Αυτές οι *Τρεις Αδερφές* γελούν, συνέχεια γελούν, απεγνωσμένα και πικρά. Μ' αυτό το απελπισμένο, σπαρακτικό γέλιο που προσπαθεί βεβιασμένα να προλάβει τα δάκρυα για τη ζωή που είναι «αλλού» ή να βάλει βιαστικά μια αμυδρή έστω τελεία στο βαρύ φορτίο του παρελθόντος, στο πένθος και στην παραίτηση, ο **Γιάννης Χουβαρδάς** δίνει τη δική του απάντηση στο τσεχωφικό ερώτημα «τραγωδία ή κωμωδία;».

Για δεκαετίες ολόκληρες, το θέατρο του Τσέχωφ ταυτίστηκε με τις σκηνοθεσίες του Στανισλάφσκι. Προ πολλού, όμως,

έπαψε να είναι αναγκαστικά συνυφασμένο με τον αργόσυρτο ρυθμό, τη μελαγχολική ατμόσφαιρα, την πλήξη της καθημερινότητας και τον ήχο από το κουταλάκι στο φλυτζάνι του τσαγιού. Μετά την αποτυχημένη πρώτη παρουσίαση του *Γλάρου* στο θέατρο Αλεξάνδρου, στα τέλη του περασμένου αιώνα, το έργο του Τσέχωφ επιβλήθηκε μια για πάντα από το Θέατρο Τέχνης της Μόσχας που, έκτοτε, είχε ως έμβλημά του έναν γλάρο. Ο συνιδρυτής του θεάτρου Νεμίροβιτς Ντατσένκο έκανε λόγο για ένα «θέατρο ανθρώπινων καταστάσεων» και για την εσωτερική ζωή του δραματικού προσώπου, το «δεύτερο επίπεδο».

Όταν το 1940 ξανανέβασαν τις *Τρεις Αδερφές* σαράντα χρόνια μετά την πρώτη σκηνοθεσία του έργου, επέλεξαν μια πολύ πιο αισιόδοξη εκδοχή ανάλογη με τα κελεύσματα της εποχής. Οι συμπατριώτες του Τσέχωφ αναζητούσαν τότε πάση θυ-

σία μέσα στους διαλόγους επαναστατικό οίστρο και πίστη στο μέλλον. Καθώς ο Τσέχωφ θέτει ερωτήματα χωρίς να δίνει συγκεκριμένες απαντήσεις («θα θέλατε όταν παρουσιάζω κλεφταλογάδες να λέω: είναι κακό πράμα να κλέβεις άλογα. Μα τέλος πάντων, αυτό είναι πια γνωστό από πολύ καιρό και δεν χρειάζεται να το καθορίσω») και το ύφος του παίζει συνεχώς με το διαφορούμενο ακροβατώντας ανάμεσα στο κωμικό και στο τραγικό, προσφερόταν ανέκαθεν για πολλαπλές ερμηνείες.

Πάντως, ως τα μέσα της δεκαετίας του '60, στις σκηνοθεσίες των έργων του ανά τον κόσμο εξακολουθούσε να κυριαρχεί ο απόηχος από την πρώτη στανισλαφσκή μελαγχολία και μια «τσεχωφική» ατμόσφαιρα που ολοένα και περισσότερο έτεινε προς το στερεότυπο, όπως και τα περι-

Ο Άντων Τσέ

«αχανούς της ρωσικής ψυχής». Όσοι μεγαλύτεροι σύγχρονοι σκηνοί -Κρέιτσα, Μπρουκ, Στρέλερ, Βιτέζ, Γλιέ κ.ά.- στράφηκαν εκ νέου στην ανόση των κειμένων αγνοώντας τα σλαφσικά κακέκτυπα, για να αναψουν έναν Τσέχωφ που ανήκει στα μla είδη θεάτρου. Ο καθένας με τον ττου ανέδειξε το «αληθινό», το «ανθενο» και το «συμβολικό», προτείνοντδική του εκδοχή στην «ανώνυμη» ατου συγγραφέα για τον κόσμο. Σ' αυνέα παράδοση τσεχωφικών αναγνώανήκουν και οι αξέχαστες *Τρεις Αδετου Λιουμπίμωφ*.

Ο Γιάννης Χουβαρδάς (σε συνεργμε τον **Στάθη Λιβαθηνό**), δεν αρκέμε τη σειρά του στις έτοιμες τσεχωλύσεις. Οι *Τρεις Αδερφές* (μετάφ**Αλέξανδρου Ίσαρη - Γιώργου Δεπό** αποτελούν την ωριμότερη, νομίζω, σθεσία του. Οι σκηνικές προτάσεις τοούν χωρίς να χάνουν το δεσμό τους κείμενο. Με το θανατερό γέλιο τωνιδων και το ανελέητο κέφι των καλεσμερμηνεύει την επιμονή του Τσέχωφόρο κωμωδία που ο Στανισλάφσκι εινε να βλέπει ως τραγωδία. Κάποτε, γίνεται αισθητή μια έλλειψη αφαίρμια βιασύνη στο να ειπωθεί το ανείκαι μια συμβολική φόρτιση. Όπως τ

λαίσθητο σκηνικό της **Θάλειας Ιστικοπούλου**, με τις τοιχογραφίες που φέρουν εντός τη φύση με τις σημύδες και το ποτάμι αλλά και με το νοσταλγικό πατάρι του απολιθωμένου χρόνου. Μόνο που το νήμα «της συνήθειας της ζωής» –που θα 'λεγε και ο Μπέκετ– δεν φυλακίζεται τόσο εύκολα ούτε στη ζωή ούτε στην τέχνη... Ίσως μερικές φορές να πλεονάζουν και τα τραγούδια που ακούγονται στην ωραία μουσική του **Γιώργου Κουμεντάκη**.

Το Θέατρο του Νότου μας επιφύλαξε και φέτος ενδιαφέρουσες ερμηνευτικές επιτεύξεις, που στηρίξαν τη σκηνοθετική γραμμή. Με πλούσιο ψυχισμό ερμηνεύει τη Μάσα η **Ελεωνόρα Σταθοπούλου**. Αληθινή μαύρη φιγούρα αν και υστερεί σε τεχνική σε σχέση με τις δύο «αδερφές» της και με φωνή ακατέργαστη. Ειρήνα - εσωτερική κραυγή η **Λυδία Φωτοπούλου**, επιδεικνύει κάθε τόσο μια ύστατη βεβιασμένη προσπάθεια για να πιασθεί από το παρόν. Με σφιγμένα χέρια... Από τις καλύτερες ερμηνεύτριες στο ρόλο της Ειρήνας: για άλλη φορά το βλέμμα καρφώθηκε από την πρώτη στιγμή εξίσου στη Μάσα και στην Ειρήνα... Στα μαύρα η μία, στα λευκά η άλλη, όταν σμίγουν γίνονται οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Πάντως, πρέπει να πω ότι ορισμένες φράσεις εκφέρονται με μια «φωτοπουλική» τυποποίηση, που θα είναι κρίμα να μην προσεχθεί...

Διακριτική η παρουσία της **Μαρίας Κατσιπαδάκη** στην πρώτη πράξη (κι εδώ υπάρχει ένας τυποποιημένος τονισμός των φράσεων, ευδιάκριτος και σ' άλλες ερμηνείες της), επιβάλλεται στη συνέχεια και γίνεται μια Όλγα βαθιά ανθρώπινη και συγκινητική.

Η **Ναταλία Δραγούμη** στο ρόλο της Νατάσσας κάνει μια ωραία είσοδο αλλά, κα-

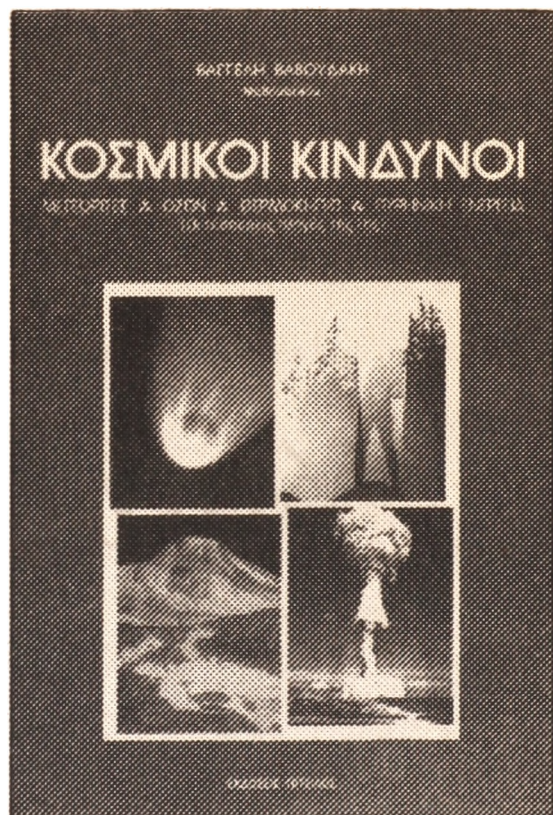
τόπιν, αποδεικνύεται άπειρη για ντάμα, δίνοντας εξωτερικά την υπερβολικά ωραιόπαθη Νατάσσα που προτείνει ο Χουβαρδάς. Επιπλέον διαφωνώ με τη βιασύνη, με την οποία εδραιώνεται η κυριαρχία της: η γυναίκα του Αντρέι διαβρώνει το σπίτι των Τριών Αδερφών σταδιακά και, κυρίως, υποδόρια. Ο **Ακύλας Καραζήσης** παίζει με ευαισθησία την πορεία του Αντρέι ως το... αδειανό πουκάμισο. Ο **Στάθης Λιβαθηνός** ως Κουλίγκιν θυμίζει αρχικά τον περσινό του ρόλο, αλλά γρήγορα αναδεικνύεται σε αυθεντικό κωμικοτραγικό πρόσωπο που δεσπόζει. Ο **Λάζαρος Γεωργακόπουλος**, συνεσταλμένος Τούζενμπαχ, και ο **Νίκος Χατζόπουλος**, προκλητικός Σολιόνι, προτείνουν ένα ενδιαφέρον ζευγάρι αντιζήλων. Άνισος είναι ο Βερσίνιν του **Αλέξανδρου Μυλωνά**. Με ξεχωριστό κύρος παίζει τον Τσεμπουτίνιν ο **Γιάννης Κυριακίδης**. Στέρεες ρεαλιστικές φιγούρες, ο **Γιώργος Βελέντζας** - Φεραπόντ και η **Ζωή Βουδούρη** - Ανφίσα. (Ειρήσθω εν παρόδω: αξιέπαινη η ειδική μνεία σ' αυτούς τους δύο «παλαιμάχους» στο προσεγμένο πρόγραμμα της παράστασης). Θετικές οι παρουσίες των **Θανάση Ευθυμιάδη** - Φεντότικ, **Μιχάλη Ρίζου** - Ροντέ όπως και των **Μαριάννας Κολοβού** - υπηρέτριας και **Άννας Μαΐλλη** - καμαριέρας, παρά τα περιττά χαριεντίσματα.

Τη θεατρικότητα τονίζουν τα κοστούμια του **Γιάννη Μετζικώφ**.

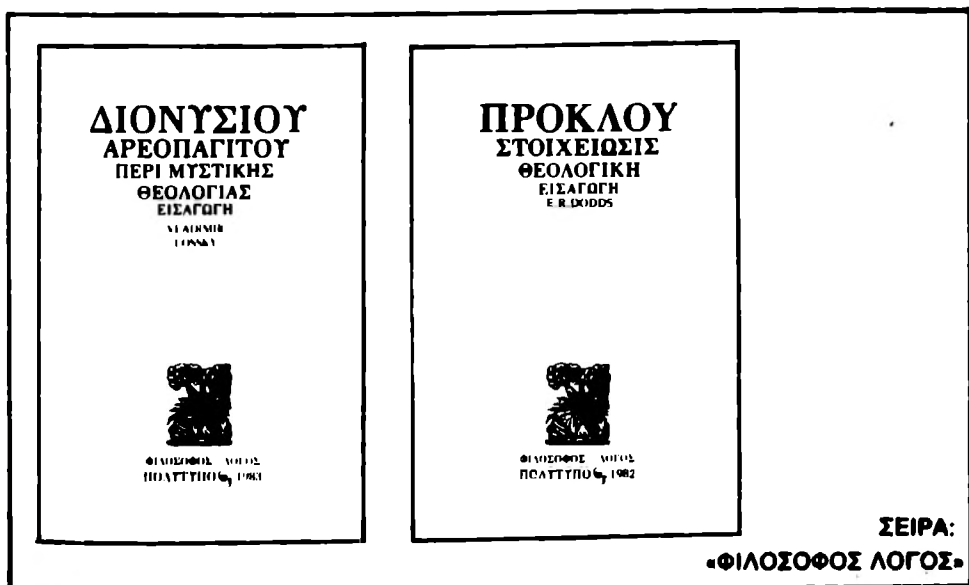
Μια ζωντανή παράσταση, με τις *Τρεις Αδερφές* βαθιά αξιοπρεπείς, «δικές μας», αναγνωρίσιμες, να προκαλούν τη συγκίνησή μας όταν ενώνονται και οι τρεις μαζί. «Μόνο ας πάμε στη Μόσχα». «Ίωμεν εις Αθήναν». έλεγαν αντιστοίχως οι κόρες των Βοττιαίων, όταν τελούσαν θυσίες (Πλούταρχος, *Θησέας*)...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
από τις Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ
το βιβλίο
του
ΒΑΓΓΕΛΗ ΒΑΒΟΥΔΑΚΗ
ΚΟΣΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΑΣΟΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4
ΤΗΛ. 3211237
ΑΘΗΝΑ

ΣΕΙΡΑ:
«ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Η σκηνή διαδραματίστηκε σε μια από τις πρόσφατες νεροποντές. Κατέβαινα στην Αθήνα με το τρόλλεϋ. Μαύρος ουρανός, κεραυνοί και χάση κόσμου.

από τυπική ευγένεια, έκαναν πως δεν έβλεπαν τα περίεργα ρούχα, τα ανακατωμένα μαλλιά, το μελαψό δέρμα και την «άλλη» ομιλία τους. Πάλι καλά, σκέφτηκα, επειδή είχα φοβηθεί κάποια άσχημη αντίδραση, ότι θα άφηναν μια απόσταση, μήπως και αθέλητα τις αγγίζουν τις γύφτισσες, κι ας είχε ήδη γεμίσει το τρόλλεϋ. Είχα ακούσει άλλοτε για τέτοιες σκηνές.

Εκείνες αδιαφορούσαν για τους γύρω τους. Είχαν αφοσιωθεί στο μικρό κορίτσι, που τώρα έτρωγε ένα πελώριο (για το μέγεθός του) κρουασάν. Με το ένα χέρι κρατούσε μια μεγάλη κούκλα και με το άλλο προσπαθούσε να ισορροπήσει το κρουασάν, ώσπου να φτάσει στο στόμα του. Πάνω στην προσπάθειά της έπεσε η κούκλα κάτω, αλλά όχι το κρουασάν. Η μάνα της γύριζε και της έριχνε μια ματιά τότε τότε. Αφού το μικρό κατάφερε

κάπως να δαγκώσει μια-δυο φορές, η μάνα, για να τη διευκολύνει, της έκοψε με το χέρι μια μπουκιά στα μέτρα της και της την έδωσε. Μετά έκοψε μια ακόμα για να φάει η ίδια και άλλη μια για τη μεγαλύτερη κόρη της. Έτσι το κρουασάν φαγώθηκε γρήγορα.

Αλλά ταυτόχρονα φάνηκε πως είχαν φτάσει εκεί που θα κατέβαιναν. Σηκώθηκαν και οι τρεις, ταχτοποίησαν κάπως τα ρούχα τους, μάζεψαν την κούκλα από κάτω. Άνοιξε η πόρτα του τρόλλεϋ για να κατέβουν και την τελευταία στιγμή γύρισε η μάνα και έριξε μια ματιά στο σημείο που κάθονταν προηγουμένως. Ακολούθησα το βλέμμα της: στο δάπεδο βρισκόταν το περιτύλιγμα του κρουασάν, ένα πολύχρωμο νάυλον σακουλάκι. Έκανε ένα βήμα πίσω, έσκυψε, το μάζεψε και βιαστικά κατέβηκε τα σκαλιά του τρόλλεϋ. Δεν είπε κανέναν τίποτα.

Έξω έβρεχε με το τουλούμι, δεν έβλεπες τίποτα από τα τζάμια. Έπρεπε να βρω κάτι άλλο για να περάσει η ώρα. Γύρισα με τρό-

πο προς τη διπλανή μου, άλλο κι αυτή της μπόρας. Φορούσε τα καλά της ήταν σε αξιοθρήνητη κατάσταση. Η ψυχή γούνα της σούρωνε, τα μαλλιά της μόνταν σαν σκουλιά τόπους τόπους. Νόταν πολύ συγχυσμένη. Έβγαζε χαρτομάντιλα συνέχεια από την τσάντα της, σπαθώντας να σκουπιστεί, τότε στο σωπο τότε στα ρούχα. Δεν φαινόταν κατάφερνε και σπουδαία πράγματα. Τότε της, στο δάπεδο, είχε δημιουργηθεί στρώμα από διάφορα τέτοια τσαλακωμένα χαρτομάντιλα.

Δεν φάνηκε να την απασχολεί αυτό όταν ήρθε η ώρα να κατεβεί κι αυτή σειρά της, άφησε τα πεταμένα χαρτομάντιλα πίσω της. Πάλι δεν ακούστηκε καν σχόλιο.

α' επιμύθιο (σωβινιστικό): οι Έλληνες δεν είναι γύφτοι.

β' επιμύθιο (ρεαλιστικό): το σακούλι του κρουασάν δεν ήταν άδαιο.

γ' επιμύθιο (οικολογικό): η καθαριότητα των δημόσιων χώρων είναι θέμα πειθαρχίας, άρα διδάσκεται.

Το κρουασάν

Σε κάθε στάση έμπαιναν επιβάτες βρεγμένοι ως το κόκαλο με πανικόβλητο ύφος. Όσπου κάποια στιγμή, με φωνές και γέλια, μπήκαν και τρεις γύφτισσες. Μητέρα με τις κόρες της, η μία στην εφηβεία και η άλλη μωρό, δύο χρόνων. Ήταν βρεγμένες και αυτές όπως όλοι, έσταζαν. Σκούπισαν πρόχειρα τα πρόσωπά τους και τα μαλλιά. Ρώτησαν με νοήματα και με κάτι σπασμένες λέξεις αν πάει το τρόλλεϋ ίσια μπροστά στη λεωφόρο.

Μετά βρήκαν θέσεις και κάθησαν αντικριστά. Μπορούσα τώρα να τις παρακολουθώ χωρίς να με βλέπουν. Μόλις κάθησαν, άρχισαν να κελαϊδούν ανέμελα, κι ας έσταζαν τα νερά ακόμα από πάνω τους. Όσοι βρισκόνταν πλάι τους, όμως, ίσως

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

της Ευριδίκης Trichon - Μιλσανή

Ο Μάνθος Σαντοριναίος, καλλιτέχνης του βίντεο, έλαβε μέρος στην Μπιενάλε του φιλμ τέχνης που διεξήχθη στο Κέντρο Ζωρζ Πομπιντού, όπου διακρίθηκε για το έργο του «Κώστας Τσόκλης», πορτραίτο, το οποίο προβλήθηκε με επιτυχία δύο φορές. Πρέπει να θυμηθούμε πως στην περασμένη Μπιενάλε η Ελλάδα τιμήθηκε στο πρόσωπο του Δημήτρη Μαυρίκιου που πήρε το πρώτο βραβείο για το φιλμ Aenigma Est.

Το φιλμ του Σαντοριναίου έγινε με την ευκαιρία μιας έκθεσης του Τσόκλη που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο χειμώνα στην γκαλερί Ζουμπουλάκη. Η μικρή του διάρκεια (10') συντελεί στο να κατατηρείται έντονη η προσοχή του ακροατή. Τα χρώματα, οι φόρμες, ο τρόπος που έχει δουλευτεί η εικόνα προσπαθούν να προσαρμοσθούν στο πλαστικό ιδίωμα του βιντεογράφου. Πρόκειται για ένα μονόλογο, τον οποίο ο καλλιτέχνης εκφωνεί αυθόρμητα και με συγκίνηση που καθλώνει τον θεατή. Γύρω από τη μορφή του Τσόκλη, που άλλοτε επιβάλλεται άλλοτε σβήνει, περπατάει η έκθεση: το περιβάλλον με τα αναρίθμητα και ο σταυρωμένος αετός εικονογραφώντας έντεχνα το λόγο του.

«Είχα την ευκαιρία να γνωρίσω από κοινά πολλών ειδών τέχνες», μας είπε ο Σαντοριναίος. «Ζωγραφική στη Σχολή Καλών Τεχνών στο Παρίσι, και ύστερα κινηματογράφο στη Βενσέν. Ήταν μια περίοδος στο Παρίσι κρίσης για τη ζωγραφική (1975), μεγάλο μέρος φοιτητών στρεφόταν στα πανεπιστήμια ή τις τεχνολογικές γνώσεις. Συνέχισα ζωγραφική. Έβγαινα στο δρόμο και φωτογράφιζα, πλησίαζα τα πράγματα της ζωής κάνοντας γρήγορα σχέδια με ξυλομπογιές, στιγμιότυπα. Ένα μέσο επικοινωνίας είναι και η τεχνολογία.

Η φιλμική εικόνα στην υπηρεσία του πορτραίτου

Η ζωγραφική παραμένει σαν κινητήριος δύναμη, σαν εργαστήρι φόρμας.

Το βιντεοπορτραίτο του Τσόκλη ξεκίνησε από το «Μετά τι;», εκπομπές που πραγματοποιήσα στην ΕΡΤ 2 και που είχαν μεγάλη επιτυχία, κυρίως στο εξωτερικό. Αφορούσαν την τέχνη και την τεχνολογία και τις είχα φανταστεί ως εξής: ζήτησα από καλλιτέχνες ή μουσεία στο εξωτερικό να μου στείλουν υλικό από τη δουλειά τους, το οποίο το επεξεργάστηκα και το παρουσίασα σε 32 εκπομπές. Μέσα σ' αυτό το σύνολο υπήρξαν και μερικά πορτραίτα. Στα πορτραίτα μου αυτά προσπάθησα να πετύχω ένα άλλο πλησίασμα της τέχνης. Να μην είμαι ένας παρατηρητής που ακούει και καταγράφει ό,τι βλέπει, αλλά να αντλήσω και άλλα στοιχεία πιο εσωτερικά. Με το φιλμικό ιδίωμα χρησιμοποιώ την πλαστικότητα του βίντεο, βάζοντας τη μία εικόνα επάνω στην άλλη, κρατώντας μερικά κενά που σ' ένα απλό βίντεο θα ήταν άχρηστα, αλλάζοντας την ταχύτητα της κίνησης, επικεντρώνοντας είτε χρονικά είτε αισθητικά σε ορισμένα σημεία του σώματος όπως τα χέρια.

Όσον αφορά τον Τσόκλη, με συγκίνησε η δουλειά του. Την ημέρα που πραγματοποιήθηκε το φιλμ, ο Τσόκλης κάθησε σε μια καρέκλα κι έκανε ένα μονόλογο. Αυτό με ερέθισε να κάνω ένα μεγαλύτερο φιλμ με όλα αυτά που είπε αυθόρμητα, να αξιοποιήσω δηλαδή αυτή την αιρετική γλώσσα που χρησιμοποίησε και που έγινε και ο κεντρικός άξονας της εικόνας.

Φέτος με προσκάλεσαν σε πολλές διεθνείς εκδηλώσεις και μίλησα για τη δου-

λειά μου. Ένωσα πως δίνεται μια μάχη σώμα με σώμα με την παρουσία των ανατολικών χωρών, υπάρχει μια διαμάχη, ζούμε σε μια εποχή που οι Έλληνες πρέπει να δείξουν δυο φορές την παρουσία τους. Ωστόσο η τέχνη έχει μια αυτονομία.

Μπορούμε να πούμε πως ο καλλιτέχνης είναι ένας ανίδεος άνθρωπος, μια αυτόνο-

Video Art «Τσόκλης» του Μάνθου Σαντοριναίου

μη συνείδηση, που περιγράφει τα πράγματα όπως τα αισθάνεται. Μας χρειάζονται, λοιπόν, όλο και καλύτερα έργα».

Ο Μ. Σαντοριναίος εκθέτει αυτό τον καιρό στο χώρο ενός παλιού φούρνου στη Μαυρομιχάλη. Ένα περιβάλλον από αντικείμενα (σκάφες, κοσκινίστρες, παλιά ταψιά, πλάστιγγα, καλούπια ψωμιών και γλυκών) και φιλμικές εικόνες (φωτιά, θάλασσα, αυτοπροσωπογραφία σε βίντεο) αναβιώνει το παλιό φούρνο του παππού του.

Σκηνοθετικά εφέ, οι φωτισμοί, η έντεχνη επιλογή και διάταξη των αντικειμένων δημιουργούν ένταση και μαγεία έτσι ώστε αυτή η προσωπική αρχαιολογία μπορεί να δονήσει τον θεατή και να του γεννήσει αντίστοιχες μνήμες.

ΒΙΒΛΙΟΥ **ΚΡΙΤΙΚΗ**

Το αξιακό πλαίσιο στις **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ** επιστήμες

Κοσμάς Ψυχοπαίδης,
Ιστορία και μέθοδος,
Μετάφρ. Λένα Σακαλή,
εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1994

Η ιδεαλιστική θεωρία της κοινωνίας συνδέει αυτονόητα τις θεμελιώσεις των κοινωνικών επιστημών με αξιολογήσεις που αναφέρονται στην “ορθή” συγκρότηση του κοινωνικού αντικειμένου με κριτήριο το κατά πόσον αυτό ανταποκρίνεται προς ορισμένα νομιμοπολιτικά αιτήματα: προς την ιδέα του ελεύθερου Αστικού Συντάγματος, του αυτόνομου Πολιτικού Σώματος και του Δικαίου. Οι ιδέες αυτές δεν αποτελούν μόνον το αντικείμενο του ιστορικο-θεωρητικού αναστοχασμού, αλλά και αρχές για τη συγκρότηση της ίδιας της επιστήμης.

Στην καντιανή διατύπωση τα αιτήματα της πολιτικής ελευθερίας και της ελευθερίας της σκέψης συνδέονται με την ιδέα της φορμαλιστικά θεμελιωμένης γενικής νομοθεσίας, η οποία παραπέμπει και στην αυτοπειθαρχηση του λόγου της και στη συναίνεση των πολιτικά δρώντων προκειμένου να νομιμοποιηθεί. Η καντιανή θεωρία του πράττειν αναφέρεται κεντρικά σε θεσμικές εγγυήσεις του πράτ-

τειν με τη μορφή κανονιστικών πλαισίων. Η θεωρία διερευνά τους όρους που εξασφαλίζουν ότι το πράττειν δεν θα έρθει σε αντίθεση προς αυτά τα κανονιστικά πλαίσια τα οποία έχει αποδεχθεί ο λόγος.

Η εγελιανή κατασκευή της έννοιας της πολιτικής θεμελιώνει τους ελεύθερους θεσμούς στην ιδέα της πολιτικής κυριαρχίας, η οποία ερμηνεύεται ως τελικός σκοπός της Ιστορίας. Οι ηθικές σχέσεις, η ελευθερία της σκέψης και του πράττειν μπορούν να ερμηνευθούν και να αναπτυχθούν θεωρητικά μόνον μέσα σε ένα πολιτικό πλαίσιο που δρα προς όφελος των citizens, αλλά δεν μπορεί να ελεγχθεί από αυτούς. Ο Hegel, στις αναλύσεις της υποκειμενικής ηθικής, υπερβαίνει το θεσμικό τύπο θεμελίωσης προτείνοντας την αναγωγή των “λόγων” των πράξεων σε σχέσεις, προκειμένου να καταστεί δυνατόν να ληφθεί έγκυρα η απόφαση κατά πόσον ένας λόγος είναι πρόσφορος ή όχι.

Πρώτος ο μαθητής του Hegel, ο Marx, διερεύνησε την προβληματική των υπερατομικών δυνάμεων, η οποία τον οδήγησε στην κεντρική του θεματική, στο πρόβλημα της ανάπτυξης των κοινωνικών παραγωγικών δυνάμεων. Η μαρξιστική μέθοδος προ-

ϋποθέτει ένα σύστημα εννοιών το οποίο είχε ήδη αναπτύξει ο Hegel με οντολογική μορφή και το οποίο κατέστη δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για τη θεωρία της κοινωνίας. Ιδιαίτερα σημαντική για το υλιστικό μοντέλο κατασκευής εννοιών είναι η διαλεκτική μεταξύ δύναμης και σχέσης.

Τα προβλήματα θεμελίωσης των παραπάνω κοινωνικών επιστημονικών μοντέλων χρησίμευσαν στον Max Weber για να οριοθετηθεί απέναντι σ' αυτά τη δική του μεθοδολογία. Η κριτική σε θεωρίες που ανατρέχουν σε δεσμευτικά και ιστορικά αναπτυσσόμενα αξιακά πλαίσια ιδεαλιστικού και υλιστικού τύπου στρέφεται εναντίον ορισμένων χαρακτηριστικών συνδέσεων των θεωριών αυτών, τις οποίες ο Κοσμάς Ψυχοπαίδης προσπαθεί να υπερασπίσει: εναντίον της δυνατότητας ενιαίας διαπραγμάτευσης περιγραφικών καταστάσεων και αξιολογήσεων, εναντίον της σύνδεσης μακροσκοπικών θεωριών και ενάντιον του κριτικού ελέγχου επιστημονικών υποθέσεων με βάση την ιδέα έλλογων κοινωνικών σκοπών.

Στην εργασία αυτή, ο Κοσμάς Ψυχοπαίδης ανακατασκευάζει επιχειρήματα των παραδοσιακών φιλοσοφικών και ιστορικών

Η τέχνη στην ελληνιστική εποχή του J.J. Pollitt (μετάφραση: Ανδρομάχη Γκαζή, επίβλεψη: Μιχάλης Τιβέριος, εκδόσεις: Δημ. Παπαδήμα, 1994) είναι μια ερμηνευτική ιστορία της ελληνικής τέχνης κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής περιόδου, δηλαδή, από το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 323 π.Χ. έως την εδραίωση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στο τέλος του πρώτου αιώνα π.Χ. Πρόκειται για μια επιλεκτική ιστορία της επίσημης εξέλιξης της ελληνιστικής τέχνης, όπως φαίνεται μέσα από τη γλυπτική, τη ζωγραφική, τα ψηφιδωτά, την αρχιτεκτονική και τις διακοσμητικές τέχνες, η οποία τονίζει τα νέα και χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της τέχνης και δίνει έμφαση σε είδη, σχολές και όψεις της πνευματικής και κοινωνικής ατμόσφαιρας της εποχής, οι οποίες έπαιξαν ρόλο στη διαμόρφωση της τέχνης της.

Θα πρέπει να τονίσουμε πως ένα από τα μεγάλα θέματα που απασχόλησαν την ελληνιστική τέχνη είναι αυτό της τύχης. Ξεκινώντας από την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου που έδινε πάντα την εντύπωση πως ευνοήθηκε από καλή τύ-

προσανατολισμένων θεωρητικών τύπων θεμελίωσης, τα οποία απέρριψε ο Weber και τα συσχετίζει με κριτικό τρόπο προς τον αναστοχασμό του ίδιου του Weber κατά τη θεμελίωση της μεθοδολογίας του. Αποτέλεσμα αυτής της κριτικής αντιπαράθεσης μπορεί να αναπτυχθεί, όπως επιχειρεί ο συγγραφέας, ένας τύπος θεμελίωσης,

η οποία μέσα στην «ατέλειά» του περιλαμβάνει αναγκαία βήματα της κοινωνικοεπιστημονικής θεμελίωσης, καθώς χαρακτηρίζεται από έναν αναστοχασμό πάνω στις κοινωνικές, δομικές και ιστορικές προϋποθέσεις και πάνω στους δεσμευτικούς όρους της σύστασης των ίδιων των τοποθετήσεων των επιστημόνων και των

δρώντων.

Εκτός από τη μεγάλη συνεισφορά αυτού του βιβλίου που μας υποψιάζει απέναντι στην κριτική που ασκήθηκε και ασκείται στην κλασική θεωρία, πρέπει να αναφέρουμε την πολύ καλή μετάφραση της Λένας Σακαλή, μετάφραση ενός δύσκολου και τεχνικού βιβλίου.

Έφη Κασίμη

Η Εξωτερική μας Πολιτική

Θάνος Βερέμης - Θεόδωρος Κουλουμπής,
Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. Προοπτικές και Προβληματισμοί,
εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1994.

Η μελέτη των Θάνου Βερέμη και Θεόδωρου Κουλουμπή αναφέρεται στην ιεράρχηση προτεραιοτήτων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, στο ρόλο της Ελλάδας στα μεταψυχροπολεμικά Βαλκάνια, στην ανάγκη «αποσκοπιανοποίησης» (κακή μεν λέξη, σώφρων δε) της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, στις σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία και στις εξελίξεις στη δομή και τις διαδικασίες του μεταψυχροπολεμικού κόσμου.

Επίσης, σε παράρτημα της έκδοσης, οι καθηγητές Θ. Βερέμης και Θ. Κουλουμπής απαντούν στον αμερικανό καθηγητή Σάμιουελ Χάντιγκτον και στο άρθρο του «Η Σύγκρουση των Πολιτισμών» που δημοσιεύθηκε το καλοκαίρι του 1993 στο περιοδικό *Foreign Affairs*.

Η μελέτη κλείνει με την παρουσίαση τριών εναλλακτικών μο-

ντέλων που αναφέρονται στις εξελισσόμενες δομές και διαδικασίες του λεγόμενου μεταψυχροπολεμικού διεθνούς συστήματος.

Γιάννης Βαληνάκης - Σωτήρης Ντάλης (επιμέλεια),
Το Ζήτημα των Σκοπίων. Απόπειρες για αναγνώριση και η ελληνική στάση. Επίσημα κείμενα 1990-1994,
εκδ. Ι. Σιδέρης και ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα 1994.

Το ζήτημα των Σκοπίων τα τελευταία χρόνια μονοπώλησε την προσοχή της ελληνικής κοινής γνώμης, των κομμάτων και των μέσων ενημέρωσης.

Σήμερα, που το πρόβλημα αυτό βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη καμπή της εξέλιξής του, το ΕΛΙΑΜΕΠ, με πρωτοβουλία του καθηγητή Γιάννη Βαληνάκη και του επιστημονικού συνεργάτη Σωτήρη Ντάλη, συγκέντρωσε σ' έναν τόμο το μεγαλύτερο τμήμα των διαθέσιμων επίσημων κειμένων που αναφέρονται στο ζήτημα των Σκοπίων.

Πολύτιμη η συνδρομή του εμπειρογνώμονα-Βαλκανιολό-

γου στο ΥΠΕΞ Ευάγγελου Κωφού.

Βέβαια, τα επίσημα κείμενα αποτελούν μόνο μια πηγή ενημέρωσης. Η πλήρης εξέλιξη του θέματος δεν μπορεί να γίνει γνωστή στο ευρύ κοινό. Βρίσκεται κρυμμένη στους φακέλους που χειρίζεται η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΞ. Πράγματα γνωστά.

Ωστόσο, ακόμα και μέσα από τα πρόσφατα επίσημα κείμενα είναι δυνατή η εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων, κυρίως ως προς το αποτέλεσμα ορισμένων κινήσεων και ως προς τις ευκαιρίες που πέρασαν ανεκμετάλλευτες από ελληνικής πλευράς, για λόγους φτηνής μικροκομματικής πολιτικής, για να φτάσουμε εδώ που φτάσαμε και για να καταλήξουμε — πιθανότατα — σε πολύ χειρότερες λύσεις απ' αυτές που τότε μας προσφέρονταν στο πιάτο για ν' ασκήσουμε μια ενεργό και δυναμική βαλκανική πολιτική, σεβαστή και στους γείτονες και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πράγματι, ακόμα και μέσα από τα επίσημα κείμενα της πρόσφατης περιόδου έχουμε πολλά να μάθουμε.

Βασίλης Καπετανγιάννης

χη πληροφορούμαστε πως η αλήθεια ήταν ότι όταν απειλήθηκε από κακή τύχη, κατάφερε να τη δαμάσει και να μετατρέψει την αντιξοότητα σε επιτυχία. Για περισσότερες όμως, λεπτομέρειες, διαβάστε το δοκίμιο του Πλουτάρχου *Περί της Αλεξάνδρου Τύχης ή αρετής*. Αν μη τι άλλο, είναι διδακτικό...

Ίσως τα βιβλία να έχουν ψυχή: από αυτή την παράδοση που θεωρεί τα βιβλία πρόσωπα που γεννιούνται και ζουν, που ταξιδεύουν, πάσχουν ή ευτυχούν, που αρρωσταίνουν, βιβλία που, με φυσικό ή βίαιο τρόπο, πεθαίνουν, ξεκινά ο Μισέλ Φάις με την δική του *Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου* (εκδ. Καστανιώτη, 1994):

«Ίσως το μόνο που μπορώ να πω τούτη τη στιγμή είναι πως εγώ θα το διαβάσω έτσι που δε θα το διαβάσει κανένας από σας. Που δε θα τολμήσει. Θα σαρκάσω εκεί που πρέπει, θα θυμώσω εκεί που πρέπει, θα πονέσω εκεί που πρέπει. Που δε θα μπορέσει κανένας σας. Συνεννοηθήκαμε; Και μη μου αρχίσετε πάλι τα ίδια, πως αυτά δεν είναι κριτήρια λογοτεχνίας. Γιατί τώρα θα χαλάσουμε, σ' αλήθεια, τις καρδιές μας. Συγγνώμη για τον τόνο μου. Δεν τα έχω μαζί σας. Ούτε με το βιβλίο, θα προτιμούσα να συνεχίσω όμως. Για λίγο ακόμα. Μέχρι ν' αρχίσει το νυχτερινό δελτίο. Μετά εξάλλου λέω να πέσω για ύπνο. Πού είχα μείνει;»

ο χαρτοκόπτης

Η αψίδα του Βαλερίου

– Για την ψυχή του σώματος!

Ο ΚΟΝΤΟΣ Βούλγαρος Άτλαντας **Ναΐμ Σουλεϊμάνογλου**, που θεώρησε – ως ευπειθής μουσουλμάνος – bon pour l’Orient το να γενεί Τούρκος και να αγωνίζεται με τα χρώματα της οθωμανικής ημισελήνου στην άρση βαρών κλονίστηκε, όπως άλλωστε και το ημιάγριας κατάστασης φίλαθλο (;) κοινό του φλεγόμενο «Αμπντί Ιπεκσί» στην Πόλη, όταν ο **Βαλέριος Λεωνίδης** απεδείχθη λεοντόκαρδος de grande valeur καταρρίπτοντας το παγκόσμιο ρεκόρ και στο αρασέ και στο ζετέ, έστω και για λίγα λεπτά κάθε φορά, και τούτο ας το ομολογήσουμε χωρίς αντιτουρκικό εθνικισμό μήτε ρατσισμό.

Παναγής Κουτουλιανός μιας άλλης εποχής, λαϊκός ήρωας προς μίμηση της σπουδαίας και τελείας πράξεώς του, με μια αρχοντιά αθλητού κοτίνου και με μια ψυχραμία στιβαρής ρώμης και αρετής, όρθωσε το – ομολογουμένως λίγο ψηλότερο – ανάστημά του πλάι στον Hercule de roche τούρκο πρωταθλητή, που στη συνέχεια πήρε δυο φορές τον Λόγο εμπράκτως – με το πολύ δυνατό σώμα του – και απάντησε νικηφόρος, καταρρίπτοντας αλληλοδιαδόχως τόσο στο αρασέ όσο και στο ζετέ τα μόλις προ ολίγου διατυπωμένα από τον Βαλέριο παγκόσμια ρεκόρ.

ΑΥΤΟΣ ο αθλητικός ελληνοτουρκικός διάλογος διδάσκει πως στο πλαίσιο μιας τέτοιας άμιλλας αναδεικνύεται και το ήθος και η ανδρεία ως αρετές, στοιχεία που καταστρατηγούνται στο επίπεδο της πολιτικής και των πολιτικών, διότι εκεί άλλου είδους πίτα μοιράζεται.

ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΛΟΓΟ κάποιων και πάνυ intellectuels συνελλήνων, οι οποίοι αντέδρασαν με την Πατουλίδου και τον Δήμα, κατά τους προ διετίας Ολυμπιακούς Αγώνες, ισχυριζόμενοι ότι τα γρήγορα παιδιά και τα μούσκουλα γινήκαν αξίες στη σύγχρονη εποχή και τιμώνται με εκδηλώσεις λατρείας, υπενθυμίζω πως ο ωκύπους Αχιλλεύς ήταν αξία από τα ομηρικά έπη και ο ανδρείος Ηρακλής είναι από τα παιδικά αναγνώσματά μας, που δεν έχουν σχέση με τα ένσαρκα προ-τάγματα τύπου Σβαρτσενέγκερ, αν και σίγουρα κάποιες σωματοψυχικές κατακτήσεις έχει επιτύχει κι ο Άρνολντ, πέραν των χολλυγουντιανών άθλων του!

Το Σώμα έχει ψυχή, και για έναν αθλητή μετράει περισσότερο η ψυχική του μυο-κατασκευή, παρά τα μποντιμπιλντεράδικα μπράτσα του.

Για το ανάστημα που όρθωσε ο συγκλονιστικός Βαλέριος Λεωνίδης είναι άξιος ενός πρώτου βραβείου πολύ σημαντικότερου από τα ασημένια μετάλλια και τα παγκόσμια ρεκόρ, που κατόρθωσε να καταρρίψει ανάμεσα σε τουρκικό όχλο ρωμαϊκής αρένας.

Είχε δίκιο ο Πύρρος Δήμας, που δήλωσε ότι ο Βαλέριος Λεωνίδης κατ’ ουσίαν νίκησε μέσα στην κόλαση του «Αμπντί Ιπεκσί».

Η θριαμβική αψίδα του Βαλερίου ήδη, θαρρώ, στήθηκε στη συλλογική μνήμη μας.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΚΩΣΤΑ
ΘΕΟΛΟΓΟ

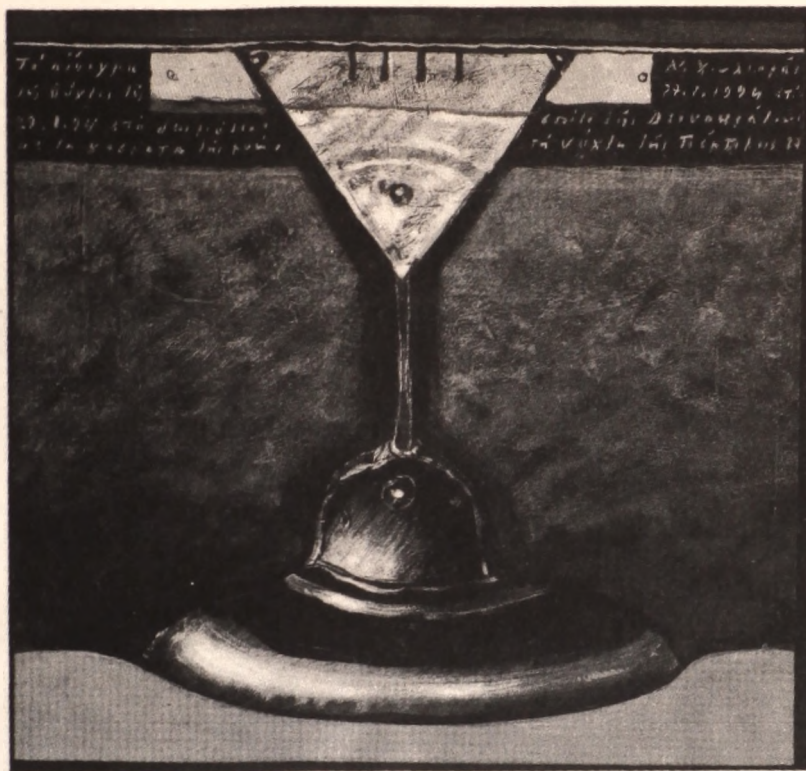
ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Οι ζωγραφιές του νυχτερινού χάρτη

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

*Οι ζωγραφιές
του νυχτερινού χάρτη*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ολόκληρη η ζωγραφική των πέντε τελευταίων χρόνων,
του Νίκου Χουλιάρá. Εκατόν πενήντα ζωγραφιές και
σχέδια σε μια υπερπολυτελή έκδοση

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΖΩΗ, ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
(Μυθιστόρημα)

Ο ΛΟΥΣΙΑΣ
(Μυθιστόρημα)

ΣΑΡΑΝΤΑ ΣΧΕΔΙΑ
(ΈΑλμπουμ)

ΤΟ ΑΛΛΟ ΜΙΣΟ
(Διηγήματα)

ΤΟ ΜΠΑΚΑΚΟΚ
(Διηγήματα)

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΤΟ
ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ
(Ποιήματα και ζωγραφική)

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥ ΧΕΙΜΩΝΑ
(Νουβέλα)

Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
(Διηγήματα)

ΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ
(Ποιήματα και εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΙΑΓΟΥΑΡΟΣ

μια ταινία της Κατερίνας Ευαγγελιάκου

ΝΙΝΗ ΒΟΣΝΙΑΚΟΥ • ΥΒΟΝΝΗ ΜΑΛΤΕΖΟΥ • ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΤΑΛΕΙΦΟΣ • ΑΚΥΛΛΑΣ ΚΑΡΑΖΗΣ • ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΧΑΝΟΣ
σενάριο: Ρ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΟΥ διεύθ. φωτογραφίας: Γ. ΑΡΓΥΡΟΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ μοντάζ: Ι. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ σκηνικά-κοστούμια:
Ι. ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ μουσική: ΠΛ. ΑΝΔΡΙΤΣΑΚΗΣ ήχος: Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ μακιγιάζ: ΑΛ. ROMERO παραγωγή: Ε.Κ.Κ.- Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΟΥ